చెన్నపురి:

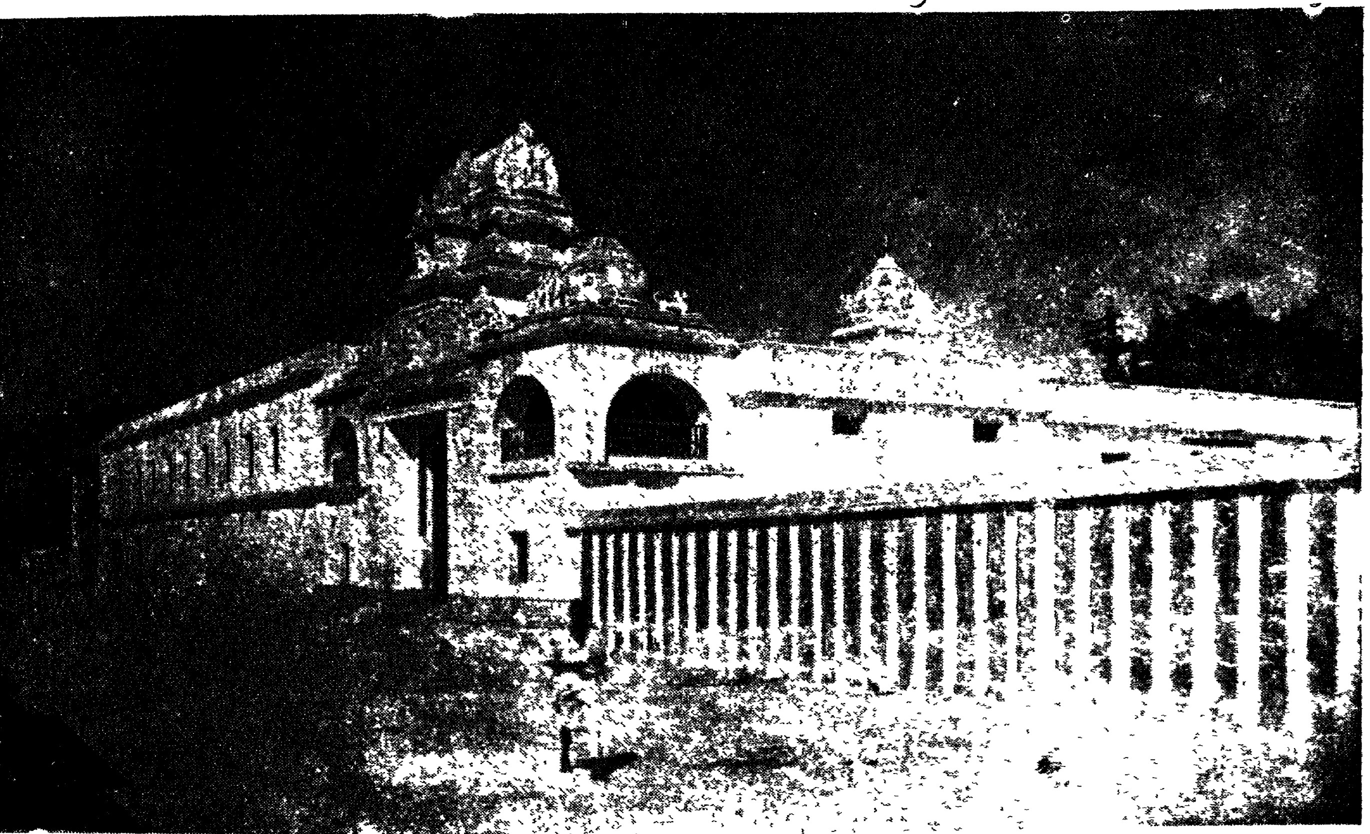
శ్రీగోపాలకృష్ణ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడి

వైయాకరణపంచానన విద్వత్కవిసార్వభౌమ

శ్రీమత్పండిత రొంపిచర్ల భట్టర్ పార్థసారథి అయ్యంగారు వారిచే

ప్రచురింపబడినది.

శ్రీ పట్టాభిరామస్వామివార్ల ఆలయము.

శ్రీ పట్టాభిరామస్వామివార్లు. నరసరావుపేట

పీఠిక.

ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణము అను నీ చిన్నగ్రంథము శ్రీవైఖానస భగవచ్ఛాస్త్ర సంహితలలో విస్తారముగ నుపదేశింపబడిన సకల విధులను సులభశైలిని సంస్కృతపద్యములలో బోధించుచున్నది. ఇయ్యది నృసింహవాజపేయయాజులువారిచే ననుగ్రహింపబడినది. వీరు పంచఖండమను అర్చనావిధిని, ఉత్సవసారమును గూడ గద్యమున రచించిరి. శ్రీవైఖానస గృహ్యసూత్రములకు వాజపేయీయమను భాష్యమును వ్రాసినదిగూడ వీరేనని పెద్దలు చెప్పుదురు.

ఈ పద్యములందు వ్యాకరణదోషములును ఛందోదోషములును విస్తారముగ గానవచ్చెడివి. ఐనను గ్రంథముయొక్క సరళతను గుర్తించినప్పుడు యీరీతి గ్రంథకర్తనాటిభాషను తెలుపుచున్నదని తలచి కవితయందు గ్రంథకర్తయొక్క స్వాతంత్ర్యమును మాత్రమే పాఠకులు ఆదరింతురని నమ్ముచున్నాను. అందుచేతనే ఆచోటులను నేను సవరింపలేను. కాగితపు కరువు అచ్చుపనులకుర్భిక్షముగల యీకాలపు దినములలో నాకోర్కెను మన్నించి దీనిని ముద్రించుటకు వలయుద్రవ్యమును శ్రద్ధాభక్తులతో సమర్పించిన రాజశ్రీ నాగసరపు సుబ్బారాయుడు శ్రేష్ఠిగారికిని వారికి సర్వదాహితచింతకులై యీప్రచురణమునకు మూలకారణమైనట్టియు నరసారావుపేట సంస్థానాస్థాన విద్వద్వరేణ్యులగునట్టియు పండిత వేదాంతం రంగాచార్యులువారికిని తమతమగ్రంథములను సలహాపడుటకై నాకొసంగిన పుస్తకముల సొంతదారులకును నాకృతజ్ఞతను తెలియబఱచుకొనుచున్నాను.

ఇట్లు
గ్రంథసంస్కర్త
పార్థసారథి.

శ్రీవైఖానసవిద్యానిలయం
సర్వజిత్తు పుష్య శుద్ధ ౧౫ బుధవారం

ముద్రాపకపరిచయః.

(సంస్కర్త్రా కృతః)

అస్త్యాన్ధ్రావనౌ గుంటూరుమండలే నరసారావుపేటనామ్నా మహితం నగరమ్. తత్రాసీదార్యవైశ్యకులాలంకారః మౌద్గల్యవంశముక్తామణిః నాగసరపువీరయ్యగుప్తనామా గుణనిధిః. తస్య జజ్ఞిరే చత్వారః పుత్రాః, బాపనయ్య పాపయ్య చినపాపయ్య పున్నయ్యాభిధానాః కులదీపకాః. తేషు పున్నయ్యాభిధానస్య అలమేలంబాయాం ధర్మపత్న్యాం అనంతపున్నమాఖ్యా పుత్రికా తథా దుర్ముఖివత్సరాషాఢశుక్లద్వాదశ్యాం (10-7-1896) సుముహూర్తే సుబ్బరాయాఖ్యః పుత్రశ్చ సమజనిషాతామ్. మాతా చానయోః దైవదుర్విలసితాద్దివం జగామ జాతస్యాస్య ద్వాదశ ఏవ దివసే. సమనన్తరం పితా చాస్య పున్నయాఖ్యః ద్వితీయాం పత్నీం వెంకమాంబాం పరిణీయ తయా కంచిత్కాలముషిత్వా దివం జగామ సుతే అష్టవర్షదేశీయే.

పశ్చాద్వేంకమాంబయా మాతుః సపత్న్యా సంరక్ష్యమాణో వవృధే సుబ్బరాయః. తతః కీలకవత్సరే వినుకొండగ్రామవాస్తవ్యస్య గోనుగుంట్లవంశావతంసస్య గురవయాఖ్యస్య పుత్రరత్నాత్ గోపాలకృష్ణయాఖ్యాత్ అలమేలంబాయాం లబ్ధజనుం వేంకటసుబ్బమాంబాముపయేమే సుబ్బరాయః.

ధన్యజీవితస్యాస్య లోకోపకారద్వారేణ భగవన్ముఖోల్లాసాయ వినియుజ్యతే నిజవిభూతిరితి స్థాలీపులాకనయేన తత్ప్రకారాః కేచన ప్రదర్శ్యన్తే.

ప్రజానామైహికలాభాయ స్వాదుశీతలపానీయపరిశోభి వాపీతటాకప్రపాదినిర్మాణం తథౌర్ధ్వదైహికకార్యకరణోపయోగాయ ధర్మసత్త్రనిర్మాణం పూర్వోక్తధర్మనిర్వహణాయ షడేకరపరిమితభూదానేన శాశ్వతవృత్తికల్పనం, తన్నగరప్రభుత్వోన్నతచికిత్సాలయే స్త్రైణ

సహోద్యాయ స్వపత్నీనామ్నా (వేంకటసుబ్బమాంబా వార్డ్) ప్రసవా
గార నిర్మాణం తథా తత్రైవ నగరే ప్రజానామాధ్యాత్మికోపకా
రాయ శ్రీమద్భిః వంగనామములలక్ష్మీనారాయణప్పశర్మభిః 1789
శాలివాహనశకే ప్రభవవత్సరే ప్రతిష్ఠాపితస్య శ్రీ పట్టాభిరామస్వా
మినః శిథిలస్యాయతనస్య గర్భాలయముఖమండపగోపురప్రాకారాదిని
ర్మాణేన నవీకరణం జాతరూపమయకలశాదిస్థాపనేన పరిష్కారకరణం
తథా పండిత వేదాంతం రంగాచార్య చినరంగాచార్యయోరానువా
శికార్చకవరయోః సతోః అస్మదీయపర్యవేక్షణేన జీర్ణోద్ధారప్రతిష్ఠాపన
మిత్యాదయః తే ప్రకారాః. కించ నర్సారావుపేట నగరపురపాలకసం
ఘస్యోపాధ్యక్షపదవీమలంకృతవత్స్వార్యవైశ్యమహాదయోవ్వాయు
మేవ ప్రథమః. తథా బహ్వీషు వ్యాపారసంస్థాసు ప్రజాసేవకసంఘేషు
చాధ్యక్షోపాధ్యక్షసభ్యత్వపదవీనిర్వాహేణ యశోభాజనం చ విజయ
తే. కవితల్లజాశ్చ సహజసద్గుణమముం స్వకృతీనాం స్వయంవరపతిం
చ చక్రిరే చికీర్షన్తి చ.

అస్మాభిశ్చేత్థం తన్మంగళమాశాస్యతే.

శ్రీకల్యాణగుణాకరః శుభకరః కారుణ్యవారాంనిధిః
సీతాలక్ష్మణవాయుసూనుభరతప్రఖ్యైః సదా సేవితః ।
శ్రీసుగ్రీవవిభీషణాంగదముఖైః సంస్తూయమానః పరః
సుబ్బారాయమనన్తపుణ్యమనఘం పట్టాభిరామోఽవతాత్ ॥ 1

శ్రీమన్మద్రసురాష్ట్రమండలవరే శ్రీగర్తపుర్యాహ్వయే
నర్సారావుపురే ప్రసిద్ధవిభవో మౌద్గల్యగోత్రోద్భవః ।
ఇష్టాపూర్తవిశేషధర్మనిరతః కోఽప్యస్తి లక్ష్మీసుతః
అత్మేల్మంగమపున్నయార్యతనయః శ్రీసుబ్బరాయః సుధీః ॥ 2

బాల్యాదేవబహూకృతో బహుముఖం విద్వద్భిరేతాదృశీం
లక్ష్మ్యా తత్ర విచిన్త్య సర్వసుకలాస్వాపాద్య దివ్యాం ధియమ్ ।

స శ్రేష్ఠీ సువిశుద్ధమంగళగుణః స్వాత్మానురూపాం ప్రియాం
చక్రే వేంకటసుబ్బమాం సమవయోవృత్తాం సుశీలాన్వయామ్ ॥ 3

లోకానాముపకారమేవ కలయన్ యః కారయామాస వై
వాపీకూపతటాకసత్త్రభవనాన్యారామదేవాలయాన్ ।
సత్త్రం పైతృకకర్మనిర్మితికృతే వైద్యాలయాంశ్చ ప్రపాః
తత్తచ్ఛాశ్వతపోషణాయ బహులాం భూమిం దదౌ ధీమణిః ॥ 4

యశ్చక్రే నిజభోగభాగ్యవిభవం ధర్మావనాయార్పణం
దారిద్ర్యం నిరసిష్ణురేవ కుతుకీ దీనావనే దీక్షితః ।
సంఖ్యావత్కవితల్లజాన్ సహృదయాన్ సంభావయన్ సాదరం
స శ్రీమాన్ జనభాగధేయమహిమా కల్యాణకల్పద్రుమః ॥ 5

అధ్యక్షః పురపాలసంఘనిలయే వ్యాపారసంఘేషు చ
శ్రేష్ఠః సర్వకలాన్వితః శుభగుణః లోకోపకారాత్మకః ।
సత్యాహింసనశాన్తిదాన్తికరుణాకల్యాణసంపత్సఖః
జీయాన్మంగళమంజుళః కృతిపతిః శ్రీసుబ్బరాయః సుధీః ॥ 6

స శ్రేష్ఠీ సువిశుద్ధభవ్యచరితః కల్యాణసంపత్కరః
శ్రీనారాయణనామకైః నిజపురే పూర్వైః ప్రతిష్ఠాపితమ్ ।
జీర్ణం చోద్ధృతవాన్ ముదా సురుచిరం ధర్మావనే తత్పరః
ప్రాకారాగ్రిమమండపాదికలనైః పట్టాభిరామాలయమ్ ॥ 7

శ్రీరామచంద్రోఽవతు సుబ్బరాయం
సబంధుమిత్రం సకలార్తిహారీ ।
దీర్ఘాయురారోగ్యమహావిభూతి
దానేన విజ్ఞానవికాసనేన ॥ 8

మంగళం మహత్.

శ్రీ పట్టాభిరామస్వామివార్ల ఆలయజీర్ణోద్ధారధర్మకర్తలు

శ్రీ నాగసరపు సుబ్బరాయశ్రేష్ఠి దంపతులు.

(శ్రీవారి — అర్చకులు.)

శ్రీ విఖనసాచార్యులువారు.

శ్రీ పట్టాభిరామస్వామివార్ల సన్నిధి, నర్సారావుపేట.

శ్రియై నమః

శ్రీవిఖనసే నమః

శ్రీ వైఖానసీయ

ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణమ్.

శ్రీనృసింహవాజపేయివిరచితమ్.

ప్రణమ్య విష్ణుం పరమేష్ఠినం చ వైఖానసాంస్తాన్ భృగుకాశ్యపాత్రీన్।
మరీచిమస్మద్గురుమార్గబన్ధుం శ్రీవిప్రనారాయణవేదవర్యమ్। 1
తేషాం ప్రసాదాన్నరసింహయజ్వా మహాగ్నిచిత్ సత్క్రతువాజపేయః।
విష్ణుప్రతిష్ఠాద్యఖిలం చ కర్మ వక్ష్యే యథాబుద్ధి యథాగమోక్తమ్॥ 2
త్రిధోదితం వైష్ణవమత్ర పంచరాత్రం తతో భాగవతం చ శాస్త్రమ్।
వైఖానసం తత్క్రమశోఽభిధానం మిశ్రం చ శుద్ధం ఖలు సౌమ్యమేతత్॥ 3
భుక్తిప్రదం ముక్తిదమేవ సర్వసిద్ధ్యాత్మకం భుక్త్యపవర్గదం తత్।
నారాయణో బ్రహ్మణ ఆహ సౌమ్యం వైఖానసం వైదికమన్త్రయుక్తమ్॥
సోఽయం విరాజో విఖనా మునీశ్చ స కాశ్యపాదేరుదితం తదేభిః।
సన్తానకం కాశ్యపసత్యకాండం సంజ్ఞానకాండం ఖలు తర్కకాండమ్॥ 5
కాండేషు పంచస్వపి కాశ్యపోక్తాః శ్లోకాశ్చతుఃషష్టిసహస్రసంఖ్యాః।
ఖిలం పురాతన్త్రికవాసచిత్రమానక్రియార్చాధ్వరవర్ణకీర్ణాః। 6
ప్రగృహ్య నైరుక్తఖిలాధికారాః భృగూదితాస్తేష్వపి పూర్వసంఖ్యాః।
ఆత్రేయతంత్రోత్తరతన్త్రనామా సవిష్ణుతన్త్రం ఖలు పూర్వతన్త్రమ్। 7
అత్రిప్రణీతం సకలం తు పద్యమష్టోత్తరాశీతిసహస్రసంఖ్యమ్।
జయాహ్వయానందకసంహితా చ సంజ్ఞానకాఖ్యా విజయాఖ్యవీరాః॥ 8
మరీచినోక్తా విజితాభిధానాసత్యాహ్వయాస్తాస్వపి లక్షపద్యమ్।
ఏతాని సువీక్ష్య మరీచిమార్గం సర్వప్రతిష్ఠావిధిదర్పణాఖ్యమ్

ప్రయోగాణాం క్రమశో ... ప్రకాశ్యతే సర్వమిహాఙ్కురాద్యమ్ ॥ 9½

ఆచార్యలక్షణమ్:—

ఆచార్యలక్షణం ... తయాఽస్సదారం సద్బ్రాహ్మణం ... లక్షితం చ ।
వైఖానసం వేదవిదం విశిష్టం తన్త్రార్థవేత్తారమథాగమజ్ఞమ్ ॥ 10½
యస్యాన్వయే ... సమస్య గురుః స ఏవాస్య యథోక్త ఏషః ।
తదన్వయే ... సర్వం తేనైవ కార్యం తదభావపక్షే ॥ 11½
తదాత్మజాద్యైః ... లభేత విలిఖ్య తస్యానుమతేః పరేణ ।
హుత్వా మహాశాన్తిమథాపి శాన్తిం కృత్వాఽన్యమాచార్యమనేన
కుర్యాత్ ॥ 12½

శిలాలక్షణమ్:—

రత్నైః సులోహైర్మణిపత్రైః ప్రమైర్వా మృచ్ఛర్కరాభ్యాం సుధయాథ
కృత్వా ।
ధ్రువం చ వా కౌతుకముత్సవాదీన్ లోహేన కుర్యాత్సతతం శిలా చేత్ ॥
యదగ్రతః స్థూలమియం పుమాంశ్చ యన్మూలతః స్థూలమసౌ చ యోషిత్ ।
కృశాగ్రమూలం నపుమాన్ విశాలం స్థూలే ప్రదేశే ప్రతిమాశిరః స్యాత్ ॥
శ్లేష్మాదయః శైలధరాంబుజాతాః స్త్రీ శ్లక్ష్ణమృద్వీ చ విశాలదీర్ఘా ।
పుమాన్ ఘనస్నిగ్ధరవైకవర్ణా స్యాత్కర్కశా వ్యక్తరవా తు షణ్ఢా ॥ 15½
ఊర్ధ్వాననం స్యాద్గిరివారిజానామధోముఖం భూమిసముద్భవానామ్ ।
ప్రేత్యం ముఖం వా గిరివారిజానాం యద్వా గరీయఃస్థలమత్ర శీర్షమ్ ॥ 16½
జలాగమం స్యాత్క్షితిసమ్భవానాం ప్రాఙ్మస్తకా చేజ్జముదా చ కర్తుః ।
స్యాచ్ఛాన్తిదా యామ్యశిరాః పరాస్యా స్యాచ్ఛ్రీకరా పుష్టికరోత్తరాస్యా
విదిక్శిరాశ్చేత్పరివర్జనీయా శిలా వివర్ణా స్ఫుటితా చ భేదైః ।
వైరూప్యరేఖాసుషిరాదిగర్భైః యుక్తాం త్యజేత్సర్వశుభం పరీక్ష్య ॥ 18
శుభైర్నిమిత్తైః సహ శిల్పినా తత్సమేత్య సంభారకసాధనైశ్చ ।
తద్దక్షిణే తద్వనరాజమధ్యే దేశాధిపం దిక్షు దిశామధీశాన్ ॥ 19½
దేవాంశ్చ విద్యాధరనాగయక్షపిశాచగన్ధర్వకరాక్షసాంశ్చ ।

బల్యన్తమష్టాదశసంఖ్యదేవాన్ విష్ణుం చ విష్వక్సేనమర్చయిత్వా। 20½
ఔపాసనాగ్నావపి వాస్తుహోమం కృత్వా శిలాశుద్ధిమపి క్రమస్య।
ఔపాసనే వాహావనీయకుండే తస్మాన్మథిత్వై వైష్ణవహోమమేకే। 21½
షడ్వైష్ణవేవ ప్రహరం గృహీత్వా గాయత్రిముక్త్వా హులికాంగురుః ప్రాక్।
శ్రీవిష్ణుగాయత్రిముదీర్య విష్ణోః దేవ్యాదికానాం తు తదీయమన్త్రైః।
సంఛిద్య కించిత్త్వథ శిల్పినా తాం సంభేదయిత్వాపి శిలాం క్రమం వా॥
తం వాహయిత్వా శకటాదినాఽలయం ప్రవేశ్య తత్తత్ప్రతిమాం శిలాదిభిః।
స్త్రీభిః స్త్రియం నై పురుషం చ పుంభిః షండేన పీఠాలయమేవ కార్యమ్॥

శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాగ్నిచితా ప్రణీతే।
విష్ణుప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే స్మిన్నాద్యాగమాచార్యశిలాపరీక్షా॥

ఇతి ప్రథమం ప్రకరణమ్.

అథ ద్వితీయం ప్రకరణమ్.

ప్రతిమామానలక్షణమ్:—

అష్టాహతః స్యాదణురేణుకాదిభిః మానాంగులో వాఽష్టయవోదరాయతమ్।
మాత్రాంగులం మధ్యమపుత్రాగపర్వ తన్మధ్యాంగులేర్మధ్యమపర్వణాయతమ్॥ 1
తద్దేహలబ్ధాంగులమాహ యస్య యత్తాలమానం తదిదం విభక్తమ్।
శాఖాంగులం నామ సముష్టిమధ్యప్రమేయమేభిర్యది వాగ్నికుండమ్॥2
మానాంగులైః క్షేత్రనికేతనాది వాస్తుప్రమాణాన్యపి వాలయాదీన్।
మాత్రాంగులైః పీఠగృహాయుధేధ్మశయ్యాగ్నికుండస్రువముఖ్యయానాన్॥ 3
తద్దేహలబ్ధాంగులిభిః ప్రమాణం బేరాఖిలాంగస్య వదన్తి తజ్జ్ఞాః।
తదంగులీనాం దశవార్కసంఖ్యా ప్రాదేశతాలా ద్వయమస్య హస్తమ్॥

కిష్కుశ్చతుర్వింశతిరఙ్గులీనాం ప్రజాపతిర్యః ఖలు పంచవింశః ।
సప్తర్షయస్త్వష్టిముశన్తి వింశతిం ధనుర్గ్రహాఖ్యాం ఖలు సప్తవింశమ్ ॥ 5
బ్రహ్మేశవిష్ణోర్దశతాలమాహుః స్కన్దార్కశక్రస్య నవార్ధతాలమ్ ।
స్యాద్ద్వ్యఙ్గులం తు నవతాలమాహుః దేవ్యోః ఋషీణాంచ నవేతరాణాం॥
అష్టౌ నృణాం సప్త జఘన్యకానాం కుబ్జస్య షడ్వామనకస్య పంచ ।
చత్వారి భూతస్య తు కిన్నరస్య త్రయోఽథ కూశ్మాండగణస్య తు ద్వే ॥ 7
ఏకః కబంధస్య భవన్తి తాలాః శ్రేష్ఠాదయో విష్ణుహరాజమానాః ।
సవేదవింశేన శతేన విష్ణుం వినాబ్ధినా తేన హరం తథాఽజమ్ ॥ 8
ఏతే క్రమాదుత్తమమధ్యమాధమా దశాఖ్యతాలాః శిలమేకముత్తమమ్ ।
జగత్యధిష్ఠానవిమానగర్భద్వారాంబుజస్తంభకపోతకర్తుమ్ ॥ 9
సమం ధ్రువోచ్చం యది వా తదేవ కృత్వా నవాంశం చ తదేకభాగమ్ ।
కర్తుః సమాక్షస్య హనుప్రవేష్టస్తనాన్తహృన్నాభ్రమముశన్తి కేచిత్ ॥ 10
ఏకాదివృద్ధ్యా నవహస్తమేకే ధ్రువం తథైవా నవతాలమేకే ।
కర్తుః కరై రఙ్గులిభిశ్చ కేచిత్త్రిద్వ్యేకపంచోత్తమ ముఖ్యహస్తమ్ ॥ 11
త్రింశాఙ్గులాదేకయుతాదహీనం షడ్షడ్వివృద్ధ్యా యుతమూర్ధ్వమేవమ్ ।
పంచాఙ్గులాశీత్యవధిం తదాదితథాబ్ధివింశాదిశతాఙ్గులాన్తమ్॥ 12
మున్యంశబాణాబ్ధికరాంశితే ధ్రువే తదేకభాగం చలదేవతోన్నతమ్ ।
ధ్రువే త్రిభాగే యుగలాంశమేకే యద్వోత్తమాదిత్రివిధే ద్విభాగమ్॥ 13
కర్మార్చనాద్యుత్సవరామకృష్ణా ధ్రువస్య మానం బలిబేరమేకే ।
వా కౌతుకార్ధం త్రివిధైకభాగం ధ్రువాకృతిం కౌతుకమాహ కేచిత్ ॥14
వా స్నాపనం కౌతుకమాహ విష్ణుం ధ్రువేతు మత్స్యేకమతేన్యకే వా ।
ధ్రువస్య మత్స్యాదిచతుష్టయస్య సజామదగ్న్యస్య చ కల్కిమూర్తేః॥
స్యాదుత్సవో విష్ణురనాయుధస్య రామస్య చేదాయుధవాన్ స రామః ।
సర్వేషు కృష్ణేష్వపి పార్థసారథిః వా క్రీడయష్ట్యాన్వితకృష్ణ ఉత్సవః॥ 16
యద్వావతారేషు జనార్దనే వా స్యాత్కేశవేఽన్యః స్థిత ఏవ చోత్సవః ।
చతుర్భుజం స్నాపనమాహ సర్వం దేవీయుతం స్నాపనముత్సవంచ॥ 17

దేవీఃయుక్తా బలికాతుకా తు పౌరాణికే పూర్వవదేవ సర్వమ్ ।
కర్ణాన్తబాహ్వన్తమపీన్ద్రరోర్వ్యోః హిక్కాన్తమేకం సకలస్య దేవ్యాః॥ 18
ధ్రువస్య నాభిస్తనబాహుమాత్రం భక్తస్య మానం పరిమర్దనస్య ।
మృచ్ఛర్కరాభ్యాం సుధయా ధ్రువం చ చలాచలం ధాతుశిలాద్రుమైశ్చ॥
రత్నైస్సులోహైః చలమేవ కుర్యాదకేర్ధచిత్రం సుధయా ధ్రువాదేః ।
ఆభాసకం ధాతుజమేవ చిత్రం ద్రవ్యైస్తదన్యైరపి వార్ధచిత్రమ్ ॥ 20
శ్రేష్ఠాదిచిత్రం సకలాంగదృష్టమర్ధాంగదృష్టం ఖలు సార్ధచిత్రమ్ ।
ఆభాసచిత్రం పటభిత్తిముఖ్యమాలేఖ్యమేవం ప్రవదన్తి ॥ 21
మోక్షార్థినో విప్రజనస్య శైలజం శ్రేష్ఠం సితాభం యది వా కృతే యుగే।
కామ్యార్థినః క్షత్రజనస్య తామ్రజం యద్వోత్తమం ద్వాపరకే
హిరణ్మయమ్ ॥ 22
ధనార్థినో వా వణిజశ్చ మృణ్మయం త్రేతాయుగే రక్తనిభం చ మధ్యమం।
పుత్రార్థినః శూద్రజనస్య దారవం కనీయసం కృష్ణనిభం కలౌయుగే॥ 23
(గృహార్చనం తత్పరివారవర్జం రత్నైస్సులోహైరథ వా శిలాభిః ।
షడంగులాహీనమిహేష్టరూపం షడంగులైః కర్తురిహోత్సవస్య ॥ 24
పూర్వోక్తవత్తద్దశతాలమాదిరన్యైర్యథాలాభమిహోన్నతంస్యాత్).

శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాగ్నిచితా ప్రణీతే ।
విష్ణుప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేస్మిన్ ధ్రువాదిమూర్తేర్నవభాగలక్షణమ్ ॥

ప్రతిమామానలక్షణమ్.

కృత్వా విభాగం ప్రతిమోచ్ఛమాంఘ్రి కేశాన్తమేకం ముఖమర్ధభాగమ్।
ఫాలం గలం జానుయుగం ప్రపాదం భాగం ద్వివక్త్రాంభుజ? సక్థిజంఘాః ॥
ప్రకోష్ఠమూర్ధ(ల?) ద్వయమేకమాహృదానాభిమాశేఫమపి స్తనాన్తరం।
మధ్యాంగులాన్తం ఘుటికాది పాదం పాణ్యేకమాస్యం చ భుజాన్తరం త్రిః॥
వింశాంగులం వా మకుటస్య తుంగం మూలం శిరోనాహమథార్ధముగ్రమ్।

ఉష్ణీష[illegible] [illegible]త్రిమాత్రం చిబుకావసానమ్॥ 3
[illegible] నాసికా[illegible] [illegible]మంశం ముఖకాన్తమేవమ్।
ఉష్ణీషతః [illegible] ప్రతిష్ఠ[illegible] పరమార్ధభాగమ్॥ 4
[illegible]మాత్రమథ [illegible]మాత్రం ప్రతిపృష్ఠమధ్యే।
[illegible]లకాస్య విస్తృతం కర్ణస్య దీర్ఘం ద్విగుణాంసలంబనమ్॥ 5
[illegible] నాలమథాస్య పాల్యాః తత్పుటికాయామా ద్వియవం విశాలమ్।
మాత్రార్ధ[illegible]మధ్యమపాంగకర్ణాన్తరమర్ధమాత్రమ్॥ 6
నేత్రస్య దీర్ఘం [illegible] ద్విమాత్రం [1]నాలాబ్జవత్సప్తయవం విశాలమ్।
[illegible]మాత్ర తేషాం [illegible]కమత్యర్ధ్యసితమస్రకోణమ్[2]
భ్రూనేత్రమాత్రాన్తరమర్ధమాత్రం [illegible] చ పక్ష్మానవతిః స్వరోమమ్।
[illegible] భ్రూయుగలస్య దీర్ఘం భాగంకృశాగ్రం యవవిస్తృతోచ్చం॥
యవద్వయం [illegible]మధ్యం ద్విమాత్రకం భ్రూయుగమధ్యమేకమ్।
ఘ్రాణస్య దీర్ఘం [illegible]మగ్రమేకం ద్వియవం ద్విమాత్రమ్॥
పుటోన్నతం [illegible] అంగులం మధ్యమమస్య వంశమ్।
[3]నాసాపుటే స్యా[illegible]న్తం యవాధికం కోలకమస్య దీర్ఘమ్॥ 10
యవం చతుర్మాత్రమధో త్రిరోష్ఠవిశాలముక్తం త్రియవం త్రివక్రమ్।
యవేన [illegible] చతుర్యవోచ్చం [illegible] విశాలం ద్వియవం చ సార్ధమ్॥
[illegible]మాత్రం త్వధరోష్ఠవిస్తృతం పాలీ యవా సప్తయవంచరక్తకమ్।
విశాలముచ్చం త్రియవం తు దంష్ట్రం యవాధికం తద్ద్వియవం త్వధో
రదమ్॥ 12
మద్వ్యైకమాత్రం రసనస్య దీర్ఘం విశాలముచ్చం త్రియవం హనూచ్చమ్।
సార్ధం త్రిమాత్రం హనువక్త్రమూర్ధ్వే యవద్వయం నిమ్నమపీన్దుతుల్యం॥
పృష్ఠం చతుర్మాత్రమథో గలస్యాతిద్వ్యంశం కటాన్తం త్రిణవాంగులంకకుత్
కక్షాన్తరం తత్సమవిస్తృతం స్యాద్ద్వ్యష్టాంగులం విస్తృతకంఠదేశమ్॥14
త్రయోదశార్ధం కటిసన్ధిమాయతం పృష్ఠస్య సార్ధం నవ తస్య విస్తృతమ్।

1. దలాబ్జవత్, 2. కోణే, 3. నాసాపుటేస్తాదధర.

స్ఫిక్పిండయోరున్నతకం సపక్షం స్యాత్పుటస్థాంగులమూలమర్ధే । 15
వృత్తం ద్విరేఖాకృతమండలకం తం హిక్కాంకసూత్రాదుపరి స్థిరం చ ।
కక్షాంతరం సార్ధ... స్యా... ద్విమాత్రం ... స్యాత్ ॥ 16
హిక్కా... సార్ధం ... మధ్యతోఽస్యా
విశాలమేషాం ద్వియుతం తు ... స్యా... ద్విమాత్రమ్
త్రిసప్తమాత్రాయతకం ప్రకోష్ఠం ... ।
యవం త్రిమాత్రం మణిబంధ... విపులం సమస్తమ్ ॥ 18
మణ్యగ్రతోఽంగుష్ఠకనిష్ఠ... చతుః... తుః ॥
సార్ధైర్యవైః పంక్తిముదీర్య సప్త షడ్భిస్తతోఽంగుష్ఠకనిష్ఠికాగ్రమ్ ॥ 19
తథా త్రి (ద్రి?) భేదేషు యవాగ్నిభిర్వా ... సార్ధం నఖానాం విపులం
తథోన్నతమ్ ।
ద్వ్యంగ ష్టపద్వ్యత్రయమధ్యమస్యాస్యానామ మద్రాంశకృతోఽగ్రాంశైః ॥
తలం త్రిరేఖం కృతశంఖపద్మముత్పన్నాంకుశాఢ్యం త్వథ హిక్క
సూత్రాత్ ।
(త్రి)యోదశాంశం చ కుచాన్తమేవ మధ్యం ద్వయో? కం స్తనవిస్తృ
తోన్నతమ్॥ 21
మధ్యోదరస్యాపి విశాలమర్ధం త్రిపంచమాత్రిం వసుయుగ్మమేకమ్ ।)
స్యాత్ షట్చతుర్నాభివిశాలనిమ్నం వస్త్యాయతం సప్తదశాంశమర్ధమ్॥ 22
శ్రోణ్యాః కటేః ?సార్ధనవం దశాంశం వ్యాసస్తు వింశాంశముశన్తి కేచిత్ ।
ద్విషట్క మేఢ్రస్య విశాలదీర్ఘం ముష్కస్య తు ద్విశ్చతురంగులం చ॥ 23
త్రియోదశార్ధాంశకమూరుమూలం స్యాద్ద్వాదశాంశం విపులం చ
మధ్యమ్ ।
జాన్వోశ్చ తారం నవసార్ధమష్టౌ సప్తాథ జంఘాధికమధ్యనాహామ్॥ 24
సార్ధం చతుస్తన్నలకస్య తారం గుల్ఫస్య చే ద్వ్యంగులముచ్చమేకమ్ ।
షడ్వా చతుః పార్ష్ణిమతస్తలస్య పంచార్ధముచ్చం విపులం తు పంచ॥ 25
షట్సప్తవాద్యగ్రవిశాలమంఘ్రేః కేచిచ్చతుష్పంచ షడాదికాశ్రిమ్ ।

పార్ష్ణ్యా[illegible] ...ష్ఠాయతం సప్తదశాంఘ్రి
దీర్ఘమ్॥ 26

పాదస్య చాంగుష్ఠమిహాంగులోష్ఠం ద్విరాయతం సద్వియవం చతుశ్చ ।
[illegible] చతుః త్రిః సచతుర్యవం త్రిద్వ్యర్ధం కనిష్ఠావధికాయతాని॥27
నఖా[illegible] ...ర్యవైశ్చ సమం విశాలం చ కనిష్ఠికాన్తమ్ ।
స్యాదష్టమః చార్ధచతుశ్చ సార్ధం చతుః త్రిభిస్త్రైర్విపులం నఖానామ్ ॥ 28
స్తనాన్తమంగుష్ఠమథాంగమస్య నాభ్యన్తమాహుర్వరదస్య దోష్ణః ।
ఊర్వన్తమాహుః కటివక్త్రబాహ్వోః హిక్కాసమా తావపరా
భుజాగ్రౌ॥ 29

చక్రాదిహేత్యగ్రసమాస్యనేత్రకర్ణాన్తమేవం బహవః కరాశ్చ ।
దశాష్టషడ్భిశ్చ శిరఃస్థచక్రం వృత్తం ద్వితాలం ముకుటస్య తుంగమ్॥ 30
చక్రస్య శంఖస్య విశాలముష్ట సప్తాథవా వహ్నిశిఖాన్వితం చ ।
శ్రీవత్సమస్త్రం శ్రియమగ్నికోణం వక్షః స్థలే దక్షకుచోర్ధ్వభాగే ॥ 31
పీతాంబరం కౌస్తుభహారముద్రికాకేయూరమంజీర [1]సువీర కంకణమ్ ।
సబ్రహ్మసూత్రోదరబన్ధమవ్యక్త్యా సమస్తం మకరాంకకుండలమ్॥32
ఆకుంచితేష్వన్తరమేవ తావత్ స్థితే పదే కుంచితవత్తథాన్యత్ ।
హాస్థానకే చాసనకే శయానే నృత్తే చ మానాన్యకరే[2] త్రిభంగే ॥ 33

[3]శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాగ్నిచితా ప్రణీతే ।
విష్ణుప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేస్మిన్ వైఖానసీయప్రతిమాలక్షణమ్ ॥ 34

---

1. సువర్ణ, 2. మానాన్యకరోతి త్రిభంగే. 3. ప్రకరణాన్తశ్లోకః క్వచిన్న దృశ్యతే.

దేవీప్రతిమాలక్షణమ్.

నవార్ధతాలోదయమిందిరోర్వ్యోః స్త్రీణాం కనిష్ఠం నవతాలమేకే।
ఉష్ణీషకేశాన్తరమబ్ధిభాగం సమద్వ్యవం భాగమితో దృగన్తమ్ ॥ 1
చతుర్యవం భాగమతః పుటాన్తం సషడ్యవం త్రిశ్చుబుకాన్తమస్మాత్ ।
భాగం గలం కంఠత ఆహృదంశాః త్రయోదశానాభిమితో భగాన్తమ్॥2
జంఘోరు షడ్వింశతికద్ధి జాను స్యాత్ షోడశాఙ్ఘ్రిశ్చరణాయతోచ్చమ్ ।
అంగుష్ఠికాతర్జనిదీర్ఘమబ్ధిరర్ధార్ధదీర్ఘం చతురశ్రదీర్ఘమ్ ॥ 3
ద్వ్యష్టాష్టసప్తర్తుశరైర్యవైశ్చ వ్యాసం తదర్ధం నఖవిస్తృతాని।
షట్పంచపాదాగ్రకమూలవిస్తృతం పంచాథ గుల్ఫం నలకాబ్ధివిస్తరమ్ ॥
షట్సప్త జంఘాన్తరజానువిస్తృతం [1]త్రయోదశోర్వోః ద్విగుణం కటేః
స్తృతమ్ ।
స్ఫిక్పిండయోః సప్తవిశాలమబ్ధిరశ్వత్థపత్రాకృతిమాహ యోనిమ్ ॥ 5
శ్రోణ్యాశ్చ వింశద్యవషట్కనిమ్నం స్యాన్నాభిరేకాదశ మధ్యతారమ్ ।
త్రయోదశార్ధం విపులం కుచాధరం నవాంగులం స్యాత్స్తనతారవిస్తృతం॥
ద్విశ్చూచుకం వర్తులమర్ధమక్షమస్యార్ధముచ్చం కుచయోస్తు పంచ॥ 7
కక్షాన్తరం సప్తదశాంగులం స్యాత్ షడ్వింశతిర్బాహురథాశ్వికోర్పరం ।
ప్రకోష్ఠమష్టాదశ సప్త పాణిస్త్రిపంచషట్సప్తవిశాలమేషామ్ ॥ 8
షట్పంచభూతాబ్ధియుగాయతాః స్యుర్మధ్యాత్కనిష్ఠావధికాంగులీనామ్ ।
[2]నందాద్రివస్వద్ర్యృతుభిర్యవైశ్చ వ్యాసం నఖానాం సయవం తదుచ్చం॥
సప్తాంగులైకాదశ కంఠతారం ద్వ్యర్ధం కలం సద్వియవం కుచాన్తమ్ ।
భ్రూమధ్యనేత్రాన్తపుటాననాన్తం యవాంగులార్ధం యది గోజిదీర్ఘమ్।
యవాంగులం చాధరమస్యదస్య[3]త్పుటాదనుస్త్రిః శ్రవణాబ్ధివిస్తృతమ్ ॥
కర్ణస్య దీర్ఘం ద్వియవం చ భాగం పంచాస్యలంబం చతురేవ నాసా।
నేత్రస్య దీర్ఘం విపులం సపాదం ద్విరేఖమిన్దీవరపత్రవత్స్యాత్ ॥ 11

1. త్రయోదశేషః ? క్వచిత్. 2. నందాద్రివస్వాద్యుతిభిర్యవైశ్చ.
3. త్పుటోధమస్త్రీశ్రవణం.

పూర్ణేన్దువక్త్రం తిలపుష్పనాసాం శంఖాభకర్ణం పనుపుచ్ఛబాహుమ్ ।
రంభోరుకాండంచ నిషంగజంఘం పద్మాంఘ్రిపాణిం ప్రతిమాదికుర్యాత్ ॥
పుంస్త్రీప్రమాణం గదితం తథాన్యత్ విభజ్య తత్తాలమనేన కుర్యాత్ ।
(అస్మిన్ ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే వై వైఖానసీయే సకలార్థసంగ్రహే) 13
శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాగ్ని చితా ప్రణీతే ।
విష్ణుప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేస్మిన్ పుంస్త్రీప్రమాణం గదితం ద్వితీయమ్ ॥ 14

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా వాజపేయయాజినా సర్వ వేదసాగ్ని చితా నరసింహవాజపేయయాజినా ప్రణీతే సకలాగమసార సంగ్రహే వైఖానసీయే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేఽస్మిన్ అంగులిలక్షణం దేవతాతాల ప్రమాణం ధ్రువకౌతుకస్నపనోత్సవ బలిబేరాదిప్రమాణ మవతారోత్సవ చిత్రచిత్రార్ధచిత్రాభాస కామ్యాదిబ్రాహ్మణాది కృత యుగాది వర్ణలక్షణం దశతాలాదిపుంస్త్రీప్రతిమాలక్షణం నామ ద్వితీయం ప్రకరణమ్.

ఇతి ద్వితీయం ప్రకరణమ్.

అథ తృతీయం ప్రకరణమ్.

శ్రీకేశవాదేశ్చ తదస్త్రభేదతః ప్రదక్షిణం పద్మకరాదిలక్షణమ్ ।
సపద్మశంఖారిగదం చ విద్ధి శ్రీకేశవం సాసితపాండువర్ణమ్॥ 1
శంఖాబ్జకౌమోదకిచక్రహస్తం నారాయణంవిద్ధి సితాసితాభమ్ ।
సశంఖకౌమోదకి పద్మచక్రం నారాయణం కేచిదుదీరయన్తి ॥ 2
శ్రీమాధవం విద్ధి సితాసితాభం బిభ్రద్గదాచక్రసుశంఖపద్మమ్ ।
సచక్రకౌమోదకిపద్మశంఖం గోవిందమేవం భజ పాండు [1]కృష్ణమ్ ॥ 3
గదాబ్జశంఖారిధరం రమేశం నీలోత్పలాభం భజ విష్ణుమూర్తిమ్ ।
సచక్రశంఖాబ్జగదం భజామి రక్తోత్పలాభం మధుసూదనం చ॥ 4

---

1. వర్ణం.

త్రివిక్రమం సాబ్జగదారిశంఖం సురక్తకహ్లారోత్పలవర్ణమాహుః ।
శంఖారికౌమోదకిపద్మహస్తం తం కృత్రిమం వామనమభ్రవర్ణమ్ ॥ 5
శ్వేతాభమిందుస్థసుధోదకుంభం దక్షాన్యహస్తం దధివామనాఖ్యమ్ ।
తం విశ్వరూపం భజ వామకం చ తద్వద్విబాహుం స్ఫటికాభమాహుః ॥ 6
పద్మాసనస్థం శశిమండలస్థం దక్షాన్యపీయూషకరం చ వామనమ్ ।
మాహూఖ్యకం వామనమాత్తఛత్రం స్వర్ణచ్ఛవిం దండకమండలూ చ ॥ 7
పద్మారికౌమోదకిశంఖహస్తం తం శ్రీధరం విద్ధి సితాసితాభమ్ ।
భజామి కౌమోదకిచక్రపద్మశంఖాన్ హృషీకేశమధాసితాభమ్ ॥ 8
సశంఖపద్మారిగదం భజామి శ్రీపద్మనాభం సితమేచకాభమ్ ।
దామోదరం పద్మదరౌ గదారీ బిభ్రాణమీడే సితగౌరవర్ణమ్ ॥ 9
శ్రీవాసుదేవం ధృతశంఖచక్రగదాబ్జమాదిత్యనిభం భజామి ।
ధ్యాయేదిమం మోహనవాసుదేవం చంద్రాభమబ్జారిగదాంబుజాఢ్యం ॥ 10
విద్యాంబుజాదర్శకపూర్ణకుంభపద్మాంగదాశంఖసుదర్శనాఢ్యమ్ ।
సౌదామినీచంద్రసమానవర్ణం దేహార్ధలక్ష్మీం భజ వాసుదేవమ్ ॥ 11
సచక్రశంఖాబ్జగదం మహాన్తం శ్రీవాసుదేవం నవకస్థాన్తమ్ ।
సంకర్షణం విద్ధి గదాదరాబ్జసుదర్శనాంకం రజతాభికాన్తమ్ ॥ 12
బిభ్రద్గదాశంఖసుదర్శనాబ్జం భానుప్రభాభం భజ వాసుదేవమ్ ।
ప్రద్యుమ్నదేవం భజ రక్తవర్ణం సచక్రశంఖం సగదాంబుజం చ ॥ 13
భజానిరుద్ధం సుహిరణ్యవర్ణం సచక్రకౌమోదకి శంఖపద్మమ్ ।
ఖడ్గేషుశంఖాన్ కటిమాదధానం హిరణ్యవర్ణం భజ వానిరుద్ధమ్ ॥ 14
శ్వేతాసితాభం పురుషోత్తమాఖ్యం పద్మారికౌమోదకిశంఖహస్తమ్ ।
అధోక్షజం సాంబుజపాంచజన్యం కౌమోదకీచక్రభుజం భజామి ॥ 15
శ్రీనారసింహం భజ చక్రపద్మగదాదరాంకం ఘనశుభ్రవర్ణమ్ ।
భజాచ్యుతాఖ్యం సగదాబ్జచక్రం శంఖాంకహస్తం సితమేచకాభమ్ ॥ 16
జనార్దనం సాంబుజచక్రశంఖగదాంకహస్తం భజ నీలవర్ణమ్ ।
సశంఖకౌమోదకిచక్రపద్మం ధ్యాయేదుపేన్ద్రం ఘనకృష్ణవర్ణమ్ ॥ 17

ధ్యాయేద్ధరిం శంఖసుదర్శనాబ్జగదాంబుజం పాండరకృష్ణవర్ణమ్ ।
కృష్ణం భజే శంఖగదాంబుజాతచక్రాంకితం నీరదనీలవర్ణమ్ ॥ 18

దశావతారప్రతిమాలక్షణమ్:—

తం శంఖశార్ఙ్గాంకుశపాశచక్రగదాఖ్యకౌమోదకిబాణయుక్తమ్ ।
భజాష్టబాహుం సితమత్స్యమూర్తిం వా స్వర్ణవర్ణం ఘనమత్స్యమూర్తిం ॥
కూర్మం భజామ్యష్టభుజం సితాసితం వా కేవలం మత్స్యవదాయుధాన్వితం
వరాహవక్త్రం భజ శుక్లవర్ణం సపద్మకౌమోదకిచక్రశంఖమ్ ॥ 20
స్వర్ణాభమాజాను సితం తదూర్ధ్వమాకంఠమకాఞ్చభమతో ఽసితాభమ్ ।
సచక్రశంఖం భజ ఖడ్గఖేటకౌమోదకీశక్తివరాభయాంకమ్ ॥ 21
పాతాలమాదిం ప్రలయాం చ యజ్ఞతీర్థం వరాహం భజ పూర్వవత్తత్ ।
వామేన కంఠం త్వనుగూహ్య భూమ్యాః సంగృహ్య చాన్యేన కరేణ పాదా ॥ 22
జిఘ్రన్తమస్యాః శిర ఇన్దిరాభం? శంఖారిహస్తాదివరాహమీడే ।
భజే వరాహం ప్రలయాఖ్యమబ్జశంఖారిసత్కట్యవలంబిహస్తమ్ ॥ 23
శ్వేతప్రభం యజ్ఞవరాహమీడే సుఖాసనస్థం కమలాధరాన్వితమ్ ।
యోగం నృసింహం భజ శంఖచక్రప్రసారితోరూపరి బాహుయుగ్మమ్ ॥
స్తంభోద్భవం తం భజ నారసింహం సచక్రశంఖాంబుజమభ్రవర్ణమ్ ।
భజే నృసింహం ధృతచక్రశంఖం పాశాంకుశాఢ్యం కులిశంగదాఢ్యమ్ ॥
తం నారసింహం వరదారిశంఖపాశాంకుశప్రాసమునికాగదాబ్జమ్ ।
సశక్తిఖడ్గాగ్నిసృణిం సదండకుంతం కుఠారారిదరాసిసీరమ్ ॥ 26
దోర్భిర్దధానం ముసలం గదాంచ తోత్రం చ శూలం చ మహానృసింహం ।
భజే నృసింహం గరుడాధిరూఢం తథాష్టబాహుం ఘననీలవర్ణమ్ ॥ 27
సవ్యేఽభయం చక్రశరౌ చ ఖడ్గం వామే ధనుఃఖేటగదా దధానమ్ ।
భజారుణాభం చ సుదర్శనస్థం సచక్రశంఖం వరదాభయాంకమ్ ॥ 28
లక్ష్మీనృసింహం భజ శంఖచక్రరామోపగూహోరుసిధానహస్తమ్ ।
స్వర్ణప్రభం వామనమాత్తఛత్రదండం భజే తం వటువేషధారిణమ్ ॥ 29

త్రివిక్రమం శంఖసుదర్శనాంకం ప్రసారితాదానభుజం భజామి । (ధిం॥
వామం ప్రసార్యోర్ధ్వమథేతరాంఘ్రిణా స్థితంతదూర్ధ్వాంఘ్రిసుధౌతదోర్ద్వ
త్రివిక్రమం తం సగదారిశంఖం భజాసిశక్తిం శరఖడ్గశార్ఙ్గిణమ్ ।
(శ్రీ)జామదగ్న్యం భజరక్తవర్ణం పరశ్వథోద్దేశకరం చ రామమ్ ॥ 31
అభ్రప్రభం భార్గవరామమీడే సుతారచాపేషుసుశక్తిహస్తమ్ ।
స్థితం త్రిభంగేన భుజాంబుదాభం సబాణచాపం రఘురామమీడే॥ 32
సబాణశంఖారిశరాసనాంకం చతుర్భుజం దాశరథిం భజామి ।
వీరాసనాసీనరఘూద్వహం తం సంజ్ఞానముద్రోరునిధానహస్తమ్॥ 33
రామం భజే కల్పతరోరధఃస్థం వ్యాఖ్యానముద్రోరునిధానహస్తమ్ ।
హనూమదగ్ర్యాత్మజలక్ష్మణాదిసీతాన్వితం రామమథాసనస్థమ్ ॥ 34
ప్రసారితాకుంచితపాదమాస్థితం భజామి రామం శరరిక్తదోర్ద్వయమ్ ।
భజాభిషిక్తం రఘురామమీడ్యం నిరాయుధం చానుజజానకీయుతమ్॥ 35
సీతాంబుజామ్యంబుజవామహస్తాం ప్రసారితాన్యాం కనకప్రభాం తథా ।
సబాణచాపం భజ లక్ష్మణాఖ్యం సదాస్థితం స్వర్ణనిభం తథాన్యమ్॥ (త్ ?)
ధృతాతపత్రం భరతం సితాభం శత్రుఘ్నమిన్దీవరహేమవర్ణమ్ ।
దోర్భ్యాం దధానం ముసలం హలం చ శ్వేతాభ్రవర్ణం బలరామమీడే ॥
ప్రసారితాకుంచితపాదమాస్థితం నిరాయుధం తం బలరామమాహుః ।
కృష్ణం భజే శ్యామతనుం త్రిభంగం సయష్టిసంక్రీడనబాహుయుగ్మమ్ ॥
నృత్యోత్పదాబ్జం నవనీతహస్తం ప్రసారితాన్యద్భుజమాహ కృష్ణమ్ ।
కాలీయనాగస్య ఫణాలిరంగే నృత్యోత్పదం పుచ్ఛకరం చ కృష్ణమ్ ॥ 39
తం పద్మశంఖారిగిరీన్ దధానం కృష్ణం భజే గోకులరక్షితారమ్ ।
సవేణుయష్టిం భజ కృష్ణమీడ్యం సకింకిణీదామభుజం సగోపమ్ ॥ 40
తం జ్ఞానముద్రాం మురలీం దధానం కృష్ణం భజే సేవితయోగిబృన్దమ్ ।
సశంఖచక్రం కటిబాహుయుగ్మం స్థితం ఘనాభం భజ కృష్ణరూపమ్ ॥
ఆకుంచితం దక్షిణమన్యతః స్థితం త్రిభంగయుక్తం ధృతశంఖచక్రమ్ ।
దోర్భ్యాం దధానం మురలీం చ తద్బిలే నివేశితోష్ఠం భజ పింఛమస్తకం॥

స్వర్ణప్రభం [illegible] సమేతం భజ వేణుహస్తమ్ ।
[illegible] భజే [illegible] మరకతాభం
తమిందు[illegible] స్వర్ణసువేణుహస్తమ్ ।
సూర్యప్రభం [illegible] భుక్తిముక్తిప్రదమిందిరేశమ్ ॥ 44
అశ్వాధిరూఢం [illegible] ఘనాంజనాభం భజ కల్కిమూర్తిమ్ ।
ధ్యాయేద్ధయగ్రీవ [illegible] ఆసీనమూరూపరిజానుకాంఘ్రిమ్॥ 45
సయోగపట్టం సితవర్ణ [illegible] వ్యాఖ్యాక్షమాలాఫలపుస్తకం చ ।
విద్యేశమశ్వాస్యముఖం [illegible] పద్మాక్షమాలావరపుస్తధారిణమ్॥
విద్యాధిరాజం శశిభం [illegible] సచక్రశంఖోరుయుగస్థదోర్ద్వయమ్।
స్వర్ణ[illegible]స్థిత[illegible]ప్రభమశ్వవక్త్రమ్ ॥ 47
సుధాకుంభపుస్తకకుండికాఢ్యం తం విశ్వరూపాద్యహితం భజామి ।
వైకుంఠమంబుదప్రభపంచవక్త్రం [1]ద్వాత్రింశదష్టాష్టచతుష్కరాఢ్యం ॥
బిభ్రాణమబ్జ[illegible]లశంఖ[2]చక్రాగ్నికుండ్యంబుజమాద్యమీడే ।
తం విశ్వరూపం భజ విశ్వపాదం సవిశ్వహస్తాక్షిముఖం భజామి॥ 49
తం స్వస్తికాసీనమధోభుజాభ్యాం కటిం చ పద్మే జపమాలదానే ।
సకుండికాదండమిహోర్ధ్వదోర్భ్యాం శంఖం చ చక్రం భజ తం దధానం॥
వైకుంఠమీడే[illegible] చ విష్వచ్చంద్రాభమబ్జారిసదర్పణాబ్జమ్ ।
విద్యాంబుజాదర్శకకుంభపద్మగదాదరారీనపి వా దధానమ్॥ 51
ప్రసారితాబ్జాం ద్విభుజాం సువర్ణకన్యావనద్ధస్తనికాం చ లక్ష్మీమ్ ।
భూమిం స్వవస్త్రాన్తరితస్తనాబ్జాం పద్మప్రసారద్వికరాం ఘనాభామ్॥

స్థానకాదిభేదవిచారః:—

ఏతే స్థితాఖ్యాసనశాయినః స్యుః చతుర్విధాస్తే పృథగస్తి యోగమ్ ।
భోగం చ వీరం విరహం క్రమేణ గదావిహీనం గదయాన్వితం చ ॥ 53

1. ద్వాత్రింశషోడశాష్ట ఇతి ఛందోభంగేన శ్లోకః కుత్రచిత్.
2. చక్రాహికుంతాంబుజం.

వామే గదాశంఖసుదర్శనాంకం యోగాదిసర్వాన్ చతురస్తు కేచిత్ ।
దేవీవిహీనం వరదారిశంఖకటీం దధానం స్థితనామయోగమ్ ॥ 54
దేవీసమేతం స్థితమాసవిరాత్స్య పార్శ్వస్థితైర్భోగమజాదిముఖ్యైః ।
శ్రీభూమునీంద్రైః రహితం తు వీరమనాయుధం వా విరహం సదేవీమ్ ॥ 55
దేవీం వినైవాసితమత్రయోగం భృగ్వాదిభిర్యుక్తమనన్వితం వా ।
దేవ్యా మునీంద్రైశ్చ సహాసితం తు సంసేవితం చామరధారిణీభ్యామ్ ॥ 56
న్యస్తాగ్రవీంద్వోః శిరసోః స్వపాణిం భృగ్వాదియుక్తం మునిరాహభోగం ।
వీరాసనం తైః రహితం చ కేచిన్న్యస్తాసనే పాదయుగాసితం చ ॥ 57
ప్రసారితోరూపరిహస్తయుగ్మం వైకోరుకాండోర్ధ్వకృతాన్యజంఘం ।
ఊర్ధ్వాననం పాశయుతం చతుర్భుజం యద్వా ద్విహస్తం విగతాయుధం చ ॥
ప్రసార్య వామం భుజమన్యహస్తం కృత్వోపధానం చ దృగున్నిమీల్య ।
బ్రహ్మాఽస్య నాభౌ తు సుదర్శనాద్యాః కుడ్యాశ్రితాః స్యుర్మధు
కైటభౌ తు ॥ 59
తత్పాదపార్శ్వే శయనం ఫణీంద్రే క్షీరాబ్ధిమధ్యే యది యోగశయ్యా ।
న్యస్తోపధానే ముకుటం చ కించిద్ద్వారం నిరీక్ష్యాశ్రితపార్శ్వమేతత్ ॥ 60
శ్రీభూకరోన్మర్దితపాదయుక్తం పూర్వోక్తమన్యద్యది భోగశయ్యా ।
న్యస్తోపధానే భుజమత్ర మౌలిం న్యస్తేక్షితద్వారమపి ద్విహస్తమ్ ॥ 61
చతుర్భుజం వా ధృతచక్రశంఖం దేవ్యా వినాన్యద్యది వీరశయ్యా ।
తం యోగమార్గం పరయోగకాంక్షీ తం భోగమార్గం ఖలు భోగకాంక్షీ ॥
తం వీరమార్గం విజయాభిలాషీ కుర్యాద్యథేష్టం ధ్రువబేరమేవ ।
వా కౌతుకం నోత్సవబేరమన్యం కుర్యాత్ స్థితం చ స్నపనం బలీశమ్ ॥ 63
స్థితే స్థితే కౌతుకమాసితే ధ్రువే శయానకే వా స్థితమాస్థితాన్ పరాన్ ।
స్థితే స్థితే లక్ష్మ్యవనీ హరీక్షితే ధ్రువాసనే వా శయనే త ఆసితే ॥ 64
శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాగ్నిచితా ప్రణీతే ।
ప్రోక్తం చతుర్వింశతిమూర్తీనాం చ దశావతారస్య చ లక్షణం తత్ ॥

పరివద్దేవతాలక్షణమ్. తత్ర భృగ్వాదీనామ్:—

ధ్రువస్య దక్షోత్తరభిత్తిమూలే జాన్వాసితం పుష్పయుతద్విహస్తమ్।
మృకండుపుత్రం భృగుమిన్ద్రితోఽస్య బ్రహ్మాణమబ్జాసనమబ్జవక్త్రమ్ ॥ 1
బిభ్రద్వరాభీతికుశాక్షమాలాః సావిత్రినాథం భజ హంసయానమ్।
రుద్రం సటంకైణపరశ్వథాభయం సార్ధేందుమౌలిం సవృషం త్రిలోచనం॥
వ్యాఘ్రస్య చర్మాంబరమంబికేశం స్వర్ణాభమాద్యం వరుణేరుణాభమ్।
ధాతారమీడే రథయానకస్థితం సవేణుపత్రచ్ఛవి సంధినీపతిమ్ ॥ 3

ధాత్రాదీనామ్:—

ధ్యాయేద్విధాతారమిభేన్ద్రయానం శుకాభమూర్జాపతిమాస్థితం చ।
భుజంగమూర్ధ్వేక్షణముత్తరాంఘ్రిం ప్రీతీశమభ్రచ్ఛవిమూక్షయానమ్॥ 4
అధోముఖో నీలనిభః పతంగః దక్షాంఘ్రిరక్ష్వో హరిణీపతిః స్యాత్।
స్వర్ణాభరక్తాంబరదన్తియానం నాగేశమీడే పతిరం స్థితం చ ॥ 5
హేమాబ్జవర్ణం వరణం ధరేశం శరధ్వజం తం ద్విభుజం క్రమేణ।
దక్షోత్తరాధోపరిపట్టికాన్యకవాటయోః ద్వారి సమాస్థితాస్తే ॥ 6
యామ్యేఽరుణాభం మణికం శుకాంబరం జటోపవీతాజినదీప్తమంజలిం।
వామే తు సన్ధ్యాం కనకప్రభాభాం హృద్యంజలిస్థాం మణికస్య పత్నీం॥ 7
ద్వారే ద్వితీయే బహిరేవ దక్షిణే శాతాతపాఖ్యం జటినం చతుర్భుజమ్।
వైఖానసం తం స్ఫటికాభమీడే సనీలవస్త్రం రురువాహనం చ ॥ 8
వామే సితం తాపసమభ్రవర్ణం కూర్మాధిరూఢం త్వథకూర్చకేతుం।
సపుష్యతారాక్షరసన్ధిసీశో వేదప్రియో దండధరో ద్విబాహుః ॥ 9

లోకపాలానామ్:—

శ్యామాభమిన్ద్రం ద్విభుజం సవజ్రం శచీపతిం హేమనిభామ్బరాఢ్యమ్।
కింజల్కాభం రోహితవాజివాహనం స్వాహాస్వధేశం స్రువశక్తికాయుధం॥

నీలాభవస్త్రం మహిషేన్ద్రవాహనం సత్యాఙ్క్రికేశం యమదండపాశినమ్ ।
శార్దూలయానం ధృతశూలమీడ్యమాసంభవం భంజనిభం త్రిలోచనమ్ ॥
రక్తామ్బరం నీలనిభం ఝషావాహం సదండపాశం కరకేశమప్రసపమ్ ।
వాయుం సితాభం ధృతఖడ్గశూలం సకృష్ణసారం ధ్వజతాంజనీశమ్ ॥ 12
శ్యామం కుబేరం కలిసీధరం చ రక్తామ్బరం దండధరం రథస్థమ్ ।
తం పాటలాభం వృషయానమీశ్వరం త్ర్యక్షం జటేన్దుం పరశు
త్రిశూలినమ్॥ 13
రక్తాభసప్తాశ్వరథాబ్జహస్తం సుపద్మలారేణుకనాథమర్కమ్ ।
సౌమ్యేశమధ్యే హరినచ్చ విష్వక్సేనం సువర్ణం శ్వసనాధిహూతమ్ ॥ 14
ప్రసారితాకుంచితవామదక్షిణస్వాంఘ్రిం సమాసీనమథాగ్నివర్ణమ్ ।
దేవ్యాసహైవాభయపుష్పహస్తం యద్వా గదాశక్తివరద్విహస్తమ్॥ 15
చతుర్భుజం వాఽభయశంఖచక్రవరాన్వితం విష్ణువదాహురన్యత్ ।
తద్బ్రహ్మసూత్రం చ వినోపవీతం శ్రీవత్సమేవం పరికల్పయేత్తమ్॥ 16
బిభ్రత్కదల్యామ్రఫలేక్షుమోదకం గజాస్యమభ్రప్రభమేకదంష్ట్రిణమ్।
శేషం సితాభం ద్విభుజం ఫణాన్వితం తౌ గోపురాద్దక్షిణవామతః స్థితౌ॥17
సోపానమధ్యే జటిలం ద్విహస్తం శ్రీభూతరాజేశ్వరబాహ్యావక్త్రిమ్ ।
దూర్వాంకురాభం ధృతదండమైంద్ర్యాం జ్ఞప్తీశ్వరం న్యక్షమగారపాలం ॥
వివస్వతం రక్తనిభం సదండముత్పాదినీశం చ యమే సితాంబరమ్ ।
బహుప్రజేశం ద్విభుజం హలాయుధం కపోతయానం శరభాండవర్ణమ్ ॥
రక్తాభరక్తామ్బరయూపకేతుం మిత్రం విదుః పంక్తిపతిం ప్రతీచ్యామ్ ।
వ్రతాపతిం పద్మనిభం సితామ్బరం క్షత్తారమింగా కుశకేతుచక్రిణమ్ ॥
కపాలశూలాగ్నికరారుణాంబరం విద్యుత్పతిం తం హవిరక్షకం విదుః ।
పుష్పాసితాస్త్రాంబరమీనకేతుం పుల్లేశమాహుః కుసుమాధినాథమ్ ॥
సితాసితాభం బలిరక్షకం చ మృగేన్ద్రయానారుణవస్త్రదండినమ్ ।
మయూరరథ్యాః కుసుమాంబరాయుధా రోహిణ్య ఏతా ద్విభుజా
శ్చతుర్భుజాః ॥ 22

[illegible] రక్తాక్షికేశాగ్రవిభాం
సదంష్ట్రికాన్ ।
[illegible] పుష్పాంబరాంవా శుకవస్త్రపీతామ్ ॥
[illegible] స్యాద్వ్యామకమణ్డల్వక్షసరస్తు దండమ్ ।
[illegible] వాశైక్ష్యో హంసులికాఖ్య ఏషః 24
[illegible] కరాబ్జయుక్తస్త్వకృతాంజలిః స్యాత్ ।
[illegible] వాహాయానం కుముదేశమాహుః ॥ 25
[illegible] వాసనం వారాహారక్ష్యం భజతాంజనాభమ్ ।
[illegible] బృహస్పతిం పుష్పాంబరం హంసరథం కుశధ్వజమ్॥
[illegible] చ వామాశ్వయానం ఘనవర్ణమీడే ।
శుక్రం [illegible] పతిమంబరస్థం [illegible]ంబరాఢ్యం జటిలం సితాభమ్ ॥ 27
శ్వేతా[illegible]భాం ద్విభుజాం చ గంగాం పీతాంబరాం లోహితకేతు
యుక్తామ్ ।
దశాశ్వయుక్తస్యన్దనమిందుమీడే తం రోహిణీశం సితహేమవర్ణమ్ ॥ 28
ధృతాభయాబ్జాబ్జవరాసితాశ్రీః దికుంభికుంభాంబ్వభిషేకయుక్తా ।
మాలాయుధం షట్పదయానమాస్థితం మరీచిమస్యద్భృగువ
చ్ఛుచిప్రభమ్ ॥ 29
శంఖాయుధం ప్రీతిపతిం పులస్త్యం బ్రహ్మాసనస్థం కనకాభమీడే ।
తామ్రప్రభం సన్నతికాన్తమేశమస్యత్ భృగూక్తం పులహం వదన్తి ॥ 30
స్యాత్సన్తతీశో బడబాధియానః క్రతుః సితాభో భృగువత్తదన్యత్ ।
అరుంధతీశశ్చ హరిద్రవర్ణో దండీ వసిష్ఠః సవషట్కయానః ॥ 31
మధుప్రభోఽత్రిస్త్వనసూయనాథో వషట్కృదారూఢ ఇతోఽభృగూక్తః ।
మరీచిముఖ్యా ద్విభుజాశ్చ వామాః అంకోపరిష్టాద్ధృతదక్షిణాఃస్యుః ॥ 32
గవిష్ఠ ఇన్దీవరభశ్చ దండీ సత్యాత్మిపః కుంభకయాన ఏవ ।
శ్యామాబ్జహస్తా హారిణీ సితాంబరా విష్ణుప్రియా చాతకవాహనాన్వితా
సంజ్ఞానముద్రాజపమాలపుస్తకాకమండలుః శ్వేతనిభా సరస్వతీ ।

బ్రాహ్మీ చతుర్వక్త్రభుజా కుశధ్వజా స్యాత్పింగలా హంసంస్థా
సితాంబరా ॥ 34

సరిత్ప్రియా శ్యామప్రభా చతుర్భుజా రక్తాంబరా శక్తిధరా కుమారికా ।
స్యాద్వైష్ణవీ శ్యామనిభా చతుర్భుజా సశంఖచక్రా వరదాభయాన్వితా ॥
వారాహవక్త్రా ధృతశంఖచక్రా శ్యామా వరాహీ స్యాదథ సింహయానా ।
ఇంద్రాణిమాహుర్వ్యనసస్యవర్ణాం వజ్రాబ్జహస్తాం సుకితుండయానామ్ ।
కాలీ చ కాలాభకరాలదంష్ట్రా చాముండికా చంద్రధరా త్రినేత్రీ
ఉష్ట్రాధియానా హి కపాలశూలా ప్రసారితాకుంచితవామపక్షా ॥ 37
చతుర్భుజం షడ్భుజమగ్నివర్ణం మయూరయానం గజవాహనం వా ।
స్కందం భజే కుక్కుటకేతుయానం షడాననం శక్తిధరం సుమాలిమ్ ॥ 38
తార్క్ష్యం ద్విపక్షం ద్విభుజం చ వా స్థితం ప్రసారితాకుంచితపాద
మాసితమ్ ।

స్వర్ణాభమష్టాహిపభూషణాన్వితం సపంచవర్ణం భజతోత్పలోక్తవత్ ॥ 39
చక్రం శరోంగారహుతాశనాభం నరాకృతిం చక్రసుమాడశేషణమ్ ।
స్వర్ణాదినా వాప్యయసా క్రమేణ చక్రం యమం తాలమిహాస్యవృత్తం ॥
తద్ద్వ్యంగులం సావరణం చ పట్టం ద్వ్యేకాంగులం వాస్య ఘనం
షడశ్రమ్ ।

సషోడశారాబ్జమథ త్రిమచ్చం పార్శ్వద్వధోర్ధ్వాగ్నిశిఖస్తు కేచిత్ ॥ 41
చక్రాధిపం తద్ధృదయే ద్విహస్తం సప్రాంజలిం వా స్థితమాసితం వా ।
చతుర్భుజం వాభయచక్రశంఖగదాన్వితం వాష్టభుజం చ కుర్యాత్ ॥ 42
పద్మాంకుశాఖ్యౌ ముసలం చ చక్రం శంఖం ధనుః పాశగదే దధానమ్ ।
వా ద్వ్యష్టహస్తం యది చక్రశంఖధనుఃపరశ్వస్త్రమసీషుశూలమ్ ॥ 43
పాశాంకుశాగ్నీనపి వజ్రఖేటహలానయోగ్రం చ గదాం చ కుంతమ్ ।
దోర్భిర్దధానం త్వరుణం త్రినేత్రం చేద్యుగ్మచక్రం బలిబేరవర్జమ్ । 44
స్యాన్ముష్టికేశో యది భానుహేతిః వివృత్తయానస్నపనాలయస్థః ।
ప్రసారితాకుంచితపాదపద్మః ప్రసారిబాహ్వోపేతతార్క్ష్యయుక్తః ॥ 45

ధ్వజం తు సాసిః కృతాబ్జమీక్ష్య తార్క్ష్యధ్వజాకారతరుం చ కుర్యాత్ ।
ఊర్ధ్వాఞ్చితం హాటకవర్ణమీడ్యం శంఖాయుధం వాయురథాసితాంశుకం ॥
శంఖః సితాభో మకుటస్థశంఖః స్యాద్వారుణీశో ద్విభుజః సితామ్బరః ।
వియద్గతిర్వా ధ్వజ ఆయుధశ్చ స్యాద్వ్యంజలిహాటకసన్నరేన్ద్రియానః ॥ 47
యూథాధిపః స్యాద్బలిపీఠమధ్యగః సభూతసంఘాకృతిదిక్చతుష్టయః ।
దండీ ద్విహస్తో విరజాక్షిరోమా యమాజానుకక్షోపరి హేమవర్ణః ॥ 48
ఆజత్రుకక్షోపరి కృష్ణవర్ణో బహిర్ముఖః చాతకవాహనస్థః ।
బహిర్ముఖాః స్యుః వృషభాదికాస్తథా బ్రహ్మేశ్వరాద్యాః ధ్రువబేం
వీక్షితాః ॥ 49

ద్వారికః కించిదభిక్షితద్వాః విమానపాలాస్తు బహిర్ముఖాః స్యుః ।
ఈశే తు మధ్యే ఖలు దక్షిణాస్యః శాన్తస్తదన్యే ష్వనపాయినస్తు ॥ 50
బహిర్ముఖాః స్యుర్గరుడోభివక్త్రః శ్రీభూతశాస్త్రా ప్రథమావృతౌ చ ।
అన్యే ద్వితీయావరణాదికే స్థితాః ధ్రువాలయోక్తాః పరిషద్గణాః పరే ॥
ధ్రువస్య బాహుస్తననాభితుల్యాః బ్రహ్మేశశాన్తాః రవిరన్యదేవాః ।
స్యుస్త్రిభాగైకవిభాగమానాః సర్వే ధ్రువద్రవ్యమయాస్తు కేచిత్ ॥
శిలాద్రుజా వా యదిశాన్తసూర్యస్కందాశ్చ దుర్గా గరుడశ్చ కేచిత్ ।
కుర్యాద్ధనూమన్తమపి ద్విహస్తం సప్రాంజలిం స్వర్ణనిభం సపుచ్ఛమ్॥ 53
స్థితం చ కౌపీనధరం కపీశం కర్ణోల్లసత్కుండలమస్రవక్త్రమ్ ।
యథాకులాన్ భక్తజనాన్ ద్విహస్తాన్ సప్రాంజలీన్ ద్వాదశవాన్య
భక్తాన్ ॥ 54

బ్రహ్మాదిసర్వం పరిషద్గణాం చ యథాగమోక్తం పరికల్ప్య రూపమ్ ।
సంస్థాప్య తద్ధామసు పూజయేద్వా పీఠేషు చావాహ్య తథార్చయేయుః ॥

అశక్తకల్పః—

అశక్త ఏవం నవధా విభజ్య తదాలయోక్తానపి వార్చయేయుః ।
శ్రీభూతశాన్తా గరుడం చ పీఠే న్యసేత్సద్వారిక ఆధమాధమః ॥ 56
ఇంద్రాదయోష్టౌ రవిచక్రశంఖాః పూర్వోదితాస్తేపి కనిష్ఠమధ్యమాః ।

క్షత్రా వివస్వాన్ ధ్వజమిత్రయూరపా పూర్వోదితా స్తే హ్యధమోత్తమాః
క్రమాత్ ॥ 57
పూర్వా భృగుశ్శ్రీగుహాసిద్ధిమాతృజ్యేష్ఠాశ్చ చన్ద్రో యామినీధ్యమాధమాః
పూర్వేర్క-దుర్గాగుహాఖ్యా నుమాత్మా బుధేజ్యామిత్రా స్తమమధ్యమధ్యమాః ॥
జ్యేష్ఠాజగంగా కపిలేన్ద్రశుక్ర ముగ్రాశ్వాతృప్రమీస్యాభుగిర స్తథోత్తమాః ।
శ్రేష్ఠాధమా స్తే సురభూమిఖ్యా దిసురార్పి మాశ్వేశబలీశపుల్లాం ॥ 59
సైకాదశ ద్వాదశరుద్రసూర్యాః పూర్వోదితా శ్చోత్తమమధ్యమాః స్యుః ।
శ్రేష్ఠోత్తమాష్టా వసవో జయాద్యాః పూర్వోదితా స్తే ఖలరక్షకశ్చ । 60
సద్వారపాలాః సకలత్రచోక్తాః గ్రాహ్యా స్తదీయా నవదాలయస్థాః ॥
శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాగ్నిచితా ప్రణీతే ।
విష్ణుప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేఽస్మిన్ బ్రహ్మాదిరాద్యాః పరివారదేవాః ॥

గృహార్చాసాలగ్రామలక్షణాది:—

గృహార్చనం చేత్పరివారవర్జం రైత్నైః సులోహైరపి వా శిలాభిః ।
షడంగులాహీనమిహేష్టరూపం మాత్రాంగులైః కర్తురిహోచ్చమస్య ॥
పూర్వోక్తవత్తద్దశతాలమాది రత్నైర్యథాలాభమిహోన్నతం స్యాత్ ।
శ్రీకేశవాద్యుక్తమపీహ సాలగ్రామోద్భవస్యాపి హరేస్తు లక్ష్మ ॥ 2
తద్వృత్తరూపేష్టమ ఏకముత్తమం మధ్యం ద్వితీయం త్రితయం కనీయసం ।
సవాసుదేవః శుభశుక్లవర్ణః సవామనో హ్రస్వసునీలవృత్తః ॥ 3
సంకర్షణాఖ్యః శుభరక్తవర్ణో దామోదరో నీలనిభోఽనిరుద్ధః ।
నారాయణః శ్యామనిభోఽథ కృష్ణః విష్ణు స్త్వనంతో బహువర్ణయుక్తః ॥
స్యాచ్ఛ్రీధరః పీత ఇదం సముక్తం క్షేత్రం చ చక్రాదిభిరాహ చిహ్నం ।
దీర్ఘస్త్రీబింబుర్విపులాయుతాస్యః సమీపచక్రోఽబ్జరిపుస్తు మత్స్యః ॥ 5
భానోస్సులక్ష్మా వృతరేఖపంచగా స్యాత్కూర్మమూర్తి [1] స్త్వసులభ్య
చక్రా ।

---

1 అబిలం తు చక్రమ్. అబిలాక్షి చక్రా.

[illegible] వరాహః ॥ 6
[illegible] నృసింహాఖ్యచక్రః ।
[illegible] సునీలః స తు వర్తులశ్చ ॥
శ్రీ [illegible] రేఖాంకితచాపబాణః ।
[illegible] స్యాత్పురుషోత్తమాఖ్యః ॥ 8
[illegible] ఏకత్రగచక్రయుగ్మః ।
[illegible] ప్రద్యుమ్నమాదిర్ఘతనుం చ పీతం ॥
[illegible] ఖలు సోఽనిరుద్ధః ।
[illegible] నారాయణో భుక్త్యపవర్గదః సః ॥ 10
[illegible] పీతమథాంజనాభమ్ ।
[illegible] వనమాలయాంకితమ్ ॥ 11
[illegible] స్ఫుటితం నృసింహం ।
చతుర్ముఖః [illegible] మధ్యగతో ద్విచక్రః ॥ 12
[illegible] కాంతిపూజ్యః ।
వైకుంఠ [illegible] రేఖస్సనుజస్య పూజ్యః ॥ 13
గోవిందమ [illegible] చక్రం చ నామే గిరిమాహ లక్షణం ।
పీతం వరాహం [illegible] యుక్తం
వనమాలయాంకితమ్ ॥ 14

మత్స్యాకృతిః శ్యామలకాంతిహూక్ష్మా సబిందురేఖాపి శిలా సుపూజ్యా ।
సగోఖురాభస్థితపార్శ్వచక్రా శ్వేతా త్వవక్త్రా తు హిరణ్యగర్భా ॥ 15
అథస్తటిద్వాభమథోర్ధ్వదేశగేలా జలేద్ధమాహుః శివనాభిమర్చ్యమ్ ।
సుదర్శనస్త్వేకముఖే తు లక్ష్మీనారాయణశ్చక్రముఖాచ్యుతస్త్రిః ॥ 16
జనార్దనాఖ్యశ్చతురేవ పంచ స్యాద్వాసుదేవోఽప్యథ చక్రషట్కః ।
సంకర్షణాః సప్తయుతోఽనిరుద్ధః పురుషోత్తమోఽష్టౌ నవ నారసింహాః ॥
తతోఽప్యనన్తః సహ చక్రతీర్థే జాతో ద్వయోః సంగమమత్రమూర్తిః ।
లక్ష్మీప్రదా నీలశిలాథ పుష్టివృద్ధిప్రదా శ్యామశిలార్చకస్య ॥ 18

ధనప్రదా పీతశిలాథ రక్తా రాజ్యప్రదా [illegible] చ కృష్ణా ।
సిద్ధిప్రదా స్నిగ్ధశిలాథ శుక్లా మోక్షప్రదా పాపహరా చ పాండుః ॥ 19
అత్యున్నతా యది రోగదా స్యా[illegible] శిలా[illegible] ।
స్యాత్[illegible] కపిలా[illegible] 20
దారిద్ర్యదా స్యాదముఖా [illegible] ప్రశస్తా ।
సబద్ధచక్రా కపిలా త్రికోణా [illegible] కరాలా 21
సంకీర్ణకారి త్వధరోష్ఠమూర్ధ్వవక్త్రా [illegible] ।
సదర్దురం దగ్ధమపి త్రికోణమనేకరేఖం బహురంధ్రయుక్తమ్ ॥ 22
తిర్యక్స్థబద్ధస్ఫుటితాన్తరం చ [illegible] చక్రం [illegible] మూర్తిమ్ ।
ద్వారప్రదేశే సమచక్రమివ్యం సూక్ష్మం స్థిరం స్నిగ్ధసువృత్తమర్చ్యమ్ ।
తత్పార్శ్వహీనం ద్వివిధా స్థితం వా త్రిమూర్తిమర్చ్యం స్ఫుటితం చ ఖండమ్ ।
తద్ద్వాదశార్చాఫలమర్చకస్య స్యాత్సర్వసిద్ధిస్త్వపవర్గసిద్ధిః ॥ 24
శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాగ్నిచితా ప్రణీతే ।
విష్ణుప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేస్మిన్ శ్రీమూర్తిభేదస్య స్వరూపముక్తమ్ ॥

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా వాజపేయయాజినా సర్వవేదసాగ్నిచితా నరసింహసోమయాజినా ప్రణీతే సకలాగమసారసంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే కేశవాదిచతుర్వింశతిమూర్తీనాం తద్భేదానాం మత్స్యాదిదశావతారాణాం తద్భేదానాం తదన్యానాం యోగస్థానక భోగస్థానక వీరస్థానక యోగాసన భోగాసన వీరాసన యోగశయన భోగశయన వీరశయన ధ్రువబేరాణాం బ్రహ్మాదీనాం ధాత్రాదీనామిన్ద్రాదీనామాదిత్యాదీనామన్యేషాం పరివారాణాం విష్వక్సేనగరుడచక్రాదీనాముత్తమోత్తమాది నవవిధపరివారాణాం గృహార్చన ప్రతిమానాం సాలగ్రామ మూర్తీనాం సామాన్య విశేషలక్షణం నామ తృతీయం ప్రకరణమ్॥

ఇతి తృతీయం ప్రకరణమ్.

అథ చతుర్థం ప్రకరణమ్.

ప్రాసాదభేదమనుక్త్యాహ:—

గ్రామస్య మధ్యే నిరతౌ స్థితో యద్యస్యాలయం గ్రామముఖం చ విష్ణోః।
పరాఙ్ముఖం వా బహిరీశమైశే ప్రాచ్యేశమధ్యే రవిమిన్ద్రవహ్న్యోః ॥
విఘ్నేశ్వరం వహ్నియమాన్తరే తు దుర్గాం చ శాస్తారమథాప్రపే చ।
షడాననం పశ్చిమవాయుమధ్యే జ్యేష్ఠాముదక్కాలిముదక్ఛివాన్తరే ॥ 2
ప్రాసాదకాః షణ్ణవతిశ్చ విశ్వకర్మాదిభిస్తే గదితాః స్యురత్ర।
స్యాన్నాగరం ద్రావిడవేసరాఖ్యం కలాంగభేదో యది కేశవాదేః ॥ 3
దశావతారస్య యది త్రికూటః కుంభాకృతిర్వా గజపృష్ఠకో వా।
వస్వాదివక్త్రం చ వినాయకం వా స్యాన్నాగరాద్యం ముఖమండపం వా ॥ 4
త్రిమూర్తిరేకైకశ్చేత్త్రిమూర్త్యం బ్రహ్మేశయోర్విష్ణుముఖాలయే తే।
చేత్పంచమూర్తేః పురుషాదికానాం ప్రాగాదిచత్వారి బహిర్ముఖాని ॥ 5
ఏకాలయస్థాని ద్విశాలయానాం ప్రధానవక్త్రాణి దశావతారిణః।
స కేశవాదేః ప్రత్యఙ్ముఖాననం వా బాహ్యం చతుర్వింశతిధామ విష్ణోః ॥ 6
సంస్థానకాసీనకశాయినస్తు ఉపర్యుపర్యాలయమేకమాహుః।
శాలాకృతిః స్యాత్ఫణిశాయినశ్చ తదుక్తమన్యచ్ఛిఖరం పరస్య ॥ 7
తదాలయస్థప్రథమావృతా సా ధామ స్వదేశే పరిమర్దనస్య।
స్యాన్నాగరాద్యాలయమీశ్వరస్య సద్వృత్తమూర్తేరపి షోడశాలయమ్॥
తథా శివాజస్య గణాధిపస్య చేద్ధస్తిపృష్ఠం యది వా గుహస్య।
దుర్గాదికానాం యది భూరిశాలామన్యస్య కుంభాకృతిమాహురేకే ॥ 9
హస్తాః శతం షణ్ణవతిర్నవత్యష్టౌ సాకం చతుర్భిశ్చ వినాష్యశీతికః।
స్యాత్సప్తతిః పంచభిరన్వితా వినా హస్తాశ్చతుష్షష్టిరిహోత్తమాద్యాః ॥
పంచాశదర్ధాన్వితముత్తమాదేః నవాలయస్యోన్నతికా భవన్తి।
తస్యోన్నతం ద్వాదశ వా దశాష్టౌ సప్తాంశకం విస్తృతమాలయాదేః ॥

యద్వాలయానాం నవసప్తపంచ హస్తా విశాలా ద్విగుణోన్నతం తత్ ।
విమానతుల్యం యది వాగ్రమండపం తదర్ధముక్తం యది వాస్త్రాలమ్
అష్టాంశభక్తే ముఖమండపం స్యాద్దేకైకభాగాదికముత్తమాదేః
వస్వద్రిషడ్భాగవిహీనముచ్చం చక్రైః భాగైర్[illegible] [illegible] కంధరమ్
సకంధరం కంపకనాలవోర్ధ్వం కరాంఘ్రిబద్ధం క్రమశః [illegible]నమ్ ।
ఏకాదికం షోడశభూమిగేహం కృత్వా కలాశం ద్విగుణాకర్ణభాగైః ॥ 14
ఆకంఠమాస్థాపితస్తైః [illegible] మేరుం తిర్యక్సు ద్విగుణం తదగ్రమ్
పంచాంగయుక్తం కటిం [illegible] కృత్వా 15
లక్ష్మ్యాది[illegible] శ్రీ[illegible] మే ।
నృక్షో [illegible] ॥
శ్రీకేశవాదీనపి యస్య నామ తస్యాద్ద్రిభేదానపి [illegible] విమానే ।
ఇంద్రాదిదేవాంశ్చ తదన్తరేషు [illegible] 17
మర్గాదిశాస్త్రాగమకాలిముఖ్యాః [illegible] ।
రుద్రాలయస్యాపి షణ్ముఖేన్ద్రం వా దక్షిణాయాం [illegible]
ప్రాగాది తత్ షోడశ[illegible] మధ్యే [illegible] ।
విఘ్నేశ[illegible] దుర్గాదిసప్తమాతౄస్తథాపి మాలాః పరి[illegible] 19
స్యుర్భూతమాలాద్యపి నందవేదిర్యస్యాలయం తద్గణ[illegible] కృత్వా ।
ప్రాకారమాద్యం పరితః సమన్తాద్గర్భాలయస్య ద్విగుణం పురస్తాత్ ॥ 20
అన్యాని తత్తద్ద్విగుణాని చైవ సప్తాన్తమేకాదిసగోపురం స్యాత్ ।
శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాఽగ్నిచితా ప్రణీతే ।
విష్ణుప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేఽస్మిన్ విమానముక్తం సవిధాఖిలస్య ॥
బాలాలయవిధిః—

యద్వాఽఽలయాత్ప్రాకృతదైవతస్య బాలాలయస్థాపనమాహ
సామ్ప్రతమ్ ।
మూలాలయాన్తే సహ వా కృతస్య మూలాలయే స్థాపనమాహ
హారకమ్ ॥

[illegible] మాత్రం [illegible] కుర్యాత్ ।
[illegible] సంస్థాప్య సముచ్ఛ్రయాత్॥
[illegible] తత్ప్రమాణాన్య
తదుత్సేధ[illegible]మ్ ।
[illegible] వాస్తుమధికుకుర్యాత్॥
[illegible] తద్ద్వార[illegible]మేవమ్ ।
[illegible] కుర్యాత్ప్రతిష్ఠాం విధివన్నవాదౌ ॥ 4
[illegible] మణిన్యాసమపి ధ్రువస్య ।
[illegible] ద్వ్యాసవర్జితార్చామ్ ॥ 5
[illegible] కుర్యాత్ప్రథమం మూలగృహం తదన్తే ।
తస్మిన్ [illegible] ధ్రువ[illegible] స్థాచలస్య చిత్తిః ॥ 6
త[illegible] సంస్థాప్య దేవం యాగ పంజరస్థమ్ ।
కృత్వా [illegible] మూర్త్యాలయస్థాపనమాహురేకే ॥
ప్రా[illegible] నామ్నా [illegible] చితా ప్రణీతే ।
బిమ్బప్రతిష్ఠా[illegible] బాలాలయస్థాపనముక్తమేవమ్ ॥ 8

యాగశాలా:—

ప్రాగ్యాగశాలాః [illegible] యామ్యేగ్నిశాలా నిరృతౌ సభా స్యాత్ ।
స్నానస్య పశ్చాదనిలే చ ధాన్యం కోశం తూదగ్గోనిలయం చ శైవే॥
యద్వాష్టదిగ్ద్వారకభిః కలాభిః స్తమ్భైర్యుతాః స్యుః స్నపనాలయాద్యాః ।
అష్టాష్టకస్తమ్భయుతోత్తమా సా షట్షట్కస్థూణయుతా తు మధ్యమా ॥ 2
స్యాత్ షోడశస్తమ్భయుతా కనిష్ఠా యాగాదిశాలా ఇతి కేచిదాహుః ।
పూర్వేఽగ్నిశాలాగ్న్యుదగంతకాశా వా షోడశస్తమ్భయుతా త్రిభక్తిః॥
విమానహస్తద్విభుజాదిషట్షట్వృద్ధ్యాంగులాద్యా త్రికరోక్తమేవ ।

చతుష్కోణాస్త్రం కేచిదాహుః త్ర్యస్రం ఖాస్త్రం హోమ్యమపి ద్విహాయుతం ।
తలం స్థలోచ్ఛ్రం చతుః ప్రాకారం ప్రత్నితా ద్వారచతుష్టయా స్యాత్
వా సర్వ పంచ ప్రకోష్ఠా చత్వా శ్రేష్ఠా త్రిమధ్యమాగారశాలా ।
శాలా ప్రస్వా వా ప్రాగ్రా తేమధ్యే శాలా త్రిలావ్యా
తత్ర్యస్రే దేశే శమనాను వేదిర్ధిష్ణ్య శాయుతిశాఖ్యకోణా । 6
హస్తోన్నతా వాష్ఠికాయుతా ప్రత్యక్షనతా భక్తిమనాడ వా
స్యాత్ ।
బహుక్రతిస్త్రైదినే యది స్యాత్తథా ప్రవాదేరపి పంచకస్య । 7
తత్రాత్మైస్త్రాత్మైకల్పి శాలానాం చ పృథక్ క్రియార్హమ్ ।
శ్రౌత్ప్రాప్రవాస్య తు కేశవాదేర్మత్స్యసారస్య కసియ వాఽవ్యా । 8
సంపూర్ణ(శ్రీ)ర్ణమాగ్రాదికమన్యదేశే నైకత్ర దేవాలయ ఏవ వా స్యాత్ ।
శ్రౌత్రం తదగ్రేషు పృథగ్గృహాణి మధ్యం చతుర్దిక్షు కల్ప్యమేకమ్ । 9
ప్రత్యేకశాలాంకురకాంక్షి మోక్షాధివాసకస్నాపనకస్య కుర్యాత్ ।
శక్తః సమస్తం పృథగేవ కుర్యాదశక్త ఏకత్ర శివాలయే వా ॥ 10
శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాఽగ్నిచితా ప్రణీతే ।
ప్రోక్తా సయాగాదిగృహాగ్నిశాలా శయ్యాధివేది స్త్రివిధా యశుద్ధిః ? ॥11
అగ్న్యాయతనాని:—

వక్ష్యేఽగ్నికుండం విఖనః ప్రణీతం తదత్ర నోక్తం శ్రుతిసమ్మతత్వాత్ ।
బ్రహ్మోపలం పంచవిధం ప్రకల్ప్య న్యసేత్తుసంఖస్వర్గమహార్జనేషు । 1
తత్రాద్యపకుండం భువి వృత్తచాపవేదాశ్రవహ్న్యశ్రయుగాశ్రమాసీత్ ।
హృత్పద్మజత్వాద్భువి పౌండరీకం తత్రాద్యవిష్ణోర్హి తపో జగత్ స్థః ॥ 2
పశ్చాద్ద్వ్యమైన్ద్రోత్తరమధ్యమాగ్నౌ స్యాద్గార్హపత్యాద్యభికో హి
వేద్యాః ।
సమీకృతాయాం భువి వాలుకాభిః మృదాపి చోష్ట్రాష్ఠికుమార్ష్వైనైవ । 3
పశ్చాత్త్రిషట్కాంగులిజాన్వోర్ధ్వభాగ్నేస్తం ద్విసేతుం త్వథ
గార్హపత్యమ్ ।

వేదోచ్ఛ్రవిస్తారచతురశ్రఖాతం వృత్తం చ వా స్థండిలమాహ సర్వమ్ ॥ 4
అధ్యర్ధశత్ర్యంగులివిభ్రమూర్ధ్వం హిత్వోత్తరం చాపనిభం ద్వివేది ।
ప్రత్యేకమష్ట్యంగులవిస్తృతం చ షణ్ణిమ్నకం దక్షిణవహ్నికుండమ్ ॥ 5
సభ్యస్త్రిశాల్యాహవనీయమశ్రం ద్వాత్రింశదంగుల్యుపరి ద్వివేది ।
భాగోచ్ఛ్రవిస్తారచతురశ్రఖాతం చౌపాసనం ద్వ్యున్నతమూర్ధ్వవేద్యాః ॥
సమత్ర్యవృత్తఘ్నగజాంగులిః స్యాద్భుజాస్తథోదగ్యమవారుణేషు ।
షణ్ణిమ్నముచ్చైర్విస్తృతిశ్చ భాగే వాశ్రం త్రికోణం హ్యుదగానసద్ధ్యం ॥
ద్వాత్రింశదంగుల్యుపరి త్రివేది విశాలమాసాం యుగభూతభాగమ్ ।
వేదోచ్ఛ్రమశ్రం దశ వాష్టనిమ్నయుగ్వేద్యా ఉదక్చేన్ద్రిత ఏవ సభ్యమ్ ॥
సార్ధత్రిషట్యంగులివృత్తమూర్ధ్వం వేదోన్నతం షట్చ్ఛ్రితిభాగ
విస్తృతమ్ ।
త్రివేద్యధః షోడశపత్రమగ్నా స్యాత్పౌండరీకం దశ వాష్టనిమ్నయుక్ ॥ 9
సభ్యోక్తవచ్చాభ్యుణకాగ్నికుండమౌపాసనం చాహవనీయవత్స్యాత్ ।
సభ్యాబ్జయోర్దక్షిణసౌమ్యయోశ్చ బ్రహ్మేందుపీఠే చతురశ్రవృత్తే ॥ 10
భాగోన్నతే షోడశదీర్ఘవిస్తృతే చాన్యస్య తు ద్వాదశదీర్ఘవిస్తృతే ।
తద్బ్రహ్మణః పశ్చిమతోఽఖిలాగ్నేః శూర్పాకృతిః పైతృక వేదిరస్యాః ॥
యుగోన్నతం పూర్వవదన్యదగ్నేః పశ్చాత్తథా ప్రస్తరవేదిరశ్రా ।
తద్దేవతాశ్చాచ్యుత సత్యపూరుషానిరుద్ధవిష్ణ్వాహ్వయవాసుదేవాః ॥ 12
స్నానావటం చాహవనీయవత్తత్పీఠస్య భాగాధికమీశకోణే ।
ద్వితాలనిమ్నం హ్యుదగంబుమార్గం దేవ్యోః పృథగ్వా స్నపనోత్సవాదేః ॥
సంభారవేదిం విదధీత వాయవ్యా దేవాసనం నైరృత ఏవ వేద్యాః ।
చతుర్ద్విహస్తాయతమశ్రముచ్చం తాలం యథార్ధాయతవిస్తృతం వా ॥
తదీయశాలాసు తథాగ్నికుండమౌపాసనాగ్నిః పరిమద్గణస్య ।
యద్వా తదీయాధ్వరశాలికాసు తత్తత్ప్రధానాగ్న్యవటాని కుర్యాత్ ॥
ఏకత్ర చేత్తత్పరితః షడగ్నిరౌపాసనాగ్నిః పరిమద్గణస్య ।
పంచోత్తమం మధ్యమతస్త్రిరేకః విష్ణోః కనిష్ఠం సకలం సపద్మమ్ ॥ 16

చేత్పంచచేరస్య సహ ప్రతిష్ఠా సహాగ్నివేద్యాది పృథక్ పృథక్ చేత్ ।
దశావతారస్య చ కేశవాదేః ద్వాదశస్యాపి సహ ప్రతిష్ఠా ॥ 17
వేద్యగ్నికుంభాః సహ వేతి కేచిత్ యద్వాకృతీనాం తు పృథక్పృథగ్వా ।
సమూర్తిభేదస్య హరేః షడగ్నినౌపాసనాగ్నినితరస్య కుర్యాత్ ॥ 18
[1]సహ ప్రతిష్ఠా పరిషద్గతస్య త్వౌపాసనాగ్నిః పృథగుత్తమః స్యాత్ ।
తదాలయస్థస్య పృథక్ తు మధ్యం కనిష్ఠమేకాగ్నిరిహాఖిలానామ్ ॥ 19
[2]త్రిమూర్తినః స్థాపన ఈశ్వరస్య తదాగమోక్తం త్విహ కేచిదాహుః ।
యుగాశ్రయోన్యశ్ర(ర్ధ)శశిత్రికోణవృత్తర్తుకోణాబ్జవసష్ట(భ్రి)కోణమ్ ॥ 20
వృత్తం ప్రధానం యదివాశ్రమీశే గార్హ్యస్తుయోనిః పరితో హి వేద్యాః ।
ద్వ్యేకార్ధమంగుల్యుదయం విశాలం త్రిమేఖలానాం క్రమశోధ సవమ్ ॥ 21
ఏకాదివృద్ధ్యా దశకాంగులాన్తం స్యాన్ముష్టిపూర్వాష్టకరాన్తకుండమ్ ।
సమేఖలం ఖాతసమం విశాలం శతాదికోట్యన్తమితోక్తహోమమ్ ॥ 22
హితాంగులం కంఠమధోర్ధ్వవేదిం సనాభియోనిర్న తు పద్మవేద్యాః[3] ॥
శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాగ్నిచితా ప్రణీతే ।
స్యాత్సుప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేస్మిన్ చతుర్థమాహాగ్నిగృహాగ్నికుండమ్ ॥ 24

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహవాజపేయయాజినా ప్రణీతే సకలాగమసారసంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే వాహనపచనాలయయజ్ఞాలయస్థానమండపస్నపనాలయయాగశాలాశయనవేది విష్ణ్వాద్యగ్నికుండశివాద్యగ్నికుండ లక్షణం నామ చతుర్థం ప్రకరణమ్.

1. తత్రస్థితానాం బహుమూర్తినాం చ. 2. షడాననస్థాపనే. 3. సమపద్మయోన్యాః.

అథ పంచమం ప్రకరణమ్.

దేవాదిజనన ద్రవ్యాః—

వక్ష్యామి సంభారసంక్షేపమత్ర గావః సవత్సాః ఖలు కాంస్యదోహాః ।
సస్వర్ణశృంగా రజతోజ్జ్వలత్ఖురాః సతామ్రపృష్ఠాక్షినిమీలనాదికాః
స్వర్ణైశ్చ నిష్కైః కృతాంగులీయకాః షణ్ణిష్కమానాః
కటకాంగదాదికాః ।
త్రిద్వ్యేకసంఖ్యైః నవభిశ్చ నిష్కైః అశక్త ఏవం నవధా విభక్తైః ॥ 2
హేమోపవీతాదికముత్తరీయం స్యాత్కుండలాద్యాభరణం గురోశ్చ ।
అధ్వర్యుహోత్రప్రముఖర్త్విజాం చ పాదేన హీనైః క్రమశోఽథ
కేచిత్ ॥ 3
మహోపవీతోత్తరకుండలాద్యాః నిష్కార్ధహీనాః ఖలు కౌతుకాశ్చ ।
స్వర్ణస్రజో నిష్కమితైకపుష్పాః అశక్తమానా నవధా విభక్తాః ॥ 4
గురోః శతాష్టావితరర్త్విజశ్చ దశాంశహీనాః క్రమశస్తదర్హాః । [మ్॥
త్రిద్వ్యేకసంఖ్యాంగులినాహమానం స్యాత్సాంగులాద్యాయుధవర్ణచిహ్నా
తథైవ సూచీ ప్రమహారశ్చ తూలికాస్యాద్వర్ణప్రోతం పహుళికాహిరణ్మయా।
తార్క్ష్యేభకూర్మా మణిధాతుబీజా హేమాని శయ్యాఘటపీఠయోశ్చ॥
బ్రహ్మాదిదేవాః విధివత్ప్రదేషు నిష్కార్ధహీనం పృథగేవ రూపమ్ ।
రత్నాని పంచాంబుజరాగవజ్రవైడూర్యముక్తాఫలవిద్రుమాశ్చ॥ 7
సపుష్యరాగం గరుడాఖ్యరత్నం గోమేదనీలే నవ పూర్వయుక్తమ్ ।
వస్త్రాణి కౌశేయకపట్టవస్త్రం క్షౌమం దుకూలావికబాదరం వా ॥ 8
కలార్ధనాగర్త్వికరాయతం క్రమాత్ షట్పంచవేదానలతాల విస్తృతం ।
వస్త్రద్వయేనాపి కృతం వితానం తరంగమేతత్కృతచిత్రవర్ణమ్ ॥ 9
ధ్వజాంకుశాగ్రం గరుడేన చాంకితం హస్తామితా వాష్టషడబ్ధిభిః సమం।
వ్యాఘ్రాదికృత్త్యారచితం చ చర్మజం స్యాద్బర్హిపింఛైః
కృతతల్పమండజమ్ ॥ 10

మేషాదిరోమ్ణా కృతమాహుః క్షౌమజం కార్పాసవస్త్రాదిభిరేవ ముండజమ్।
స్యాత్పట్టవస్త్రైః రచితం చ వాసుజం తతోఽపధానం చ తు వాససా
కృతమ్ ॥ 11

ధ్వజా నవ స్థూణసువేష్టనార్థం వా షోడశ ద్వాదశ తోరణార్థమ్ ।
స్యుః పాలికాదేః శశినో ఘటస్య షడ్వింశతిశ్చేద్ద్విగుణాభివృద్ధిః ॥ 12
బ్రహ్మాదిసర్వేషు సవస్త్రయుగ్మం ప్రత్యేకమేకం యది వాంశుకం తత్
ప్రచ్ఛన్నవస్త్రం ప్రతిశుద్ధకుంభం ద్వే ద్వేఽథ వా
తద్ఘటసంఖ్యమాహుః ।
చత్వారి చత్వార్యధివాసకానాం స్రోతాంస్తరాచ్ఛాదనధారణార్థమ్ ॥ 13
చేత్తత్తదంగస్నపనత్రయస్య దశాంబుకుంభం ప్రతి వింశతిః స్యాత్ ।
అధ్వర్యుహోతృప్రముఖర్త్విజాం చ ద్వే ద్వే గురోః శిల్పిన ఏవ వస్త్రే॥
ప్రధానకుంభస్య తు వస్త్రయుగ్మం చతుర్దశాథ స్నపనేష్టవింశతేః ।
చేచ్చర్మజాదేరుపధేష్యలాభే ద్వే ద్వే పృథగ్వై క్రమశోత్తరాంశుకమ్॥
అన్తే చతుర్వింశఘటాభిషేకే కుంభం ప్రతి ద్వ్యంశుక ఆహరేత్తత్ ।
సహస్రకుంభస్నపనం యది స్యాత్ కుంభం ప్రతి ద్వే యది వైకమేకమ్॥
యత్రోదితం దైవతమస్య యుగ్మం ప్రత్యేకమేకం యది వాంశుకం తత్ ।
అశక్త ఏతన్నవధా విభజ్య తత్సర్వప్రతిష్ఠాసు పృథక్సమాహరేత్ ॥ 17
వ్రీహిశ్చ శాలిస్తిలతిల్వముద్గప్రియంగుగోధూమకసర్షపాఖ్యా ।
శ్యామాకనీవారమసూరముఖ్యధాన్యాని వాప్యంకురకాదిహేతోః॥ 18
ధాన్యం పృథక్సాంకురపీఠదేశశుద్ధ్యర్థపంచస్నపనాస్తరాదిషు ।
ప్రధానకుంభాసనవేదికాస్తరే తద్దేశవద్ద్రోణమితం పృథక్ పృథక్ ॥ 19
యత్రాధిదేవః కలశో ఘటోఽస్తి ధాన్యాసనం తత్పృథగాహ శక్త్యా ।
సతండులం బ్రాహ్మణభోజనాది పర్యాప్తమాజ్యం దధి దుగ్ధమేతత్ ॥ 20
గవ్యం తతో మాహిషమాజ్యమావికం నాస్యచ్చ పౌష్పం మధు
మాక్షికాది వా ।

దీపాయ తైలం చ మధూలకాదిజం ఫలాదిశాకాశ్చ రసా గుడాదికాః॥ 21
గంధాష్టకం చందనకుంకుమేన్దుకస్తూరికోశీరహిమాంబుముఖ్యాః।
సుగంధపుష్పాణ్యపి వేతకాణి సాకం తులస్యార్చ్యమనిన్దితాని॥ 22
ద్విద్రోణపూర్ణాశ్చ ఘటాః ప్రధానాః ద్రోణాంబుపూర్ణా ఇతరేచ
కుంభాః।
ద్రోణార్ధపూర్ణాః కరకాశ్చ పాత్ర్యః శివాఢకపూర్ణాః కలశాస్తదన్యే॥
ద్విప్రస్థపూర్ణాః చరుపాకకుంభాః ప్రస్థాంబుపూర్ణాశ్చ శరావకాఃస్యుః।
ప్రస్థార్ధపూర్ణాః ప్రణీధిదర్వ్యాజ్యస్థాల్యాదయః ప్రోక్షణపాత్రకాద్యాః॥
త్రిద్వ్యేకతాలోన్నతమూర్ధ్వవృత్తమర్ధం తు పాలిక్యమథస్తదర్ధమ్।
కుంభం శరద్వారమృజూర్ధ్వవక్త్రం శేషం శరావానపి పాలికావత్॥
స్వర్ణేన రౌప్యేణచ తామ్రకేణ కార్యా ఘటాద్యా యది శక్తిమానాః।
ప్రధానకుంభం యది యత్నతోఽన్యే కార్యా మృదా (దృఢాః)
బింబఫలోపమానాః॥ 26
కుశా ఉశీరా అపి వాశ్వవాలాః కాశా యవాద్యా అపి పూర్వముఖ్యాః।
సాగ్రత్వచః స్యుః సమిధః పలాశకాశ్వత్థబైల్వాః ఖదిరా మఖద్రుమాః॥
స్తరాః పరిధ్యో రదనాంగులాఃషట్త్రింశాంగులాః స్థండిలకుండయోఃస్యుః।
తాలాయతా హోమసమిత్పవిత్రా హస్తాయతాన్యే దశ పంచదర్భాః॥
హిత్వా చతుష్టయ-మథోగ్రతోంగులీః స్యాద్ద్వ్యంగులగ్రన్థిరపి
ప్రదక్షిణమ్।
అగ్రాచ్చ మూలాదపి చ ద్వితాలలంబైర్ద్విదర్భైః రచితా చ రజ్జుః॥
బింబస్య భాగాయతవిస్తృతాయతా ద్రోణ్యాధివాస్యా ద్రుమజా
సనిమ్నకా।
వా పంచహస్తాయతకాని యద్వా ద్వాగోన్నతాని త్రిభుజాయతాని॥ 30
తదర్ధవిస్తీర్ణయుతాని తాలం వింశాంగులం వోత్తరపట్టికోర్ధ్వే।
చక్రం త్రిశూలం యది వా చలాని సంయోజ్య కార్యాణ్యపి తోరణాని॥
అశ్వత్థయజ్ఞాంగజటీవటాద్యైః క్రమాదలాభే యది పిప్పలైర్వా।

శ్రీవత్సమస్త్రః శ్రియమగ్నికోణం సహాంగులం పూర్ణఘటం చ భేరీమ్ ॥
ఆదర్శమన్యోన్యముఖం ద్విమత్స్యం కృత్వాంకుశం శంఖమిమాన్ ప్రసిద్ధాన్।
ఆవర్తకం తత్త్వపదం విలు(లి) ప్తకోణాంఘ్రి తత్పార్శ్వపదద్వయం వా॥
ఆవర్తమస్త్రః కమలం సువృత్తం సస్వస్తికం వాష్టకమంగలాని ।
సబాణచాపాసిగదారిశంఖాన్ పంచాయుధాని క్రమశోఽఖిలాని ॥ 34

యజ్ఞపాత్రాణి :—

యజ్ఞీయవృక్షైః పరికల్పితాని ద్వితాలదీర్ఘార్ధవిశాలకాని ।
వైశ్వానరం సూక్తముదీర్య నత్వాఽశ్వత్థం శమీగర్భమసంభనేవ్యమ్ ॥
ఛిత్వాధరోర్ధ్వాం ప్రతం సమీక్ష్య హిత్వాధరోర్ధ్వే త్వరణీ చ కార్యే।
ద్వితాలదీర్ఘేఽష్టవిశాలకే వాగతత్వచౌ పూర్వవిశోషితే చ ॥
మన్థంచ తిర్యక్ఫలకంచఖాదిరం వింశాంగులాయామయుతౌ ద్వితాలౌ ।
ఛిత్వా తదష్టాంగులముత్తరారణేః మంథస్య మూలే త్వభియోజ్య
మన్థయేత్ ॥ 36
ద్వితాలదీర్ఘాం చ తదర్ధనాహాం స్రుచాం ప్రమాణం భుజదీర్ఘమేకే।
తద్దండమూలం ముకులాబ్జతుల్యమష్టాంగులం నాహమ్మృతూర్ధ్వనాహమ్॥
గజోష్ఠవచ్ఛత్రవదగ్రమష్టషడ్విస్తీర్ణమాసాం చ ఘనం త్రియంగులమ్ ।
అర్ధం చ మూలాదపహాయ యద్వా త్రిభాగమస్మిన్ బిలమష్టవృత్తమ్ ॥
తత్పార్శ్వ ఏకాంగులభిత్తిరష్టౌ షడ్వా చతుర్వా బిలనిమ్నమేకే ।
అగ్రాద్బిలాదంగులనిమ్నతుల్యా త్వర్ధాంగులిభిస్త్రిరహోజ్యపాత్రః ॥ 40
తథోపజుహ్వాః సమవృత్తమేకే త్రికోణమన్యత్త్వధరేశ్రమేకే ।
చతుర్భ్రవం నిమ్నమతో ధ్రువా మాఘనంచతుర్ద్వ్యంగులమాత్రనిమ్నమ్॥
స్యాదేకవింశాంగులమాయతం చ ధ్రువస్య కేచిత్సమవృత్తమగ్రే ।
వా త్ర్యంగులం ద్వ్యంగులమేవ వా బిలం తన్నాసికావద్ద్విపుటం
తయోర్యది ॥ 42
విస్తారనిమ్నాంగులిమాత్రమేకే త్వంగుష్ఠమాత్రం బిలమేకమన్యే ।
దర్వీ ద్వితాలాయతికార్ధవిస్తరా మూలస్య పంచాంగులమగ్రవిస్తృతమ్ ॥

ఉలూఖలం హస్తసమున్నతం స్యాన్నాహం తదర్ధంముసలం చతుర్గుణమ్ ।
జుహూం పలాశైః స్రువహోమజుహ్వా అశ్వద్థవృక్షైరుపభృత్పరాఖ్యా ॥
ధ్రువా చ వైకంకతకైః కార్యా స్రువో హవన్యా సహ ఖాదిరేణ ।
యజ్ఞీయవృక్షైరపి వాఖిలాని జుహ్వాదిపాత్రాణి చ కారయేయుః ॥
ద్వాత్రింశనిష్కైస్తు మితం సువర్ణం శ్రీవిష్ణుచిహ్నాయ చతదర్ధమర్ధమ్ ।
సప్త దేవాన్ నవధా విభజ్య తద్రూపకుంభేంభసి నిక్షిపేయుః ॥
స్రువస్రుచౌ విప్రజనస్య ఛత్రం సచామరం చాంకుశమేవ రాజ్ఞః ।
తులా విశస్తోదయుగా హలశ్చ శూద్రస్య చిహ్నాని హిరణ్మయాని ॥
బ్రహ్మేశ్వరాదేస్తు తదాయుధాని యథోక్తమన్యత్పృథగాహరేత్తత్ ।
శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాగ్నిచితా ప్రణీతే ।
విష్ణుప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేఽస్మిన్ క్రమేణ సంభారస్వరూపలక్షణమ్ ॥

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహ వాజపేయయాజినా ప్రణీతే సకలాగమసారసంగ్రహే వైఖానస సర్వ ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే ప్రతిష్ఠాదియాగద్రవ్యోపకరణవస్త్రవితానధ్వజాభరణాష్టమంగల ప్రధానకుంభప్రతిమాదిమృత్పాత్ర పరిస్తరణమార్జ్యాది సమిదరణిస్రుక్స్రువాదితోరణవర్ణచిహ్న పంచశయనాదిలక్షణం నామ పంచమం ప్రకరణమ్.

ఇతి పంచమం ప్రకరణమ్.

అథ షష్ఠం ప్రకరణమ్.

అంకురార్పణమ్ :—

త్రిధోత్తమాదేర్గుణసప్తకాజా త్రిపంచకాదావసమే నవాజా ।
ప్రాక్కర్షణాదేస్తు శుభార్ధకేఽహ్ని యద్వా నిశాస్వంకురకర్మ కుర్యాత్ ॥
త్రిద్వ్యేకతాలోన్నతమూర్ధ్వవృత్తమర్ధం తు పాలిక్యమథ స్తదర్ధమ్ ।
కుంభం శరద్వ్యంగుళజానూర్ధ్వవక్త్రం శేషం శరావానపి పాలికావత్ ॥
కలార్కవస్వబ్ధిమితా ద్విజాదేః వా పాలికాద్యాః క్రమశః పృథక్ స్యుః ।
ఏకోత్తరాశీతిపదే నవాంఘ్రీన్ బ్రాహ్మ్యాం చ చారం పరితః కలాంఘ్రీన్ ॥
చతుర్దిశం ద్వారమపాస్య యుగ్మాన్ షడ్ద్రోణశాలీనవకీర్య శేషే ।
ఈశాదికోణేంఘ్రిషు పాలికాశ్చ సవ్యేఽస్య వామే తు ఘటాన్
శరావాన్ ॥ 4
వా సప్త సప్త స్వజకోష్ఠమేకం న్యసేయురన్యాంఘ్రిషు పాలికాదీన్ ।
శిష్ట్వా చతుఃషష్టిషు మధ్యమాది చత్వారి చత్వారి పదాని దిక్షు ॥
హిత్వేతరాణ్యత్ర చతుష్టయాని స్యుః పాలికాదీన్యజముత్తరేఽస్య ।
షట్త్రింశదంఘ్రిష్వజముత్తరేఽస్య న్యసేచ్చ మధ్యాదిషు పాలికాదీన్ ॥
స్యాత్సప్తసప్తస్వజకోష్ఠమాజం త్రీణ్యేకమాశాసు మహత్సు హిత్వా ।
ఈశాదికోణాంఘ్రిషు పాలికే ద్వే సవ్యేఽస్య వామే తు ఘటౌ శరావౌ ॥
వా తత్త్వకోష్ఠేష్వజభాగమేకం న్యసేయురన్యాంఘ్రిషు పాలికాదీన్ ।
తత్పంచవింశేషు నవాజచారం హిత్వార్కసంఖ్యాంఘ్రిషు పాలికాదీన్ ॥
న్యస్యాంకురస్యార్పణమాచరేయుః యద్వా మరీచ్యుక్తమపి ద్విజాద్యైః ।
క్రమాద్దశాష్టర్తుచతుర్భుజాన్తమష్టాష్టసూత్రైః పరికల్పితాంఘ్రౌ ॥ 9
ఏకోనపంచాశతిమధ్యతోఽజం కేచిజ్జయాద్యష్టబహిస్తు చారమ్ ।
తత్పంచవింశాంఘ్రిమపోహ్య మధ్యే తద్బాహ్యపంక్తీశదిశాది పత్సు ॥
ఈశం సపర్జన్యజయన్తమేవం మాహేన్ద్రమాదిత్యమథార్భృశ సత్యమ్ ।

క్రమాత్తమగ్నిం వితథం గృహక్షతం యమం సగంధర్వకభృంగరాజమ్ ॥
నైరృత్యనావారికదైనతేఽథ సుగ్రీవమభ్యర్చ్య సరిత్పతిం చ ।
సురేంద్రమావాహ్య సశోషణం చ యథాక్రమాత్తం జవనం చ నాగమ్॥
ముఖ్యాం చ సోమార్గలకాదితీంశ్చ తన్నామమంత్రైర్బలిరన్తమర్చ్య ।
పుష్పాణి సంశోధ్య చతుర్దిశాసు త్రీన్ త్రీనథద్వారముపోహ్య వైకమ్ ॥
తద్ద్వారవామేతరపత్సు శేషం సనక్రతుండం గరుడం చ చక్రమ్ ।
పంక్తీశభూతీశ్వరశంఖసోమశాంతాంశ్చ పూర్వాది సమర్చ్య యుగ్మాన్ ॥
ఈశాదిషు ద్వాదశపత్సు శేషాన్ తాన్ పాలికాకుంభశరావకాంశ్చ ।
కలార్కనస్వబ్ధిమితాన్ ద్విజాదేః స్వస్త్యంకురం కర్మ వదేన్మరీచిః ॥
ప్రకీర్ణకే తత్త్వపదేషు మధ్యే బ్రహ్మార్ధమేకం పరితోఽష్టచారమ్ ।
ద్వారార్ధమేకం ప్రతిదిగ్విహాయ షడ్ద్రోణశాలీనవకీర్య తేన ॥ 16
మధ్యేజమిన్ద్రాదిషు వామభాగే ద్వార్దేవపీఠం విపులోచ్చతాలమ్ ।
అశ్రం త్రివేద్యత్ర చ శేషవిఘ్నపంక్తీశశాన్తంమమథేన్ద్రి పూర్వమ్ ॥
జయాం యుగాశ్రే విజయాం చ వృత్తే విందాం త్రికోణే ధనుషీహ
పుష్టిమ్ ॥
నందాం చ దండే కుముదాం చ పద్మే పీఠే త్రికోణాసన ఉత్పలాం చ ।
వృత్తే విశోకామథ లోకపాలాన్ కేచిత్తథాశానథపూర్వవక్త్రాన్ ।
ధ్యాయేగజం విష్ణ్వభివక్త్రమేకే శేషాదికాన్ బ్రహ్మముఖాన్
జయాదీన్ ॥ 19
ప్రక్షాలితాన్ దర్భపిధానరంధ్రాన్ సవస్త్రసూత్రాన్ ధృతపల్లవాంశ్చ ।
మృదోత్సహోక్తాహృతయాథ యద్వా సంశుద్ధయానూషరయాన్యయా వా ॥
వా వాలుకాభిః సకరీషయైవాపూర్ణాంశ్చ గాయత్రిముదీర్య విష్ణోః ।
సన్న్యస్య కైవాదిషు మేదినితి సంమృశ్య పాత్రాణ్యథ మేదినీం చ ॥ 21
రాకాం సినీవాలిమిహార్చయిత్వా తత్పాలికాకుంభశరావకేషు ।
బ్రహ్మాదిదేవాన్ హవిషాభిపూజ్య తదుత్తరద్వారముఖే సమీపే ॥
ప్రక్షాలితాచ్ఛాదితసూత్రవస్త్రైః ధాన్యాసనే న్యస్తఘటేంబుపూర్ణే ।

సకూర్చహేమాక్షతపల్లవాద్యా బీజాధిపం సోమమపి ప్రపూజ్య ॥ 23
వ్రీహీంశ్చ శాలీన్ యవముద్గమాషప్రియంగుగోధూమకసర్షపాంశ్చ ।
కులుత్థనిష్పావ చణకాంస్తిలాంశ్చ సుసూక్ష్మమాషాం తు శుభప్రరూఢాన్ ॥
సంగృహ్య శుద్ధానపి కాంస్యపాత్రే క్షీరేణ సించేత్ స్వభిపూజ్య సోమమ్।
ఇదం కురుష్వేతి నియుక్త ఏవం గురుః సశిష్యైః సమలంకృతాంగః ॥ 25
పుణ్యాహమాఘోష్య విమృశ్య సోమం రాజానమిత్యంకురకాన్
ముహూర్తే ।
యాజాత మద్రైర్వైష్ణవ విష్ణుసూక్తైః సమర్పయేద్యుక్షిశ పాలికాసు ॥ 26
యే తే శతాద్యైరుదకేన సించేదేరండపత్రైః ప్రణవైః పిధాయ ।
హాఽర్బలిం వాథ నివేద్య నిత్యం తోయేంకురాదీన్ విసృజేత్తదన్తే ॥
అశక్త ఏవం గుణసప్తకాద్యా సద్యస్తృతీయేఽహ్ని తథాంకురాన్తమ్ ।
ఆవాహనాత్పూర్వముహూర్త ఏవం సద్యోఽఖిలస్యాంకురకార్ప
ణాన్తమ్ ॥ 28
అబ్జాదిపుష్పైః సితతండులైర్వా బీజార్పణంస్యాద్యది శేషముక్తమ్ ।
సద్యోంకురే వా నవపంచవైకం వా పాత్రమత్రాంకురమాహురేకే ॥
యద్వోపయుక్తం కుశదర్భమహాం పాల్యాద్యభావే తు శరావకేషు ।
బహు ప్రతిష్ఠైకదినే యది స్యాదేకాంకురం భిన్నదినే పృథక్ తత్ ॥ 30
వా కర్షణాద్యేష్టకగర్భమూర్ధధామప్రతిష్ఠాదిషు కర్తృభేదే ।
బ్రహ్మేశ్వరాదేస్తు తదీయమన్త్రైర్బీజార్పణం తత్ర విశేష ఉక్తః ॥ 31
ఏవం చ కర్మస్వఖిలేషు పూర్వం కృత్వైవ బీజార్పణమాచరేత్తత్ ।
యచ్ఛాస్త్రమార్గం హ్యవలంబ్య కుర్యాత్ తచ్ఛాస్త్రతో
హ్యంకురకాది సర్వమ్ ॥ 32
దినోత్సవం వానుదితం విశేషమితోఽన్యశాస్త్రాత్పరిగృహ్య కార్యమ్ ।
శ్రీమాధవార్యాత్మజవాజపేయకృదగ్నిచిన్నరసింహయజ్వనా ।
కృతే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేఽస్మిన్ కర్మాంకురస్యోక్తమపి ధ్వజాదేః ॥

భూపరీక్షా :—

సౌమ్యాయనే వా యది భూపరీక్షా యామ్యాయనే కర్షణమాహురేకే।
శుద్ధైః నిమిత్తైః క్షితిపో యథోక్తాం శుక్లాముదక్ప్రాక్ప్రవణాం చ విష్ణోః ॥
చేత్ప్రాహ్మణాః పీతమృదంచ కృష్ణాం రుద్రస్య వాన్యస్య చ ధామ భూమిమ్ ।
శుక్లాస్రపీతాసితవర్ణభూమిం క్రమాద్ద్విజాదేః పరిగృహ్య పశ్చాత్ ॥
కర్తా సహర్త్విగ్గురుభిశ్చ భుక్త్వాఽజ్యం పాయసం ప్రాతరథో ముహూర్తే ।
పుణ్యాహమాఘోష్య సులక్షణాంగీమలంకృతామంబుజదీపహస్తామ్ ॥
కాన్తాం పురస్కృత్య శుభైర్నిమిత్తైః తాం ప్రీయతాం సూక్తముదీర్య గత్వా ।
నవాంశమధ్యే సురమర్త్యదైత్యాః తత్రాస్థితా దైవపదే శుభం తత్ ॥
ప్రయత్నసాధ్యం మనుజస్య భాగే చేద్రాక్షసాంశే మరణం వదన్తి ।
అంగం స్పృశస్వేతి నియుజ్యమానా స్పృశేత్ స్తనం వాక్షిహృదం చ సంపత్ ॥ 5
లలాటగండశ్రుతికంఠగుహ్యభ్రూపార్శ్వదోర్ఘ్రాణముశన్తి వృద్ధిమ్ ।
స్ఫిక్పాదపృష్ఠోరునఖాక్షికేశాన్ కాన్తా స్పృశేద్దుఃఖముశన్తి విఘ్నమ్ ॥
తదుక్తవాక్యాక్షరమాదిపంచవర్గే శుభోఽన్యేత్వశుభం వదన్తి ।
కర్తుస్తథా దక్షిణలోచనాదీన్ శుభం స్ఫురత్యన్యత ఆహ విఘ్నమ్ ॥ 7
కల్యాణవాక్యం పరితః శ్రుతం తచ్ఛుభం తదన్యత్త్వశుభం వదన్తి ।
తద్వీక్షణార్థంగమనాదికాలే శుభం నిమిత్తం యది శోభనం స్యాత్ ॥ 8
ఖాత్వా త్రిహస్తాయతనిమ్నమేతత్ పునః ప్రపూర్ణాత్వధికా శుభం మృత్ ।
సమా తు మధ్యం త్వధమం తదల్పా తద్గర్తమస్యాం నిశి వారిపూర్ణమ్ ॥
ప్రాతస్తు దృష్టం సజలం తదుత్తమం మధ్యం సపంకం త్వధమం (ప్రమా) ఘుణాన్వితమ్ ।
శుభం సమస్తం యది సంభవేత్తన్మహాశుభం స్యాత్కతిచిత్? తథైకమ్ ॥

త్రిఃకృత్వ ఏవం పరిపీక్షితాఽ శుభాం త్యక్త్వాఽన్యభూమిం శుభసూచితాం
వ్రజేత్ ।

శ్రీమాధవాచార్యాత్మజవాజపేయకృతాగ్నిచిత్సన్నరసింహయజ్వనా ।
కృతే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేఽస్మిన్ స్యాద్భూపరీక్షా చ శుభాశుభోదితా ।

కర్షణమ్ :—

స్యాత్కర్షణం వృశ్చికతౌలిమాసే వాఽఽషాఢమాసాదిషు షట్సు
కుర్యాత్ ।
యజ్ఞీయవృక్షానపి చంపకాదీన్ వా లాంగలార్థం పరిగృహ్య తస్య ॥ 1
వృక్షస్య మూలే ప్రపలేపయిత్వా శ్రీరుద్రభూతేన్ద్రకినాశమాతౄః ।
సోమం చ వీరం చ వనేఽథమూలే రుద్రం యమం వృక్షపతిం సమర్చ్య ॥
వనస్పతిం తత్పరితః కుమారిం వృక్షాధిరాజం త్వథ సర్వకామదమ్ ।
బల్యన్తమభ్యర్చ్య తథాగ్నిముఖ్యాన్ ఔపాసనాగ్నౌ జుహుయా
ద్వినా పరే ॥ 3
నిర్దగ్ధమన్త్రేణ తరోశ్చ కృత్వా పర్యగ్నిమేనం పునరాహహోమమ్ ।
సర్వేశ్వరం మాతృవినాయకేన్ద్రాన్ అభ్యర్చ్య పుణ్యాహమథో
క్రమస్య ॥ 4
బద్ధ్వా తథా కౌతుకకాన్ ప్రభాతే ఛిత్వా తు కృత్వా
యుగలాం గలాదీన్ ।
హాలాయతం పంచమితం చతుర్యుగం బుషిం తదీషార్కమృతుం చ ఫాలమ్ ॥
ప్రాచ్యాముదీచ్యామపి వా ప్రపాయాం న్యస్త్వా హాలాదీ
ననడుద్ద్వయం చ ।
శుక్లాస్రపీతాసితవర్ణసామ్యాన్ సంస్నాప్య గంధాంబుభిరర్చయిత్వా ॥ 6
సంమృశ్య గోసూక్తముదీర్య రాత్ర్యాం సకౌతుకాన్ లాంగలకాన్
ప్రబధ్య ।
విష్ణుం చ శాస్తం గరుడం చ చక్రం దేవాంశ్చ భూతానపి నాగయక్షాన్ ॥
పిశాచగంధర్వకరాక్షసాంశ్చ వైరోచనం తత్పరితోఽభిపూజ్య ।

మాషాదిసంయుక్తబలిం ప్రదాయ నాగస్య మధ్యే చ బలిం ప్రభాతే ॥
శ్రీవిష్ణుగాయత్రిముదీర్య గవ్యైః గంధైశ్చ సంస్నాప్య యుగే తు శేషమ్।
ఆవాహ్య సీతాదిషు మేదినీం చ జ్యేష్ఠాం చ ఫాలే తద్వృషౌ తు వాయుమ్ ॥
క్షోణీం చ ఇంద్రం వరుణం చ రజ్జౌ తోదేఽగ్నిమభ్యర్చ్య నమేచ్చ తేభ్యః ।
ఔపాసనే నామభిరేవ కేచిత్సంగృహ్య బీజార్పణధాన్యముక్తమ్ ॥ 10
పుణ్యాహమాఘోష్య వృషౌ విభూష్య హేమ్నైణ శృంగౌ చ ఖురాన్
సుయోజ్య ।
గృహీతభార్యాః పరితశ్చ విష్ణుం చక్రామితౌ పార్శ్వగతౌ తు వీశమ్ ॥
తం సర్వపత్నిస్త్వముదీర్య చక్రం తం వైనతేయోమమునాఽథ వీశమ్ ।
ఆయాతు మంత్రాదమితం చ విష్ణుం తత్సప్తవింశైరుపచారకైశ్చ ॥ 12
సాబ్జప్రదీపాంకురకాన్వితా స్త్రీ చక్రం పురస్తాద్గరుడం చ మధ్యే ।
పృష్ఠే మితో మంగలవాద్యయుక్తః కనిక్రదాదీన్ సముదీర్య గత్వా ॥13
తాం ప్రీయతాం మేదినిమంత్రముక్త్వా శ్రీభూమిదైవత్యమపి ప్రణమ్య ।
జలైర్నమో వారుణమంత్రముక్త్వా సీమాం వినిశ్చిత్య గురుః ప్రదక్షిణమ్॥
అక్షైర్మదీవ్యేతి [1]సమీక్ష్య కార్షం తద్దక్షిణాత్యం వృషమంత్రముక్త్వా ।
తం సౌరభేయేతి వృషం చ వామం బద్ధ్వా యుగే తం చ యుగం
యుగేతి ॥ 15
కుశాదిరజ్వా సహలం చ బద్ధ్వా ఋషిం గృహీత్వా త్వృషిగృహ్ణ
మంత్రాత్ ।
విష్ణుర్నామముచ్చార్య తనాత్మరక్షాం కృత్వా గురుర్వా సమలంకృతః సన్॥
ప్రదక్షిణం ప్రాగుదగన్తమేకం మేఽస్మిన్ద మంత్రేణ వికృష్య పశ్చాత్ ।
సోలంకృతః కర్షక ఏవ పూర్వం వా కర్షయేద్ద్విత్రిచతుర్గుణాదీన్॥ 17
అవక్రసీతాకనకాదిరత్నసుశ్వేతమృద్దర్శనతః శుభం స్యాత్ ।
విచ్ఛిన్నవక్రాసితరక్తభస్మతుషాస్థికేశాద్యభిదర్శనే భయమ్ ॥ 18

1. సముక్ష్య ।

ప్రసృతేవిను బీజాన్యుద్ధృత్య బీజాని సంప్రదాయాన్యత్వా ప్రోక్ష్య
దేవి త్వయా ... నామకమేతాన్ ... సంచేద్యున్ ... తైః
సుసిక్త్య పశ్య ... వృషాదీన్ దద్యా ... త్వామరాచ్ఛభః
స్యాత్ ।
వా రుద్రమిత్యేతి ... యుక్తే ... బద్ధ్వా ... కేన కించిత్ ॥
శ్రీవిష్ణుసూక్తైః ... కార్య ... కేశాఞ్చ ... యిత్వా
గాస్త్రత్రి సంవాస్య పునః ... త్రిభిర్వారుణమూహనకే ॥ 21
సద్యః పరీక్ష్య క్షితిమావిశ్య బీజాని ... దదేత్త్రిశాని ।
ఆస్తీర్య ... త్రిప్రతి గోభ్య ... బిల్వమేదస్త్ర ... స్యాత్ ॥ 22
బీజే ... త్వఘమ త్రి ... ఇమిత్యాదిముదీర్య గోభ్యః ।
శుద్ధా ఇమేత్యాహ్యాత గోగణేభ్యః సావిత్రీముక్త్వా వినివేద్య సస్యమ్ ॥
పశ్చాదిమాం సించ మనోః సముక్ష్య భుంజన్తు దేవా ఇతి తద్బలిః స్యాత్ ।
ఖాత్వా జలాన్తం యది వా శిలాన్తం స్థలాన్తమేషాం చ మృదం
వ్యపోహ్య ॥ 24
తాం వాలుకాద్యైరుపలైః పరిపూర్య సమీకృతాయాం కృత
వేదికాయామ్ ।
సహస్రదండాదిమితేన భూమ్యాం పరిలిఖ్య వృత్తం చతురశ్రకం వా ॥
శంకుం తదర్ధాంగుల విస్తారేణ కృతం యుగాశ్రివస్వశ్రిసువృత్తరూపిణమ్।
పరిజాపతేర్మన్త్రముదీర్య గవ్యైః ప్రక్షాలితం ప్రోక్షితముక్షితోక్తైః ॥
తన్మధ్య ఆస్థాప్య గుణః పరిభాతే ఛాయాగ్రపాతం పరివీక్ష్య తత్ర ।
శంకుం నిఖాయోత్తరదక్షిణే ద్వే బిందూ ప్రకల్ప్యాత్ర ఖ వేద్విశంకూ ॥
సూచ్యా ప్రకల్ప్యార్ధయవీయరేఖాం ప్రాచీం ప్రసార్యాథ
తథైవ సాయే ।
తదీయవిచ్ఛాయమపోహ్య సూత్రం ప్రసార్య దిక్సాధనమత్ర కృత్వా ॥

1. 'బ్రహ్మేదియంత్రైరప దిశు మంత్రైర్యాజాత సూక్తాదిభిరేవముక్త్వా' ఇత్యధికం క్వచిత్.

ఏకో [illegible] మధ్యే బ్రహ్మాణమస్మాదభితోఽష్టదిక్షు ।
[illegible] పు[illegible] స్త్ర్యా క్రతుం మరీచిం
సవసిష్ఠమర్చయేత్ ॥ 29

ఈ[illegible] [illegible] సపూతనాం పాపసురాక్షసీం చ ।
[illegible] వివస్వదాఖ్యం మిత్రం చ పృథ్వీధరకం
త్రిపాదమ్ ॥ 30

తద్బాహ్య[illegible] సవితారమర్చయేత్సావిత్రమిన్ద్రేన్ద్రజరుద్ర
రుద్రజాన్ ।
ఆపాపవత్సా[illegible]ద్రాధిపాన్ క్రమాత్ ఏకాన్తరాగ్న్యాదిషు పత్సు
పూజయేత్ ॥ 31

ప్రాగా[illegible]మాఖ్యం సూర్యం వివస్వద్విబుధేశమిత్రాన్ ।
సరాజయక్ష్మాన్ పృథివీధరం చ తథాపవత్సాఖ్యముశన్తి కేచిత్ ॥ 32
ప్రాగాది[illegible]కోణేషు షట్పదే చంద్రం యమం పాశభృతం ధనేశమ్ ।
కేచిత్తదీశాది[illegible]దిక్షు [illegible] సావిత్రమాహుః సజయం సరుద్రమ్ ॥ 33
తద్బాహ్య[illegible] శివకోణమాద్యమీశానపర్జన్యజయన్తశక్రాన్ ।
ఆదిత్యసత్యౌ [illegible]మన్తరిక్షమగ్నిం సపూషం వితథం గృహక్షతమ్ ॥ 34
యమం సగన్ధ[illegible]భృఙ్గరాజ్మృషీన్ నైరృత్యదౌవారిక
పుష్పదన్తకాన్ ।
సుగ్రీవమూ[illegible] వరుణాసురేశ్వరౌ శోషాఖ్యరోగావథ వాయునాగౌ ॥
ముఖ్యం సభల్లాట[illegible]సోమమర్గలం తతోఽదితిం సూరిమిహైకపాదినః ।
తన్నామమన్త్రైరథ వాస్తుమన్త్రైః సతండులోర్ధ్వే
హవిరన్తమర్చయేత్ ॥ 36

శ్రీమాధవార్యాత్మజ వాజపేయకృతాగ్నిచిత్సన్నరసింహాయజ్వనా ।
కృతే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేఽస్మిన్ స్యాత్[illegible]ణాం వాస్తుసుపూజితాది ॥ 37

ఆద్యేష్టకాన్యాసః—

సౌమ్యేఽథ యామ్యేఽప్యయనే సుకాలే శిలేష్టకానాం ప్రథమప్రతిష్ఠా ।

వినాక్షిమోక్షం పరితోఽస్య మధ్యే సభ్యాన్తికం చాహవనీయమేకే ।
శిలాశ్చితస్రోఽప్యథాన్యస్య సత్త్వం వా వినేషు ... కౌతుకమ్ ।
వ్రీహ్యాదివేద్యాం పృథగాసనాదినా త్రీన్ న్యసేత్ ... కా వా । 2
ప్రాక్పౌరుషం సూక్తమిహైన్ద్రమాగ్నం యామ్యే తు ...
యామ్యం ...యుతాన్ ।
పశ్చాత్తు విష్ణుప్రతిమాయుతాన్ మన్త్రాన్ సౌమ్యే ముఖాన్
విష్ణుకుబేరౌ శైవాన్ 3
సభ్యే తు షడైవష్ణవపఞ్చదైవత్యే ... హునేదాహవనీయపక్షే ।
ప్రాగాదిదిక్షు శ్రుతిమూలమన్త్రైః న్యసేచ్చతస్రో దృషదః ప్రభాతే । 4
తత్రాపి ప్రతిచార్యురుదగ్రమైన్ద్రీ సౌమ్యే చ పూర్వాగ్రమిహాన్తరేషు ।
రత్నం సువర్ణం ధ్రువసూక్తముక్త్వా న్యసేత్తథా గోపురక ఇష్టకాదీన్ 5
ప్రవేశయామ్యే స్వథ నైశనైర్ఋతే ప్రాకారవర్గే స్వనవాఽయే సమే ।
ఆస్థానశాలాదిషు శైవభాగే మహానసేఽగ్నౌ ప్రథమేష్టకాం న్యసేత్ ॥ 6
శాలాదికానాం విదధీత సభ్యమహాసనంవాగ్రత ఏవ పఞ్చాయః
ప్రాకారకే తత్పరివారమన్త్రాన్ ధ్యాత్రాదిమన్త్రానపి గోపురే చ ॥ 7
వేదాదిమన్త్రానపి వారుణాంశ్చ స్నానాలయేఽథో హాపక్షకేశమ్ ।
శ్రీభూమిసూక్తం చ మహానసేఽస్మిన్ ఆస్థానశాలాస్వపి ఘోరసూక్తే
హుత్వాత్ర షడైవష్ణవ విష్ణుసూక్తైః న్యసేత్త్రిశకాం తు
శిలాముహైకామ్ ।
తదీయమన్త్రాన్ పరివారగేహే హునేచ్ఛతం వా చతురో న్యసేయుః ।
గ్రామస్య మధ్యే పర ఇన్ద్రివక్త్రిం పూర్వే పరాస్యం
యదువక్త్రిమన్యే ।
శూద్రాదివాసే నగరే చ ఖర్వటే ప్రాగ్వా పరాస్యం కుటికే చ దండకే ।
తదాలయం పంచకరాదహీనం శిష్టో స్తదన్య త్రికరాదహీనమ్ ।
తత్తత్ప్రదేశే పరివర్ధనస్య తదాలయం వా నవధోత్తమాదేః ॥ 11

శంకుస్థాపనమ్:—

తత్ర ప్రశస్తే దివసే ప్రశస్తే యామే త్రివస్త్రసువృత్తరూపమ్ ।
శంకోన్నతిం ద్వష్టదశాంగు షోడశ ద్వ్యష్టరాంగులం
ఖాదిరయజ్ఞవృక్షజమ్ ॥ 12
ప్రసాధితేన్నత్రికేనాదిత్యే మైన్యే ప్రక్షాళితం ప్రోక్షితయుక్షణోక్తైః ।
తస్మిన్ హ్యావాహ్య సురః ప్రభాతే ఛాయాగ్రపాతం పరివీక్ష్య తత్ర ॥ 13
శంకుం నిఖాయోత్తరదక్షిణే ద్వే బిందూ ప్రకల్ప్యాత్ర ఖనేద్ద్విశంకూ ।
తత్ షణ్ణవత్యంగులమానమంగులం విచ్ఛాయమేత్రైః ప్రతిమాస
మాహరేత్ ॥ 14
మేషే చ సింహే మిథునే తులాఖ్యే ద్వే స్యాచ్చతుర్మీనకులీరవృశ్చికే ।
చాపే ఘటే షణ్మకరే చ కన్యకే వృషే తు విచ్ఛాయశతం నవాంగులమ్ ॥
తన్మాస ఉక్తాంగులమేవ కృత్వా త్రింశాంశమేవం గతవాసరే హరేత్ ।
తస్మిన్ పునర్బిందుయుగం తయోస్తు మధ్యాత్ ప్రసార్యాపరపూర్వసూత్రే ॥
తత్పార్శ్వబిందూ కృతమత్స్యపుచ్ఛయోః తత్సూత్రయోః
ప్రాగుదగశ్విసూత్రితే ।
ప్రాచీం ప్రసాధ్యైవమథోపానసుఖ్యం ప్రకల్ప్య పంచాంగయుతం తు ధామ ॥
గర్భాలయే పంచగుణే కలాంశే తత్సూత్రసంధావపి పంచవింశే
ఈశాదిసంధీశ్వరభూతమక్షుసద్రాగ్ని ఘోరాముఖధాత్రిపూరుషాన్ ॥ 18
రక్షోజయాకృష్ణసురుంధకైర్వాన్ ప్రాణాంశ్చ చక్రం పురుహూతవిద్యే ।
యశస్సుభద్రం యది వేదభృత్యం-మాత్ సతాపసం సంజుష
విద్యయామితమ్ ॥ 19
సపంచభూతాన్ వితతంచలోర్ధ్వే సర్వత్ర మన్త్రోపరి పూజయేత్తాన్ ।
శ్రీమాధవార్యాత్మజవాజపేయకృతాగ్నిచిత్సన్నరసింహయజ్వనా ।
కృతే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేఽస్మిన్నాద్యేష్టకాప్రాచ్యథగర్భగాముదాః ॥

గర్భన్యాసః:—

గర్భప్రతిష్ఠాంకురపూర్వమాదౌ పంచాశతామాద్విశతం పలానామ్ ।

తామ్రం తదర్ధం యది వా తదర్ధం సంగృహ్య ఫేలాం నవకోష్ఠయుక్తామ్॥ 1
యామద్వయం దీర్ఘమథో యమోన్నతం సమస్త్రవం సాష్ట్రధరం
చతుర్స్రవమ్ ।
త్రితాలమభ్యన్తరమస్య భాగం తథోత్తరం భాజనముక్తమేవమ్॥ 2
తాం కారయిత్వా హావి ? (౩?) పూర్వభాగే ప్రక్షాల్య ఫేలామపి
పంచగవ్యైః ।
జలేఽధివాస్యాస్తృతధాన్యవేద్యాం వస్త్రోపరి న్యస్య చ వాస్తుహోమః ॥
తస్యాం హరిబ్రహ్మశివాన్ దిగీశానిభాన్ ఫణీన్ద్రానభిపూజ్య దిక్షు ।
ఔపాసనాగ్నౌ జుహుయాచ్ఛ శాన్తిం ప్రాతస్తథా వాథ కనిక్రదాద్యైః ॥
అభ్యర్చ్య ఫేలామభిమృశ్య మధ్యే మాహేంద్రకం
మండలముద్వబీజమ్ ।
న్యస్యోర్ధ్వతో వారుణమండలే తు లకారమధ్యస్థితమాదిబీజమ్ ॥ 5
న్యస్త్వాభివేష్ట్య ప్రణవేన సర్వాం జప్త్వా శతాష్టౌ ప్రణవం చ మధ్యే ।
తత్త్రిణ్యమంత్రేణ సముద్రమృత్తిం క్షిపేద్దిశాస్వష్టమృదోఽథ దిక్షు ॥ 6
మధ్యాది కందం కుముదోత్పలే చ కల్హారకన్దే చ దదేత్ విదిక్షు ।
అశ్వత్థయజ్ఞాంగజటీవటత్వచః క్షిపేదిదం బ్రహ్మముదీర్య తత్పరమ్ ॥ 7
అబ్ధ్యాపగానూపతటాక హ్రాదకుల్యాసరఃపల్వలక్షారతోయమ్ ।
నినీయ మధ్యాదిషు వారుణేన ధాతూన్ సబీజాంశ్చ సవర్ణచిహ్నాన్ ॥ 8
సమంగలాదీన్ గజకూర్మతార్క్ష్యాన్ రత్నాని హైమాంశ్చ
తదీయమంత్రైః ।
గంధర్వమంత్రేణ నిధాయ విష్ణుబ్రహ్మేశ్వరార్కాశ్వివసుభ్య ఏవ ॥ 9
దిక్పాలనాగేభ్యసముద్రశైలద్వీపాపగాలోకసభూతకేభ్యః ।
హుత్వా త్రిమాద్యా వ్యాహృతిమేవ జప్త్వా సబ్రహ్మజజ్ఞానమిదం
ద్విమన్త్రిమ్ ॥ 10
పిధాయ ఫేలామితరేణ విష్ణుస్త్వాం రక్షముక్త్వా పరివేష్ట్య వస్త్రైః ।
పుణ్యాహమాఘోష్య తతః ప్రదోషే భూతాదికేభ్యశ్చ బలీన్ ప్రదాయ ॥

గ్రామాదిమధ్యాదిషు ఫాలబాహునాభిప్రమాణం యది వా స్థలాన్తమ్ ।
ఖాత్వాత్ర పీఠం సునిధాయ హుత్వా సవైష్ణవం బ్రాహ్మమథా
న్తహోమమ్ ॥ 12

తన్మేదినీమంత్రముదీర్య ఫేలాం సంగృహ్య నత్వాఽథ నమో వరాహామ్ ।
జప్త్వాత్మసూక్తం చ వరాహరూపం ధ్యాయేదిదం విష్ణుముదీర్య తత్ర ॥
గర్భం నిదధ్యాత్సముదీర్య దేవి త్వం గర్భమాధత్స్వమనుం స్మరేత్
తూష్ణీమ్ ॥

భూసూక్తతస్తామభిమంత్ర్య గవాఽఽత్వాహార్షమం సూక్తముదీర్య
ఫేలామ్ । 14

సంస్థాపయేద్వాఽలయగోపురాద్యా చేత్పట్టికోర్ధ్వే కుముదోపరిష్టాత్ ।
జగత్యుపానోర్ధ్వ చ ద్వారదేశే గర్భప్రతిష్ఠాం నిగదన్తి కేచిత్ ॥ 15
గ్రామాదివాస్త్వాలయచైత్యవృక్షయానాస్త్రశాలాదిషు తద్వివృద్ధ్యై ।
వర్షాంబువృద్ధ్యై యది పంచగవ్యైః పర్జన్యరూపాదియుతం తటాకే ॥
కేదారవృద్ధ్యై తు సపంచగవ్యం సోమౌషధీధాన్యయుతం చ గర్భమ్ ।
గృహేషు గర్భో మణిధాతుబీజైః సంస్థాపితః సర్వసమృద్ధికృద్భూః ॥
శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాగ్నిచితా ప్రణీతే ।
విష్ణుప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేఽస్మిన్ గర్భప్రతిష్ఠాసముదీరితా స్యాత్ ॥ 18

మూర్ధేష్టకాన్యాసాదిః—

తదాలయం పూర్వవదేవ కృత్వా పంచాంగయుక్తం శిఖరాన్తమేవమ్ ।
మూర్ధేష్టకానామపి వేదికుంభహోమాది సర్వం ప్రథమేష్టకావత్ ॥
న్యస్తుం క్రమాత్తం భరితం చ మిత్రం తుత్తారమిన్ద్రాదివిమానపాలాన్ ।
అభ్యన్తరే బాహ్యే ప్రకృతిం చ తస్యాం స్థాప్యాం సమావాహ్య
తదస్యదేవాన్ ॥ 2

స్థాప్యాం తు రత్నాని హిరణ్యమష్టధాన్యాని హైమాని నిధాయ
చిహ్నమ్ ।

వేదాదిమన్త్రైః దృషదశ్చ తస్రః సస్థాపికాః పంచ తథా విదధ్యాత్ ।
భూసూక్తతః స్థాపిత (వృషేః?) రేష్టకాశ్చైత్యాహరేత్పంచ [illegible] చ్య తు
కూలమస్యాః ।

స్థాప్యాః సరంధ్రే సునిధాయ దాశణ్యాం కృత్వా ప్రతిష్ఠా
ధ్రువసూక్తతః స్యాత్ । 4

నూత్నాలయస్థాపనమఙ్కురార్పణం కృత్వాఙ్గహోమం చ
సహాలయాఙ్గైః ।
అక్ష్యున్మిమేషాది తదీయమన్త్రైః పృథగ్గవాదీనపి దర్శయేయుః । 5
సంకల్ప్య తత్రైవ జలాధివాసం సంప్రోక్ష్య తాన్ తత్పరితః ప్రపాసు ।
ఔపాసనాగ్నావథ వాస్తుహోమం కృత్వాఽభిషేకం కలశైశ్చబద్ధ్వా ॥
తాన్ కౌతుకాన్ తత్పరితశ్చ వేద్యామాస్తీర్య శాలీన్ శయనం ప్రకల్ప్య
స్థాప్యాద్యపానాన్తమిహాభివేష్ట్య వస్త్రైః సమావాహ్య తు వైకకుంభే ।
ఆవాహ్య తాన్నాలయపాలకాదీన్ నారాయణాదీంశ్చ తదాలయస్థాన్ ।
పాత్రం చ పూర్వే తు యమస్వయస్తిత్యఽగ్నేః పథా యేతి
సపౌరుషం చ ॥ 8

స్యాద్దక్షిణస్యాం తు య ఉత్తమేతి యస్సంహరత్యత్ర చ
విష్ణుసూక్తమ్ ।
ఋచామధీశేతి హునేత్ప్రతీచ్యాం సీతాం ధృతిం చేతి స వైష్ణవాం చ ॥ 9
యేనాయురిత్యుత్తరతః సమూహ్యామేకాక్షరాదీంశ్చ సమిద్ఘృతాన్నైః ।
తత్రస్థతన్మూర్తిమనూన్ శతాష్టౌ హుత్వా ప్రభాతే సతి చాన్తహోమః ॥
దద్యాద్గురోః సప్త గవాం తు దక్షిణామావాహయేన్మూర్తిభిరత్ర
దేవతాః

పంచాగ్నిపక్షేఽపి తథైవ సర్వం స్యాత్సర్వదైవ్యాం యది సభ్యకుండే ॥
స్యాద్గోపురాదేరపి సర్వమేవం తత్తద్విమానాధిపమూర్తిమన్త్రైః ॥

శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాగ్నిచితా ప్రణీతే ।
విష్ణుప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేస్మిన్ మూర్ధేష్టకాద్యాలయ సుప్రతిష్ఠా ॥

ఇతి శ్రీశ్రీనివాసాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహ వాజపేయయాజినా ప్రణీతే శ్రీవైఖానసే సకలాగమసారసంగ్రహే సర్వప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే మూర్తిదేవతాకల్పనావాస్తుపూజాశంకులక్షణప్రాచీసాధనగర్భాలయసూత్రసంధానార్చ్యప్రథమేష్టకాగర్భశిలాప్రతిష్ఠా మూర్ధేష్టకాద్యమూర్తిప్రతిష్ఠాదిలక్షణం నామ షష్ఠం ప్రకరణమ్.

ఇతి షష్ఠం ప్రకరణమ్.

అథ సప్తమం ప్రకరణమ్.

ప్రతిష్ఠాముహూర్తవిచారః:—

కుర్యాత్ప్రతిష్ఠాం ఘటచాపమాసౌ ఛిద్రాస్తిథీర్మందకుజౌ విహాయ ।
సార్పార్ద్రమూలానిలపాతవిష్టీ రాశీంశ్చరాన్ విష్ణు (కృష్ణ) పరం తదన్యే ॥

(త్రిఘ్నాంస్తు యుగ్మానపి పక్షరంధ్రాన్ భవేద్ద్వితీయాం దశమీం చ హిత్వా ।
దశమీం చ తాసాం విషమాపరిష్టా స్మృతామునీం ద్వైర్ణవమీం విహాయ) ॥

ఆచార్యవరణమ్:—

వైఖానసాన్ వేదవిదో విశుద్ధాన్ సులక్షణానాగమకల్పవేత్తౄన్ ।
ఆహూయ బీజావాపవాసరే చ తత్కర్మ పూర్వే నిశి వా ప్రభాతే ॥
గురుం సదస్యానుపదర్శకాఖ్యాన్ తాన్ స్థాపకాన్ స్నాపకపూజకాంశ్చ ।
అధ్వర్యుముఖ్యం ప్రతికుండమేకం ద్వౌ బ్రహ్మసోమౌ నయనోన్మిమేషకమ్ ॥

హోతారమేకం ఖలు వాస్తుహోమకం దేవో(బేరో)స్నతే స్థాపకకాన్ బహూంశ్చ ।
బహుప్రతిష్ఠాసు తద్ద్విగుణమేవః కృత్వా పృథక్తన్మధుపర్కదానమ్ । 4
ఆద్యేష్టకాన్తే ష్టకగర్భధామవిష్ణుప్రతిష్ఠా పృథగంకురాద్యాః ।
యద్వాలయస్థాపనపాలికాన్తా శేకాంకురాద్యాః సహప్రతిష్ఠా ॥ 5
సహప్రతిష్ఠా యది నైకమంకురం కుర్యాత్ప్రతిష్ఠాన్తదినేషు తాన్ క్రమాత్ ।

ప్రక్రియాక్రమః—

బీజార్పణం ద్రవ్యసమాహృతిశ్చ స్యాద్భూపరీక్షా ఖలు కర్షణం చ ।
వాస్త్వర్చనం ప్రాచ్యభిసాధనం తదాద్యేష్టకా గర్భఖనిప్రతిష్ఠా ।
మూర్ధేష్టకా చాలయసుప్రతిష్ఠా శిలాగృహే బాలహరిప్రతిష్ఠా ॥ 7
స్యాత్పీఠసంఘాతమథాక్షిమోక్షస్స్యాద్వర్ణజాదేశ్చ తదీయశుద్ధిః ।
స్యాత్పంచగవ్యైః శుభ ఏవ దుగ్ధే జలే ఽధివాసః క్రమశస్తదఙ్గమ్ ॥ 8
అగ్నిప్రణీతిః ఖలు కుంభపూజా ద్విసప్తకుంభస్నపనం చ శయ్యా ।
రక్షాం చ బద్ధ్వా శయనం మణీనాం పాత్రం చ సర్వామరపూజనం చ ॥
ప్రధానహోమాద్యఖిలం ప్రభాతే స్నాత్వా తముత్థాప్య మణీన్ న్యసిత్వా ।
స్యాద్దక్షిణాదానకృశానుసంగ్రహః కుంభాదిసంగృహ్య గృహప్రదక్షిణమ్ ॥ 10
చలాచలస్థాపనకం ధ్రువాదేః ఆవాహనం స్యాత్పరిషద్గణస్య ।
నిత్యార్చనం చోత్సవ ఉత్సవార్థం సంస్నాప్య దద్యాచ్చ మహాహవిస్తే ॥
ఏతత్ప్రయోగక్రమమాహురేవ త్రిసప్తకావాపితరేక్షిమోక్షాత్ (న్?)
ఆవాహనాన్తం పృథగేవ తంత్రం బీజార్పణం ద్రవ్యగణాహృతిశ్చ ॥ 12
యజ్ఞాలయం తోరణకేతనాదితరంగకైః స్తంభసువేష్టనాద్యైః ।
వితానముక్తాఫలపుష్పదామ్నా ద్వితాలలంబాయుతదర్భరజ్జ్వా ॥
విభూష్య దీపాంకురపూర్ణకుంభం ద్వారేషు పూర్వాదిషు తోరణానామ్ ।

అశ్వత్థయజ్ఞాంగజటీవటాద్యైః కృతాని తద్ద్వారసమోన్నతాని ॥ 14
ముష్ట్యుచ్ఛ్ర ఫాలోప పట్టికాని వేదాదిమన్త్రైః క్రమశో న్యసేయుః ।
మహాన్ ధ్రువశ్చేత్ స్వయమస్య పీఠే న్యస్తావ మణీన్ శిల్పిభిరేవ పూర్వమ్ ॥

పీఠసంఘాతః—

సంస్థాప్య తత్రైవ సమస్తతంత్రం సంకల్ప్య కుర్యాదపి వర్ణజాద్యైః ।
యద్వాసమాప్యాఽక్షినిమీలనాద్యం న్యస్తావ మణీన్ శిల్పియుతో
ముహూర్తే ॥ 16
సంస్థాప్య కృత్వా ధ్రువశుద్ధిముక్తామావాహయేచ్ఛోభనకే ముహూర్తే ।
చలప్రతిష్ఠా యది ధాన్యపీఠే తత్పీఠమాస్థాప్య కృతే నవాంశే ॥ 17
బ్రహ్మాదిదేవానపి పూజ్య పశ్చాన్న్యస్యాది దిక్ష్వత్ర మణీన్ నవోక్తాన్ ।
బ్రహ్మాదిమన్త్రైశ్చ సమన్యసేత్తాన్ మణీన్ న చేద్ధేమ చ భూరసీతి ॥
సంస్థాప్య పీఠస్య చ శిల్పినా హి బింబం దృఢీకృత్య తథాఖిలానామ్ ।

నేత్రోన్మీలనమ్:—

ప్రాక్ శిల్పినాఽ మంత్రకమక్షిమోక్షణం సుకారయేన్నవ్య
హారేర్నవాదా ॥ 19
స్యాద్వాస్తుహోమః పరివహ్నిపంచగవ్యాదినా బింబముపాభిశోధ్య ।
ఔపాసనాగ్నౌ జుహుయాత్తదంగం స్మృత్వాంగహోమం చ
సమాలిమాలామ్ ॥ 20
హునేన్మహాభూతక వైష్ణవ శ్రీభూబ్రహ్మరాద్యైః మనుభిః ఘృతేన ।
నవం విమానం యది తత్ర తస్య స్థాప్యాన్యపానావధి నామభిశ్చ ॥ 21
సద్మప్రతిష్ఠావిధినాఖిలానాం నేత్రోన్మిమేషాద్యఖిలాని కుర్యాత్ ।
అలంకృతో వస్త్రవిభూషణాద్యైః అలంకృతాం వత్సయుతాం గురుః సః॥
గోదానసూక్తాదభిమృశ్య ధేనుం దధ్యాజ్యముగ్ధం మధుహేమయుక్తమ్ ।
ప్రస్థాదహీనం కనకాది పాత్రేష్వగ్రే పృథక్ ద్రోణమితాష్టధాన్యాన్ ॥
నిధాయ దేవాభిముఖాని దధ్ని ఋచం ఘృతే సామ మధుని యజూంషి ।

శ్రీరేష్యక్షరన్యాసమితి మన్త్రదాస్యే వాయుం సమభ్యర్చ్య సువర్ణసూచ్యా ॥
విష్ణుర్నయనం చాస్యోర్ధ్వ సమమత్ర కర్మ కృత్వా పితా కృష్ణమతోఽస్య తేజః ।
తస్మాద్బలం త్వ్యాశీర్భిరాయురాత్మనుస్మనమావిరాసీ వదన్ క్రమేణ ॥
మద్వైష్ణవేన క్షిణే దక్షిణేఽస్య సహస్రశీర్షాదిభిరన్యమేవమ్ ।
తదీయమన్త్రేణ సహోద్గాత్రాన్ తస్మాద్బలం దేవమనుస్మరేత్సః ॥ 26
కృత్వాఽఖిలాన్ వర్ణనయోగహారిస్తే త్రిత్వాచవర్ణం కనకాదిపాత్రే ।
సంగృహ్య చావాహ్య చ మేదిపీం తన్మానయేత్స్వర్ణకలాకయైవమ్ ॥
దేవ్యోస్తు వామాది దృగన్త్రిమేమ శ్రీదీయమన్త్రైః పరిమర్గణస్య ।
ప్రచ్ఛన్నవస్త్రం చ గృహాయ ధేనుం గాం కృరుభర్త్యేతి చ దర్శయేత్తతః ॥
ధాన్యం త్రిపదా పశుమతయేతి దర్శయేత్పాత్రం మధోర్యస్మధునో
మధవ్యతః ।
ఘృతప్రతీకేతి ఘృతస్య పాత్రం దధిక్రావ్ణ్ణో దధిపాత్రమస్మై ॥ 29
ఇదం హవిః ప్రోచ్య సమగ్రపాత్రం వేదాదిమన్త్రైరపి వాస్యదర్శయేత్ ।
బహుప్రతిష్ఠా యది హోమమేకం పృథక్ పృథగ్వాఽనమాహరేయుః ॥

నవకలశస్థాపనమ్ :—

వర్ణాదిశుద్ధ్యై పురతోఽస్య సాంబూన్ నవాథ పంచైకమపీహ కుంభాన్ ।
శాల్యాదివేద్యాం నవధా నిధాయ మధ్యాదిదిక్ష్వత్ర తథాక్షతం చ ॥31
కుశం సుపుష్పం సశమీం పలాశం సాశ్వత్థమామ్రాగ్రసువర్ణమోమితి ।
ఆవేష్ట్య వస్త్రైరిదమాప ఉక్త్వా నారాయణాయ శ్రుతిమూలమన్త్రాన్ ॥
తథాప ఉన్దం త్వ్వితి(త్వ్రృతు?) వైష్ణవాభ్యామేకాక్షరాదీని చ
విష్ణుసూక్తమ్ ।
జప్త్వాభిమన్త్ర్యాద్భిరవోక్ష్య శం నః సహస్రశీర్షా
పురుషాది మన్త్రైః ॥ 33
ఆపో హిరణ్యైః పవమానమన్త్రైః పుణ్యాహమాఘోష్య
తదీయమన్త్రైః ।

మహోద్ధ్రువాదేరభిషేక ఏవం స్యాచ్ఛిల్పినః స్పర్శదోషహేతోః ॥ 34

అధివాసత్రయమ్ :—

బింబాధికాయాః సువిశాలనిమ్నాం ద్రోణీః చేన్యుభవ్యాకటం
పృథక్ స్యాత్ ।
అన్యస్య దేవ్యోః సహ వాలదూర్వావేకం ఘృతం స్వస్తమసీతి గవ్యమ్ ॥
దధిక్రమన్త్రేణ దధి ద్విభాగం త్రిభాగమాప్యాయస్వేత్యుదీర్య దుగ్ధమ్ ।
గంధద్వారమంత్రాచ్చతురేవ గోమయం సావిత్రితః షట్ ఖలు
ధేనుమూత్రమ్ ॥ 36
వసోః పవిత్రేతి చ పంచగవ్యమాపూర్య తత్రేశ్వరమర్చయిత్వా ।
ఆస్తీర్య వస్త్రాణి పృథక్ పృథక్ ద్వే ప్రచ్ఛాదనాన్ తాన్యపి
సప్తకుంభైః ॥ 37
సంస్థాప్య తాన్ శుద్ధజలేన యత్నాత్ పుణ్యాహమాఘోష్య చ
విష్ణుసూక్తాత్ ।
తాన్ శాయయేత్ ప్రాక్ఛిరసః పురస్తాదావాసనాగ్నౌ
జుహుయాద్ఘృతేన ॥ 38
శ్రీవిష్ణువిశ్వేశజనార్దనాయ శ్రీసర్వభూతాత్మక ఇత్యుదీర్య ।
అవ్యక్తరూపాచలదేవభూతనాగేభ్యలో`కా(ఆశా)ధిపతిభ్య ఏవ ॥ 39
సవ్యాహృతిర్వైష్ణవధాతృరుద్రప్రజాపతీన్ వారుణవిఘ్నవీశాన్ ।
శాన్తం దిగీశాన్ పరిషద్గణాయ హుత్వా బలిం సూద్గమతః ప్రభాతే ॥
ఉద్ధృత్య సంస్నాప్య విశోధ్య శన్నో దేవీతి గర్తం పరిపూర్య దుగ్ధైః ।
అథర్వమావాహ్య తథాభిశాయ్య హుత్వా బలిం ప్రాతరథాభిషిచ్య ॥
న్యస్తాంబుతీరే హరిమగ్రతోఽగ్నౌ షడ్వైష్ణవాన్తేఽపృథ
పాయసాన్నమ్ ।
యోగేశశేషోపరిశాయిశబ్దబ్రహ్మార్ణవేభ్యః పితృభౌతికేభ్యః ॥ 42
(సముద్రభూభృద్భుజగాంశ్చ దేవాన్ ఋషిభ్య ఏతాన్ దశశః తదగ్నౌ ।
సముద్రభూభృద్భుజగాది శేషాన్ దశాహుతీరాజ్యసమేతమగ్నౌ ॥)

హుత్వాభిమృశ్యాప్యథ వేదమాద ఉక్త్వా సంపూజ్య తౌ వాస్తుపుణ్యాతిథ్యా।
పుణ్యాహరావాసకవాచకాంశ్చ పీఠే తం శాయయిత్వా జుహుయాత్తదగ్నౌ ।
ధాత్రాదికాన్ వారుణమూలహోమాన్ వాగ్నేయమూర్తేః

బలిం చ దద్యాత్ ।

సముద్గవిష్వానకతిల్వలాజమాషాన్నపూపాంశ్చ బలిం గృహీత్వా 44
గత్వాలయే గ్రామమథేత్య తేభ్యో దిక్పాలకేభ్యశ్చ దిశాస్వహస్తాత్ ।
ప్రాతః సముద్ధృత్య తథాభిషిచ్య బింబాన్ గృహీత్వాలయమావిశేయుః ॥
మహోత్సవాదేరధివాసమేవం సంకల్ప్య సన్న్యస్యముతై ప్రవిశేత్ ।
వర్ణాదిచేద్దర్పణబింబితం తత్తథాభిషించేదధివాసమిష్షేత్ ।
నవాదికే కర్తుమశక్త ఏవం సద్యః పృథగ్వ్యామమహాన్తరమాత్రమ్
యద్వాధివాసం యది గవ్యహీనే ద్రవ్యైః జలైః ద్రవ్యయుతైః

ఘటాదీన్ ॥ 47

ఆపూర్య సించేదథ వైకమేవం జలాధివాసం ప్రవదన్తి కేచిత్ ।
అత్రైవ హోమం సకలస్య కేచిదన్యే వినా హోమబలిం వదన్తి ॥

అగ్నిమన్థనమ్ :—

మహీమరణ్యామథ మన్థదండే విష్ణుం తదూర్ధ్వే హ్యనలం సమర్చ్య ।
(రజ్జౌ తథా వాసుకిమర్చయేయుః తం యజ్ఞరూపం హృది భావయేయుః)
తతోఽగ్న ఆయాహి ముదీర్య తస్యామాయుర్దమంత్రేణ

నిధాయ దండమ్ ॥ 49

మన్థం సమావేష్ట్య కుశాదిరజ్జ్వాఽగ్నిం దూతమంత్రేణ దృఢేన పశ్చాత్।
తత్పట్టికామూర్ధ్వగతామథాగ్నిం దూతేతి సంయోజ్య గురుః సశిష్యః ॥
తం జాతవేదో మనునా మథిత్వా చాయుర్దమంత్రాదనలం ప్రణమ్య ।
ఉపావరోహేతి తముజ్జ్వలన్తం ఘృతప్రతీకేతి నిధాయ పాత్రే ॥ 51
మన్థాగ్న్యలాభే యది విప్రగేహాదాహృత్య వహ్నిం పరిరక్ష్య పశ్చాత్ ।
ఔపాసనాగ్నావపి వాస్తుహోమం కృత్వాఽలయాదీన్

కుశమిశ్రతోయైః ॥ 52

ఆచార్యఆజ్ఞా యజమానస్య ప్రాణీయానితి వాక్యమాక్ష్య ।
తం ప్రార్థయిత్వా సమ్మతో ద్విజాతయోఽనుజ్ఞానేవ
శూద్రమ్ ॥ 53

వృత్వా ఋత్విజో ధాన్యమునుత్రాగ్రే తేషాం ప్రతిష్ఠాత్ర సుమండలాని ।
అన్వాధానం ప్రోక్ష్య కుశాసనాని దత్వాగ్నిమీళేతి సమిధమాజ్యమ్ ॥
తాన్ ప్రార్థయిత్వా మధుపర్కయుక్తైః గురున్నియుంజీత యథార్హ
కర్మసు ।

స్యాదగ్ని పార్శ్వే త్వగ్నిం తదగ్నిం ప్రణీయ కుండేష్వథ శేషు
కుర్యాత్ ॥ 55

సూక్తాద్యైర్వేష స్త్రీహాగార్హపత్యే యజ్ఞం తత్రో భూః పురుషాచ్యుతౌ చ।
తం జాతవేదో మనసా ప్రణీయానన్వాహార్యమోం భువః పురుషం చ
సత్యమ్ ॥ 56

తదగ్న ఆయాహి వసిష్ఠయజ్ఞం స్వః పూరుషం వై పురుషం ప్రణీయ ।
అయన్త ఇత్యగ్నిమిహాపసద్యం ఓం మహః పూరుషమానిరుద్ధమ్ ॥ 57
మయి గృహ్ణామ్యగ్రేదథ సభ్యయజ్ఞముక్త్వా జనః పూరుషమేవ విష్ణుమ్ ।
ఘృతప్రతీకేతి చ పౌండరీకయజ్ఞం తపః పూరుషవాసుదేవౌ ॥ 58
ఆవాహ్య సత్యం పురుషం ప్రణీతో నారాయణం చోత్తర ఏష ఏవ ।

కుంభపూజా:—

కుంభం చ తద్ద్రోణమితాంబుపూర్ణం స్వర్ణాదినా వాపి (లోహ) మృదా
కృతం చేత్ ॥ 59

సస్వర్ణం కుంభం పరివేష్ట్య సూత్రైస్త్రిరషేతి సంక్షాల్య శుచీతి తోయైః ।
ఆపూర్య ధారాస్వితి తత్ర గంధైః సంవాస్య వస్త్రైః పరివేష్ట్య చాగ్రే ॥
భారం తదర్ధం యది వా తదర్ధం వ్రీహ్యాసనం తత్ర నిధాయ కుంభే ।
కూర్చాంశుకాదీన్ నవరత్నపుష్టౌ శ్రీమంగలాన్యాయుధపంచకం చ ॥ 61
తార్క్ష్యేభ కూర్మానపి వర్ణబిమ్బాం విస్ఫుల్లతాం హేమమయీం
నిధాయ ।

నారాయణాయేతి క్షిపేత్తు మంత్రాత్ పృథక్ పృథగ్వా శకలాని
హేమ్నః ॥ 62

బాలాలయస్థే హ్యథవార్చబింబే తదుక్త్య తస్మాదనేనాస్య కార్యమ్ ।
[1]సస్వస్తికాసీన ఉదఙ్ముఖస్సన్ సంయమ్య వాయూన్ గురురాత్మసూక్తమ్ ॥
జప్త్వా షడంగాని తదీయమంత్రం హృద్యాదిబీజం ప్రణవేన వేష్ట్య ।
అర్ధేందురూపం స్ఫటికాభమంభః తత్రాష్టపత్రాంబుజమస్య మధ్యే ॥
సశ్యామవర్ణం ద్విభుజం ధృతాబ్జమింకారబీజం చ మహేన్ద్రమండలమ్ ।
తత్రోత్పలాభం ద్విభుజం సపద్మం వకారబీజం వరుణస్య మండలమ్ (లే) ॥
అకారబీజం ధృతశంఖచక్రం స్వర్ణాభరూపం హ్యాయ విలిఖ్య సర్వమ్ ।
పృథగ్వివేష్ట్య ప్రణవేన కుంభం స్పృష్ట్వాథ విష్ణోః పురుషస్య సూక్తమ్ ।
అణోరణీయాద్యనువాకయుగ్మం శ్రీభూమిసూక్తే ప్రణవం శతాష్ట ॥
జప్త్వా హరిం నిష్కలమేవ పూర్వం ధ్యాత్వాంబుదాభం ధృత
శంఖచక్రమ్ ॥ 67

శ్రీభూసమేతం పరివారయుక్తం హృత్పద్మతోఽర్కాత్తరుణాలయస్థాత్ ।
ఆదాయ తత్కల్పవిధానమార్గం ధ్యానాచ్చ వా పూర్వగతాం చ
శక్తిమ్ ॥ 68

చతుర్దశకలస్నపనమ్:—

కుంభే సమావాహ్య సమర్చయేత్తమానాయ్య బింబం
శకునాదిసూక్తైః ।

స్నానావటే దక్షిణతోఽస్య కుంభం న్యస్యాగ్రతస్తండుల
దండపంక్త్యామ్ ॥ 69

శ్రీరాజ్యమధ్వంబుసుసర్షపోదం న్యస్త్వాఽక్షతోదం కుశగంధతోయే ।
మధ్యేషు సప్తోపజలాని తేషాం న్యస్త్వోత్తరాద్యం కలశే ప్రధానే ॥ 70
అథర్వసామర్గ్యజురర్చయేత్తాన్ సకాశ్యపానేవ మునీంస్తు సప్త ।

---

1 ఇతః పూర్వం 'సోమాగ్నివాయ్వర్కజతేజమేవం త్రిషోడశం జీవకలామిహోచ్యతే' ఇత్యధికం క్వచిత్.

అశ్వత్థపల్లవాద్యుపపత్రే [illegible] ఛత్రం [illegible] తోరణం [illegible] గుడం చ ॥ 71
[illegible] పూత స్తథైమాత్వమభీత్వ చత్వాః ।
[illegible] తద్భుక్ష్యభక్ష్యసంన్నాహ్య
సహేంద్రిరోద్ద్వయః ॥ 72
వా కౌతుకానీహ పృథగేవ సర్వాం స్నాతేన సమ్మృశ్య విభూష్య దేవాన్ ।
దేవాసనే తాన్వినివేశ్య హైమం వా తాంతవం కౌతుకమగ్రతోఽస్య ॥
న్యస్త్వా పృథక్ తండులయుక్తపాత్రే పుణ్యాహమున్మృశ్య
కృణుష్వపాజైః ।
స్వస్తీతి చాబధ్య కరేఽస్య యామ్యే దేవ్యాస్తు వామే పరిమత్తదీయైః ॥

శయనాధివాసః—

మధ్యే [illegible] మస్యార్ధమథార్ధమర్ధం శాలీన్ యవాన్ తండులకాంస్తిలాంశ్చ ।
వ్యాఘ్రాదికృత్త్యా రచితం చ చర్మజం మేషాదిరోమ్ణా కృతమేవరోమజమ్ ॥
తత్పక్షిపింఛైః కృతతల్పముండజం కార్పాసవస్త్రాదిభిరేవ ముండజమ్ ।
తత్పట్టవస్త్రైరచితం చ వామజం ఏతేష్వలాభేస్య పృథక్ నవాంశుకమ్ ॥
ఆస్తీర్య వేదాహమనూచ్య వేద్యాముపర్యుపర్యేవ నవాంశుకాని ।
శ్రీవత్సమన్తః శ్రియమగ్నికోణం నవాంకురం పూర్ణఘటం చ భేరీమ్ ॥
ఆదర్శమన్యేష్వ్యముఖం ద్విమత్స్యం తతోఽంకుశం శంఖమపి
ప్రదక్షిణమ్ ।
తత్త్వాంఘ్రిమావర్తమథాబ్జయుక్తం సస్వస్తికం వాష్ట సుమంగలాని ॥ 78
ద్వితాలదీర్ఘార్ధవిశాలపట్టికా ఇంద్రాది వేద్యాః పరితోఽష్టదిక్షు ।
సబాణచాపాసిగదారిశక్తిః పంచాయుధాన్ విష్ణుమనోనిధాయ । 79
విష్ణోర్మనోజ్ఞైః కుసుమైరేవ కుంభం కనిక్రదాద్యైర్వితరే తు దేవాన్ ।
యద్వైష్ణవాన్తం శయనే సదేవీం వా శాయయేద్ద్వారదిశిస్థమాలీన్
తత్పార్శ్వయోః లక్ష్మ్యవనీ ధ్రువస్య చేత్స్నాపనం
చోత్సవమేవమన్యాన్ ।
ఆచ్ఛాద్య వస్త్రేణ గలాదధస్తాన్మూర్ధోపధానం చరణోపధానమ్ ॥ 81

కుంభే న్యసేత్తత్ప్రముఖే బహూనాం యద్యేకవేద్యాం శయనం
పృథక్స్యాత్ ।
తస్యాభితః ప్రావరణం ప్రకల్ప్య దీపాంకురాదీంశ్చ తదాసునృత్తమ్ ॥ 82
సంభారవేద్యాం స్తృతశాలిమధ్యే స్వర్ణాదిపాత్రే మణిధాతుముఖ్యాన్ ।
ఆవాహ్య విష్ణుం మణిపాంసవస్త్రం విష్ణోర్ముకాద్యైరధివాస్య రాత్ర్యామ్ ॥
ద్వారేషు పూర్వాదిషు శాంతయేయుః ఋగాదివేదాధ్యయనాని తజ్జ్ఞైః ।
విదిక్షు తత్కల్పమనోజ్ఞపాంశ్చ సూక్తాని తేషాంచ పురాణముఖ్యాన్ ॥

హోత్రప్రశంసనమ్:—

హోతా సమాజ్ఞాతవిభూషితః సన్ ప్రత్యఙ్ముఖః పూర్వముఖోఽథ
తిష్ఠన్ ।
అధ్వర్యుణోక్తే సతి హోతరేహీత్యాచమ్య వైఖానస సూత్ర
హోత్రమ్ ॥ 85
వదేత్ప్రధానాంల ఏవ మోన్తే సాగ్రం హునేత్సప్తదశేధ్మమన్త్రే ।
కర్తుర్ద్విజాదేః ప్రవరం తదీయపురోహితో వా వణిజశ్చ రాజ్ఞః ॥ 86
గ్రామస్య శూద్రస్య తు కాశ్యపీయం యద్వాఖిలానాం ప్రవరం తు
కాశ్యపమ్ ।
ఆయాతు మంత్రాదను దక్షిణస్యాం విష్ణ్వాదిశర్వాన్తముదీర్య కుర్యాత్ ॥

సర్వదేవార్చనమ్:—

ఆవాహ్య దేవాన్ ప్రణిధౌ తు తస్యాం ధాత్రాదిభూతాన్త
మిహోత్తరస్యామ్ ।
తదాలయస్థాన్ పరివారదేవాన్ విభజ్య చావాహనమాహురేకే ॥ 88
అభ్యర్చ్య విష్ణుం ధ్రువకౌతుకోక్తాన్ వేద్యా ఉపర్యావరణత్రయాదీన్ ।
బ్రహ్మా మృకండ్వాత్మజ ఈశభార్గవౌ ధ్రువస్య దక్షోత్తరయోః
సమర్చ్య ॥ 89
ధాత్రాదిషట్కం మణికాదికాంశ్చ ద్వారేషు బాహ్యే చ
మానసాంశ్చ ।

స్కందం యమం వై హరివహ్నిభౌమజగన్నివాంశ్చాథ వివస్వదన్తకమ్ ॥
దుర్గాం చ మాతౄ నిర్ఋతిం చ కాలీం సపూషణాం మిత్రజలేశమత్రిమ్ ।
బుధం సహ జ్యేష్ఠకపుష్పనాథం వాయుం చ శుక్రం త్వృషిసప్తకం చ ॥
గంగావనిక్షత్త్రనిశేశపంచభూతాని శాంతేశబలిం సరస్వతీన్ ।
ప్రాగాదికాన్తంప్రముఖస్యభూతతార్క్ష్యాదికేత్వంబుజయాథపాతుకాన్ ॥
తదాలయస్థానపి చార్చయిత్వా బలిం ప్రదద్యాదఖిలామరార్చనమ్ ।
కేచిత్త్వపూపం తిలసక్తులాజాన్ హునేన్మహాశాన్తిముదీర్య వహ్నౌ ॥
సశర్కరాజ్యం దధిముగ్ధమేతత్సమం గృహీత్వోపభృతాబ్జకుండే ।
ఉచ్చార్య షడ్వైష్ణవవిష్ణుసూక్తాన్ సపౌరుషం వింశతికృత్వ ఏవమ్ ॥ 94
సవ్యాహృతిం విష్ణుమనుస్మరన్ స హుత్వాథ కుండే పరిమర్గణస్య ।
తత్తన్మనూన్నామపదాదికాంశ్చ హుత్వా పృథగ్వింశతిహోమమగ్నౌ ॥
సభ్యానలే వారుణపంచకం చ జయాది యద్దేవమనూన్ పృథక్ త్రీన్ ।
సవ్యాహృతీన్నైవ సకృదేవ హుత్వా ధాత్రామరార్చాదను
హశాత్రమాహుః ॥ 96

ప్రధానహోమః—

ఆవాహ్య నిర్వాప్య హునేత్స్రువేణ శ్రీవిష్ణుగాయత్రిముదీర్య సభ్యే ।
హుత్వా సమిద్భిః పరిషిచ్య తస్మిన్ ఘృతం హవన్యా యది వైష్ణవేన ॥
విష్ణోర్నుకాద్యైరుపభృత్తమాజ్యం జుహోత్వ చరుం వైష్ణవమర్కకృత్వః ।
స్రువాత్సకృద్వైష్ణవ మూలహోమం కూశ్మాణ్డహోమం
జుహుయాద్ఘృతేన ॥ 98
సస్వస్తిచైవేతి దశాహుతీశ్చ ప్రత్యేకమగ్నౌ శతశో హుతేన ।
చిరాయుషేత్యాదిమనూన్ వదన్తి శ్రీసర్వదైవత్యమిహైకకృత్వః ॥ 99
యద్వావిహోమాఖిలసర్వదైవ్యం యన్మార్గమితే నవధాలయేషు ।
తన్మార్గగానాం పరిమర్గణానాం మంత్రైస్సమానేత్యేచిదిహ ప్రధానే ॥
న జ్ఞాయతే యత్పరివారమంత్రస్తన్మూర్తిమన్త్రం సహ వైష్ణవేన ।
ఘృతేన హుత్వాహవనీయకుండే సహస్రశీర్షాపురుషాదిమన్త్రైః ॥

చిరాయుషా హూడిమనుద్వయం చ తద్భాగ్వేన్ద్రాన్సలమన్త్రజాలమ్ ।
సవిష్ణుసూక్తం ఖలు దక్షిణాగ్నౌ బ్రాహ్మ్యాం చ యామ్యాం చ
సనైరృతం చ । 102
శ్రీభూమిదైవత్యా వైష్ణవాని తాని గార్హపత్యే బుధవాయుమన్త్రాన్।
ఏకాక్షరాదీనపి చావసథ్యే కౌబేరమీశానమిహార్చ్యకృత్వా । 103
అష్టౌ చతుర్వా సకలం సకృద్వా శ్రీపాదకే కేష్టశతం ఘృతాక్తైః ।
నారాయణాయేతి హునేత్సితాబ్జైర్వాన్యైశ్చ బైల్వైరథ
విష్ణుసూక్తమ్ ॥ 104
శ్రీపారమాత్మ్యం పురుషస్య సూక్తం వా వైష్ణవాన్తం సకృదేవ
హుత్వా ।
సమిద్ఘృతాన్నైర్గురుసంబుద్ధ్యా తత్కల్పమన్త్రైశ్చ శతాష్టకృత్వః ॥
యద్వా సహస్రాహుతిమేవ సభ్యే హుత్వా మహావ్యాహృతివైష్ణవాని ।
సూక్తాని విష్ణోః పురుషస్య మోన్వైః సపర్వదైవత్యమథైకకృత్వః ॥
ప్రాగాది సూక్తం పురుషస్య విష్ణోరేకాక్షరం వహ్నిషు చ త్వమగ్నే ।
కేచిత్తు సభ్యే యది సర్వదైవ్యం హుత్వా త్రివారం ఖలు వైష్ణవాన్తమ్ ॥
విష్ణోర్చ్నకాదీనపి మిందసంజ్ఞే అజ్ఞాదితాదీనితి శాన్తిహోమః ।
యద్వా మహాశాన్త్యపి పారమాత్మ్యమీంకారమష్టాధికశీతిమబ్జే ॥
దశావతారస్య సహస్రప్రతిష్ఠా ప్రధానకుంభేషు తదీరితేషు ।
తదీయమన్త్రానథ కల్పమన్త్రాన్ వా సర్వదైవ్యం జుహుయాద్ఘృతాద్యైః ॥
చేత్సాన్యచ్చతుర్వింశతిమూర్తినాం చ తదీయమన్త్రాద్యపి సభ్యకుండే।
సవైష్ణవాన్ తత్పరివారమన్త్రాన్ కుండేషు తేషాం దశశో హునేయుః ॥
కేచిత్తు వింశద్గరుడాదితోక్తాన్ మన్త్రాన్ శతాష్టౌ సకృదేవ మూర్తిః ।
శ్రీవిష్ణుసూక్తేన తథోపజుహ్వన్ గవ్యాక్తలాజాన్ త్సకలానలేషు ॥ 111
పంచాగ్నిపక్షేప్యయమేవ ఏవ త్రేతాసు శేషాహవనీయకుండే ।
సభ్యోదితం గార్హపత్యకుండే వా త్రావసథ్యం సకలం తు సభ్యే ॥ 112
వినాబ్జసభ్యావథ సర్వవహ్నౌ హుత్వాన్తహోమం విసృజేత్ప్రభాతే ।

(శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహవాజ్యాగ్నిచితా ప్రణీతే ।
సంప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేస్మిన్ ప్రధానహోమాంశవధాహ మార్గమ్.)

రత్నన్యాసః—

స్నాత్వా సముద్ధృత్య చ విష్ణుసూక్తాత్సంస్నాప్య ముంచేద్ధ్రువ
కౌతుకాంశ్చ ।
కృత్వా తు హోమం చ విసృజ్య పద్మమాదాయ రత్నాన్యధివాసితాని
ధ్రువస్య పీఠే కృతతత్త్వభాగే బ్రహ్మాదికాన్ వాసుకిసాధ్యవిశ్వాన్ ।
ససిద్ధగంధర్వసమప్సరశ్చ నాగార్యమాభూతమహేంద్రముఖ్యాన్ ॥ 114
అరైశ్చైకనేమిం సముద్దిశ్య మధ్యే గజం చ తార్క్ష్యం
శతధారమంత్రాత్ ।
బ్రహ్మాదిదేవానితి పద్మరాగం వజ్రం తదింద్రం ప్రణవేతి పూర్వే ॥
ముక్తాఖ్యమగ్నావితి మంత్రతోఽగ్నౌ యమోదమంత్రేణ
యమే విదూరమ్ ।
తచ్ఛంఖజాఖ్యం వసవేతి నైరృతే యోతేశతాత్ స్ఫాటికమత్ర వారుణే ॥
తత్పుష్యకాంతం మరుతేతి వాయవ్యే సోమేతి సౌమ్యే చ సుచంద్రకాంతమ్ ।
ఈశానమంత్రాచ్చ శివే సునీలం బాహ్యేష్వద్రిపూర్వాంతరతోఽష్టపత్సు ॥
శన్నో నిధత్తేత్యమృతాశ్మధాతా ధాతేతి మంత్రేణ చ లోహితాశ్మకమ్ ।
విశ్వేద ఇత్యుత్పలరత్నమేతదధి బ్రమంత్రేణ దదేత్ప్రవాలమ్ ॥ 118
న్యసేదిమాం మూర్ధమనోర్మనః శిలాం న్యస్త్వా పురస్స్వత్యథ శుక్తిజం
మణిమ్ ।
యం కాద్రవేయాద్విమలం తతోర్యమ్ణః కుంభిమంత్రాత్తుకురువింద
రత్నమ్ ॥ 119
తత్త్రీణ్యమంత్రేణ చ నీలరత్నం న్యస్త్వాత్ర బాహ్యేంద్రపదాది పత్సు ।
సగైరికాఖ్యాం హరితాలనామ మనఃశిలాఖ్యాంజనసీసపారదాన్ ॥ 120
సౌరాష్ట్రిగోరోచనముక్తమంత్రైరింద్రం ప్రణేత్యాదిభిరష్టధాన్యమ్ ।
కేచిత్త్వశే వ్రీహియవౌ న్యసిత్వా నీవారపాష్టికశ్యకమాషముద్గాన్ ॥

న్యస్త్వా తిలాం తిల్వమజే తు సర్వేష్వభ్యన్తరేష్వేవ హిరణ్మయాని ।
ప్రాగాది పూర్వా పదమస్సలోమి స ఏక దేవస్య మనూనుదీర్య ॥ 122
న్యసేదతో దేవముదీర్య పశ్చాత్ ఖ్యాన్మేక తన్మాయమనుద్వయం చ ।
బ్రహ్మాదిదేవానితి పత్సు ముఖ్యాం స్తర్పాంగలాన్ దిక్షు చతుష్షు మధ్యే ॥
భూమాన తన్మాయ మనుద్వయేం చక్రాదికం శంఖమథాయుధాష్టకమ్ ।
ప్రజాపతేర్మన్త్రిముదీర్య కూర్మం సస్వర్ణచిహ్నం ఘనవిష్యన్తరే ॥
మంత్రాత్తు తత్ స్థానమణిం ప్రతిష్ఠాపయామి చోక్త్వా సమ
ఆక్షిపేయుః ।

అశక్త ఏవం నవరత్నమంగలాన్ పంచాస్త్రచిహ్నం శకలాని హేమ్నః ।
సరత్నగర్తం సుధయాభిపూరితం దృఢీకృతైర్మన్ హి పిధాయ వస్త్రమ్ ॥
విష్ణుర్మమన్త్రేణ నిధాయ రక్షామన్త్రాహుతిర్జ్యాగ్నివిసర్జనం చ ॥ 126
(సరత్నన్యాసం విధి కేవయాహుః సర్వప్రతిష్ఠాసు చ ఏవముక్తమ్
కర్తా ప్రవిశ్యాగ్నిగృహం గురుం తు ప్రణమ్య వస్త్రాభరణైర్విభూష్య ।
సభ్యేథ సంకల్ప్య గురుః ఘృతేన పూర్ణాహుతిం సన్తతధారయా చ ॥
సబ్రహ్మఘోషైశ్చ సువాద్యఘోషైః యదస్యమంత్రాదికసప్తతోన్తమ్ ।
కృత్వాథ పూర్ణాహుతినాలికేరసౌవర్ణపుష్పాణి సమర్ప్య చాగ్నౌ) ॥ 128

దక్షిణాదానమ్:—

కర్తా చతుఃషష్టిమితాం చ నిష్కం గ్రామం చ దద్యాద్గురవే యదీశః ।
గ్రామస్య కర్తా యది వాష్టచత్వారింశద్ధనీ చేద్విధినైకవింశత్ ॥ 129
యదుక్తమాచార్యధనికస్య కేచిత్ షష్టిస్తదర్ధార్ధమథోత్తమాది ।
ప్రధానపద్మానలహోతృసభ్యసంస్థాపకేభ్యశ్చ చతుర్థభాగమ్ ॥ 130
తదర్ధమేవాహవనీయకాదేః తదర్ధమన్యస్య తథర్త్విజః స్యాత్ ।
అశక్త ఏతన్నవధా విభజ్య శక్త్యా దదేన్నశ్యతి సోఽన్యథా చేత్ ॥

అగ్నిసంగ్రహః:—

సవ్యాహృతిం వైష్ణవమబ్ధికృత్వః సభ్యే హునేత్స్విష్టకృదగ్రిమేనమ్ ।

కృత్వాన్తహోమం సమిదాదినాగ్నిం సంగృహ్య శిష్యా
జుహుయాత్తదగ్నౌ ॥ 132

మహాప్రతిష్ఠాక్రమః. (స్థాననిర్ణయః)

విభజ్య గర్భాలయమేకహీనం పంచాశతం కౌతుకమస్య మధ్యే ।
ఏకం ధ్రువం మధ్యత ఆహురేకే పీఠాసనం కేవలదైవికేఽన్యే ॥ 133
గర్భాలయాన్తే దశధాకృతే పదే క్రమాద్భవబ్రహ్మహరీన్ షడాననమ్ ।
సరస్వతీం బుద్ధగణేశ్వరాన్ మరాన్ శక్తిం చ భూతాని కురు ప్రతిష్ఠితాన్ ॥
ఆదాయ కుంభం గురురస్య ఏవం కృణుష్వ పాజైః సదనం సవాద్యమ్ ।
పరీత్య గర్భాలయమత్ర దేవకుంభం తదగ్రే సన్నిధాయ ధాన్యే ॥ 135
విష్ణోర్నుకాద్యైః ధ్రువబేరమీశానాన్మనుమ్యాయుక్తే సువిధాయ దైవే ।
బ్రాహ్మే ప్రతిష్ఠేతి కౌతుకం తద్దక్షే తు వామే స్నపనోత్సవౌ చ ॥
మూర్త్యోస్తదీయైః పరివారదేవాన్ తత్తత్ప్రదేశేషు సదా స్వశేత్సః ।
ధ్రువస్య విష్ణోః పురుషస్య సూక్తాన్యే కౌతుకం ప్రోచ్య
వినా ధ్రువాఖ్యమ్ ॥ 137

అన్యత్ప్రతిష్ఠాప్య చ కౌతుకాదేః మూర్త్యోస్తదీయాన్ పరిషద్గణస్య ।

ప్రాణప్రతిష్ఠాప్రకారః —

జప్త్వాత్మసూక్తం గురురస్య మన్త్రన్యాసం స్థితోత్పత్తిసమాహ్వయం చ ॥
ధ్రువాదిదేవస్య చ మూర్ధనాభిపాదేషు సన్న్యస్య సువర్ణభవద్భ్యాః ।
మధ్యే యకారం పదయోరకారం హృద్యోం చ మూర్ధ్ని ప్రణవైః
ప్రవేష్ట్య ॥ 139
స్వాత్కౌతుకాదేశ్చ తథైవ మూర్త్యోః శ్రీం లం తదాఖ్యాది
లిఖేత్ప్రరేఫామ్ ।
తదీయబీజం చ హృది న్యసేద్వా పీఠస్య యన్త్రం త్వితి కేచిదాహుః ॥
కుంభాదిదం విష్ణుముదీర్య కూర్చేనాదాయ తు మంత్రాద్ధ్రువమూర్ధ్ని
తజ్జలమ్ ।

ఆవాహ్య విష్ణుం పురుషాదిదేవాన్ ధ్రువాత్ప్రణీధ్యామపి కౌతుకాద్వా ॥
మోహాద్వ్యస్తత్రైవ పరతోఽర్కదేవాన్ ధాత్రాదిదేవానపి మూర్తిమన్త్రైః।
పుణ్యాహమాఘోష్య హరేః పురస్తాత్ సబ్రహ్మఘోషం సముదీర్య
పశ్చాత్ ॥ 142

నిత్యార్చనాంతే ద్విజభోజనాని పాకం ద్విజాదేః ప్రదదేత్స్వశక్త్యా ।
కుర్యాత్త్రికం నవధోత్సవే వా గ్రామం పరీత్య స్నపనం ప్రభూతమ్ ॥
పూర్వేహ్ని వహ్నేర్మథనాది తత్ర కుర్యాత్పూర్వబీజార్పణముఖ్యతంత్రమ్ ।
యథాక్రమం చేద్విపరీతకం చేత్కృత్వాస్య చిత్రం విసృజేత్సుపద్మమ్ ॥
విష్ణోః ప్రతిష్ఠావిధినైవమేవం కుర్యాత్పృథక్ చేత్పురుషాదిమూర్తేః ।
ఏవం ప్రతిష్ఠా యది కేశవాదేః తన్మూర్తిభిస్తన్మనుభిస్తదీయైః ॥ 145
బ్రహ్మేశ్వరాదేస్తు పునః ప్రతిష్ఠా తదీయమన్త్రైః స్యురిహాస్యదేవమ్ ।
అతోఽప్రయోగ్యం మణివస్త్రధాన్యాం స్వర్ణాది సర్వం గురవే ప్రదేయమ్॥
ఏవం ప్రతిష్ఠాం కురుతే స భక్త్యా పాపాద్విముక్తః పదమిన్ద్రభోగమ్ ।
ఇహైవ భుక్త్వా చిరకాలమన్తే స హి వ్రజేద్విష్ణుజగత్సవంశః ॥ 147
శ్రీమాధవాచార్యాత్మజవాజపేయకృదగ్నిచిన్నృసింహయజ్వనా ।
కృతే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేఽస్మిన్ మహాప్రతిష్ఠా పరిపూర్ణమీరితా ॥ 148

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహవాజపేయయాజినా ప్రణీతే శ్రీవైఖానసే సకలాగమసారసంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే ఆచార్యవరణపీఠసంభారప్రయోగక్రమ శాలాలంకరణ స్థూలబేరాక్షిమోచనద్రవ్య పంచగవ్యక్షీరజలాధివాస మథనాగ్నిప్రణయన కుంభావాహనస్నపన ప్రతిసరబంధ శయన హోత్ర మహాశాన్తి పంచాగ్ని హోమ రత్నన్యాస దక్షిణాదానావాహనం నామ సప్తమం ప్రకరణమ్.

ఇతి సప్తమం ప్రకరణమ్.

అథాష్టమం ప్రకరణమ్.

దశావతారప్రతిష్ఠా:—

దశావతారస్య చ కేశవాదేః కించిద్విశేషోఽస్తి తదుచ్యతేఽత్ర ।
తదీయగాయత్రిముశన్తి మన్త్రం తత్కల్పమన్త్రం చ తదీయమూర్తేః ॥
శ్రీకేశవాదేర్యది పక్షాత్ర్మాణా సర్వప్రధానే సకలస్య సభ్యే ।
ప్రధానమూర్తేస్తు తదీయనామ విష్ణోరివాన్యత్పురుషాదికాః స్యుః ॥ 2
మత్స్యాదిమూర్తేస్తు తదుక్తమూర్తిః తన్నామపూర్వాః పురుషాదికా వా ।
గాయత్రితద్వైదికతాంత్రికాశ్చ కేచిద్విహా తాంత్రికమన్త్రమాహుః ॥
పక్షాత్రం తు పాద్మేండజవిష్ణుభద్రక్రీడాత్మకాన్ మత్స్యయుగస్య
కుర్యాత్ ।
ఆవాహనాన్తం మనునోదితేనయత్స్వేతి మంత్రేణ శతాష్టహోమః ॥
పక్షాత్రం ద్వికూర్మస్య చ గార్హపత్యే త్వకూబకూర్మౌ వసుధా
ధరశ్చ ।
సవిష్ణుమావాహ్య శతాష్టహోమం యః కుంధరాయేతి చ
కల్పమన్త్రాత్ ॥ 5
పాతాల ఆదిః ప్రలయోద్ధ యజ్ఞస్తీర్థో వరాహః సకలస్య సభ్యే ।
పక్షాత్రం వరాహం వరదం చ విష్ణుం తథోర్ధ్వసన్ధాయకవజ్రదంష్ట్రౌ ॥ 6
తతో వరాహం ప్రలయాపహర్తృభూతీశవిష్ణూన్ భువనైకపాలాన్ ।
విష్ణుం వరాహం శ్రుతిరూపిణం చ యజ్ఞేశ్వరం యజ్ఞవివర్ధనం చ ॥ 7
తీర్థం తతః పాపహరం చ విష్ణుం సకామరూపం వరదం వరాహమ్ ।
దేవీం మహీం గాం పృథులామథోర్వీమావాహనాద్యం సకలస్య
కుర్యాత్ ॥ 8

లక్ష్మ్యామేకమన్త్రేణ శతాష్టహోమం తత్కల్పమన్త్రైశ్చ మహీవదస్యాః ।
కృత్వా ప్రతిష్ఠామపి నిత్యపూజా తదీయమన్త్రైరితరత్తథా స్యాత్ ॥ 9
పాతాలలక్ష్మీగిరిజో నృసింహః సుదర్శనః స్థూణజపుచ్ఛనామ్నః ।
హోత్రం భవేదాహవనీయకుండే త్వావాహ్య తన్మూర్తిభిరేవ కృత్వా ॥
పాతాలమూర్తిర్గరుడామితోక్తైః యో వా నృసింహేతి శతాష్టహోమః ।
నృసింహగాయత్రిముదీర్య తత్తత్కల్పోక్తమన్త్రాంశ్చ హునేచ్ఛతాష్టౌ ॥
హుత్వా తపోనాథమహాదివిష్ణుమహాబలాన్ భక్తనృవత్సలం చ ।
ఆవాహనాద్యం గిరిజస్య కుర్యాచ్ఛతాష్టవారం చ తపోనిధీతి ॥ 12
సుదర్శనాఖ్యస్య చ చక్రమన్త్రం యో వా నృసింహేతి
శతాష్టహోమః ।
ఆవాహ్య తాన్ స్థూణజనారసింహప్రహ్లాదసద్వత్సలవిష్ణుమూర్తీః ॥ 13
కేచిన్నృసింహస్య ఖగేశశాన్తౌ విహాయ భూతీశ్వరసామవేదౌ ।
తత్తత్ప్రదేశే ప్రణిధాయ పూజ్యౌ ప్రహ్లాదనామ్నా సహ శైషికాన్తమ్ ॥
భూతీశదైత్యఘ్నమహాశరీరమహాబలైర్మూర్తిభిరర్చనాద్యమ్ ।
సోమేశశాన్తౌ గురుపర్వతాఖ్య ఉదారధీమూర్తిభిరస్య యానమ్ ॥ 15
తద్వామపార్శ్వే యది మంత్రమూర్తిం తద్దక్షిణే శక్తిమపి ప్రపూజ్య ।
తదన్తరే స్వర్ణనిభం చ యజ్ఞం శ్యామప్రభం తీర్థముఖో నృసింహమ్ ॥
స సర్వధాతా సుకృతిశ్చ కామో బలస్త్వమోఘో విజితోఽథ విష్ణుః ।
కంబుశ్చ నాథోఽప్యవిచిన్త్యవీర్యః త్రిలోచనాఖ్యో బలమర్దనశ్చ ॥ 17
కేచిన్నృసింహాదిచతుష్టయం చ కేచిత్తతోఽనన్తబలం తదేభిః ।
ఆవాహనాద్యం సకలం చ కృత్వా కుర్యాత్తదీయైర్మనుభిః ప్రతిష్ఠామ్ ॥
లక్ష్మీన్నృసింహస్య నృసింహవత్స్యాత్తన్మూర్తిపూర్వం చ తదీయమన్త్రైః ।
శ్రీవత్సలక్ష్మ్యాః సహ తేన కుర్యాత్పృథక్పృథక్చేత్తు
తదీయమంత్రైః ॥ 19
ఏవం ప్రతిష్ఠాం సకలస్య కుర్యాత్తన్నామమంత్రాదిభిరస్య పూజామ్ ।
త్రివిక్రమస్యాప్యథ వామనస్య హోత్రం వదేద్దక్షిణవహ్నికుండే ॥ 20

త్రివిక్రమం చ త్రిజగత్పతిం చ విష్ణుం తతః సర్వధరం క్రమేణ ।
వైకుంఠమావాహ్య చ వామనాఖ్యమావాహనాద్యం వరదం చ విష్ణుమ్ ॥ 21
సకళ్యపం స్యాదదితిప్రియం చ యో వా త్రిమూర్తీతి శతాష్టహోమః ।
తత్తస్య భేదస్య తదీయమన్త్రైః తన్నామపూర్వం తు క్రియాదథార్చామ్ ॥
హస్త్రం యమాగ్నౌ యది జామదగ్న్యేః ఋషేర్యాత్మజం రామ పరశ్వథాయుధమ్ ।
విష్ణుం తథైవోత్తరసప్తతిః స్యాద్విష్ణుర్వరిష్ఠేతి తదీయమన్త్రతః ॥ 23
రామస్య దేవ్యాః సహ లక్ష్మణాదేః యద్యేకవేద్యాం శయనం పృథక్ స్యాత్ ।
స్యాద్దక్షిణాగ్నావపి హస్త్రతత్త్రిం రామం తతో దాశరథిం చ విష్ణుమ్ ॥
కాకుత్స్థమావాహ్య సలక్ష్మణం చ సౌమిత్రిరామానుజలక్ష్మివర్ధనాః ।
సీతాం చ లక్ష్మీం తదయోనిజాం చ వైదేహిమావాహ్య కపీశ్వరం చ ॥
తతో హనూమానథ శబ్దరాశిః మహామతిర్నామభిరేవ మన్త్యే ।
రామేతి వై సప్తతిమేకయుక్తాం కల్పోక్తమన్త్రైః జుహుయాచ్ఛతాష్టౌ ॥
సమిద్ఘృతాన్నైరితరస్య నామ్నా వా కల్పమంత్రైః శతశోనతేషు ।
రామస్య విష్ణోరివ లక్ష్మణస్య శ్రీరామవచ్ఛ్రీవదిహార్విజాయాః ॥
అష్టాన ఆసీనరఘూద్వహస్య సభ్రాతృసీతామునివానరస్య ।
యది ప్రతిష్ఠా సహ వా పృథగ్వా రామస్య దేవ్యా సహ పూర్వవత్స్యాత్ ॥
భ్రాతృత్రయస్యాఽథ విభీషణస్య సుగ్రీవముఖ్యస్య మునేః క్రమేణ ।
ఔపాసనాగ్నీన్ విదిశాసు వేద్యాః రామస్య పూర్వాది చతుఃకృశానూన్ ॥ 29
కృత్వాక్షిమోక్షాది తదీయనామ్నా తత్రాధివాసత్రయమభ్యుపోక్ష్య ।
బద్ధ్వా పృథక్ కౌతుకమేకవేద్యాం ప్రత్యేకమేషాం శయనం ప్రకల్ప్య ॥
ఆవాహ్య కుంభేష్వథ వైకకుంభే హస్త్రం చ కుండేష్వభిశంస్య తేషు ।
తన్నామమంత్రైశ్చ సమిద్ఘృతాన్నైః హుత్వా శతం వార మథార్ధమర్ధమ్ ॥ 31

యద్యైకవహ్నౌ సకలస్య హోమం యద్వాత్ర రామేణ సహైవ కుర్యాత్ ।
ప్రాతస్తదాఖ్యామనుభిః క్రమేణ చావాహ్య దేవాదిసమస్తదేవాన్ ।
బీజాని తేషామభిధాదివర్ణం సన్న్యస్య తత్తద్ధృదయే చ్యుతేత్రాన్ ।
పాత్రం భవేదావహనీయవహ్నౌ రామం చ విష్ణుం యదువంశముఖ్యమ్ ॥
హలాయుధం రేవతిమిన్దిరాం చ శ్రీరామభార్యాం చ రమోక్తమస్యాః ।
తస్మైకమన్త్రేణ శతాష్టహోమం కల్పోక్తమన్త్రేణ శతాష్టముక్తమ్ ॥
కృష్ణస్య పాత్రం యది పౌండరీకే కృష్ణం చ నారాయణ పుణ్యమూర్తిమ్ ।
ఆవాహనాద్యం త్రిదశాధిపం చ శ్రీరుక్మిణీం సున్దరిమిన్దిరాం చ ॥ 35
శ్రీసత్యభామాం చ సతీం క్షమాం చ శ్రీభూమివత్ స్థాపనమస్య దేవ్యాః ।
కల్పోక్తమన్త్రైః జుహుయాచ్చ సత్యః సత్యస్థమన్త్రేణ శతాష్టవారమ్ ॥
కృష్ణస్య భేదాః బహవోఽఖిలానామేవం ప్రకుర్యాద్యది లక్ష్మిభూమ్యోః ।
గోపాలవేషస్య తు సర్వమేవ గోపాలకం వేణుధరం చ కృష్ణమ్ ॥ 37
గోపాలభేదా బహవోఽపి తేషాం తన్నామపూర్వం చ తదీయమన్త్రైః ।
స్యాత్కల్కినో పాత్రమిహాబ్జవహ్నౌ శ్రీకల్కివిష్ణుం హయ కామరూపిణమ్ ॥ 38
యజేద్ధృతం సత్యముదీర్య హోమం శతాష్టకం తన్మనునాన్యదుక్తమ్ ।
ఆవిర్భవానాం న హి కౌతుకాద్యాః ప్రాదుర్భవానాం చ న హోత్సవాద్యాః ॥ 39
తద్రూపిణః స్యుర్యది కౌతుకో వా జనార్దనః స్థాపనముక్తమాదా ।
దశావతారస్య వినాబ్జసభ్యావన్యాని కుర్యాదితి కేచిదాహుః ॥ 40
లక్ష్మీనృసింహస్య నృసింహవత్స్యాదౌపాసనాగ్నౌ శ్రియ ఏవమేకే ।
శ్రీసూక్తమన్త్రైః జుహుయాచ్ఛ్రియేతి శంసాని యచ్చేతి శతాష్టవారమ్ ॥ 41

సభ్యానలే వశ్యాత్రముదీర్య లక్ష్మీనారాయణస్యాపి కృతే యథోక్తే।
తన్నామపూర్వాణిహ విష్ణుముఖ్యానావాహ్య నారాయణసూక్త
ముక్త్వా॥ 42
శతాష్టవారం జుహుయాద్ఘృతాన్నైః పద్మైః శ్రియే జాత
ఉదీర్య పాద్మే।
లక్ష్మీవరాహస్య తు సభ్యకుండే లక్ష్మీవరాహం వరదం చ విష్ణుమ్॥
వశ్యాత్రం తమావాహ్య రమోక్తమస్య పద్మానలే తస్య
వరాహవత్స్యాత్॥
శ్రీవాజపేయక్రతుదీక్షితేన నృసింహనామ్నాగ్నిచితా ప్రణీతే।
సర్వప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేఽస్మిన్ దశావతారస్య చ తత్ప్రతిష్ఠా॥

శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచిత్ నారసింహవాజపేయయాజినా ప్రణీతే సకలాగమసారసంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే దశావతారాణాం లక్ష్మీనృసింహలక్ష్మీనారాయణ లక్ష్మీవరాహాణాం ప్రతిష్ఠాలక్షణం నామాష్టమం ప్రకరణమ్.

ఇత్యష్టమం ప్రకరణమ్.

అథ నవమం ప్రకరణమ్.

పంచమూర్త్యాది ప్రతిష్ఠా:—

ప్రాక్ పంచమూర్తేర్నవమూర్తినో వా చైకాలయస్యోర్ధ్వతలే
నృసింహమ్।
తేషాం ప్రతిష్ఠా యది వైకకాలే ప్రత్యేకమృత్విగ్గురవో హి తేషామ్॥
మధ్యాది తత్తత్ప్రముఖేగ్నిశాలా తన్మధ్యవేద్యాం పురతస్తదగ్నయః।
తత్తత్పురస్తాత్స్నపనావటాని యద్వా షడగ్నీన్ పృథగేవ కుర్యాత్॥
యద్వైకకుంభో నృహరేః పృథక్స్యాత్సర్వం విశాలే మునివాగ్రతోఽస్య।

కృత్వాక్షిమోక్షాద్యఖిలం యథోక్తం ప్రత్యేకమావాహన
మంత్రమేషామ్ ॥ 2
ఆవాహ్య కుంభేషు తదీయదేవాన్ సంస్నాపయేత్సప్తఘటైః
పృథక్ తాన్ ।
ద్వార్దిక్షు మాలీన్ శయనేషు తేషు తాన్ శాయయేయుశ్చ
యథాక్రమేణ ॥ 4
హోత్రాణి కుండేష్వభిశంస్య కుర్యాద్విష్ణ్వాదిమూర్తేః
పృథగుక్తహోమాన్ ।
ఏకాగ్నిపక్షేఽపి తదీయవహ్నౌ షడగ్నిపక్షే తు యథోక్తహోమః ॥
నృసింహమూర్తేర్యది సభ్యవహ్నౌ హోమో వా నృసింహేతి
శతాష్టహోమః ।
తాన్ ప్రాతరుత్థాప్య చ తత్తదీయైః గర్భాలయే తద్విధినా నిధాయ ॥ 6
ఆవాహయేయుర్గుణాన్వోఽత్ర శేషః పూర్వోక్తవత్స్యాద్యది
కౌతుకాదేః ।
పశ్చాత్ప్రతిష్ఠాపితకౌతుకస్య పూర్వోక్తవత్స్యాదితి కేచిదాహుః ॥
స్నాపనాదీనాం పశ్చాత్ప్రతిష్ఠా:—
పశ్చాత్ప్రతిష్ఠా స్నపనోత్సవాదేః పూర్వోక్తవన్నేత్రనిమీలనాద్యమ్ ।
కృత్వాబ్జసభ్యే యది నిత్యవహ్నిం సభ్యే ప్రణీయాత్ర యజేద్యథోక్తమ్ ॥
నిత్యాగ్న్యభావే తు షడగ్నిమాహుః కేచిత్ త్రివహ్నీన్
జుహుయాత్పురోక్తమ్ ।
బ్రాహ్మే ప్రతిష్ఠాపితకౌతుకస్య సవ్యే చ వామే స్నపనోత్సవౌ చ ॥ 9
నికృష్టగర్భాలయమంతరాలే వా స్నాపనాదీన్ ముఖమండపే వా ।
ధ్రువాత్సమావాహ్య చ కౌతుకాదీన్ తతః కౌతుకాద్వా
త్వితరాస్తథార్చ్యాః ॥ 10
పశ్చాత్ప్రతిష్ఠా బలిబేరమూర్తేః ప్రణీయ నిత్యానలమేవ సభ్యే ।
సర్వం యజేన్నిత్యశిఖ్యభావే త్రేతాసు సంస్థాప్య తథార్చయేత్తమ్ ॥

ప్రాక్ స్థాపితే కౌతుక ఏవమస్య తత్స్థాపితే త్వోత్సవ ఏవమన్యే ।
స్యాచ్చేత్ప్రతిష్ఠా స్నపనోత్సవాదేః బ్రాహ్మాదికాహ్వార్చన
హోమమవర్జ్య ॥ 12
కుర్యాచ్ఛిలాభిః సహ కౌతుకాదీన్ వా కౌతుకం న స్నపనోత్సవాదీన్ ।

శ్రీభూమ్యోః పశ్చాత్ ప్రతిష్ఠా:—

పశ్చాత్ప్రతిష్ఠా యది లక్ష్మీభూమ్యోః కృత్వైవ శాలా మథ మధ్య
సభ్యమ్ ॥ 13
యామ్యే చ సౌమ్యే శయనాయ వేద్యావౌపాసనాగ్నిః పురతశ్చ
వేద్యాః ।
తత్పూర్వభాగే స్నపనావటే ద్వే కుంభౌ భవేతాం శయనే చ
కుర్యాత్ ॥ 14
నేత్రోన్మేషాద్యఖిలం యథోక్తం తదీయమన్త్రైః ఘటయోః
ప్రపూజ్య ।
లక్ష్మీం చ భూమీమథ శాయయేతాం వేద్యోః జయాదీన్ పరితః
ప్రపూజ్య ॥ 15
నిత్యాగ్నిమాదాయ చ హౌత్రమగ్నేర్యావాహనాద్యం క్షితి
మాజయాదేః ।
శ్రీభూమిసూక్తే సహ వైష్ణవేన సవ్యాహృతీ చారుజయాదిమూర్తిః ॥
స్యాత్సర్వదైవత్యమథాత్ర సభ్యే ప్రాతస్తదగ్నీ అధిరోప్య సభ్యే ।
హుత్వాన్తహోమం చ తదీయమన్త్రైః సంస్థాప్య మూర్త్యో ర్యభిలిఖ్య
బీజే ॥
శ్రియై తమావాహ్య తతస్తు దేవ్యోరావాహయేత్తన్మనునోక్తమన్యత్ ।
యద్యైకవేద్యాం శయనం చ కుంభమౌపాసనాగ్నిం పృథగాహురేకే ॥
దేవీవియుక్తే మథితానలేన హృదోర్క-బింబాదవరోప్య కుర్యాత్ ।
న స్థాపయేద్వా పునరేవ బేరే దేవ్యోః పృథక్ స్థాపనమేవమేవ ॥ 19

దేవ్యోర్వివాహః—

పశ్చాత్ప్రతిష్ఠాపితలక్ష్మీభూమ్యోః సూత్రోక్తమార్గేణ వివాహత స్త్రిమ్।
ఔపాసనాగ్నేః పరితో హరిం తం సంపూజ్య దత్త్వా మధుపర్కమస్మై॥
జప్త్వాత్మసూక్తం గురురేవ కుర్యాత్కన్యాప్రదానాది సమస్తత స్త్రిమ్॥

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహవాజపేయయాజినా వైఖానసమతేన ప్రణీతే సకలాగమసార సంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే పంచమూర్తి నవమూర్తిప్రతిష్ఠా కౌతుకస్నపనోత్సవబలిబేరాణాంలక్ష్మీభూమ్యోఃపశ్చాత్ప్రతిష్ఠాదేవ్యోర్వివాహలక్షణం నామ నవమం ప్రకరణమ్.

ఇతి నవమం ప్రకరణమ్.

అథ దశమం ప్రకరణమ్.

బ్రహ్మేశ్వరాదిప్రతిష్ఠా:—

బ్రహ్మేశ్వరాదేః పరివర్గణస్య తత్తత్పురస్తాత్ పృథగేవ శాలాః।
ఔపాసనాగ్నిం చ తదీయమన్త్రైః నేత్రోన్మిమేషాద్యఖిలాని కుర్యాత్॥
ఆవాహ్య కుంభేషు తదాయుధాని స్వర్ణం నిధాయ స్నపనాని బద్ధ్వా।
రక్షాగుణాన్ తానపి శాయయేయుః హోత్రాణి కుండేషు
తదీయమూర్తేః॥ 2

ఆవాహనాద్యం మనుభిస్తదీయైః సవైష్ణవైర్వాప్యదశశో హునేయుః।
సమిద్ఘృతాన్నైరపి మూర్తిమన్త్రైః ప్రాతః ప్రతిష్ఠాప్య తదాలయేషు॥
సన్న్యస్య తత్తద్ధృదయేషు బీజం తన్నామ్న ఆద్యక్షరమావహేయుః।
యద్యైకశాలా పృథగగ్నివేద్యోఃయద్యైకవేదిః పృథగగ్నికుండమ్॥
యద్వాఖిలానామపి సభ్యకుండే హోమం పృథక్ స్యాదపి
సర్వదైవ్యమ్।

బింబేష్వాభాసేషు చ తత్ర తత్ర చావాహ్య పీఠేషు బలీన్ ప్రదద్యాత్ ।
బ్రహ్మేశ్వరాదేస్తు పృథక్ ప్రతిష్ఠా నేత్రోన్మిమేషాది తదీయమన్త్రైః ।
ఔపాసనాగ్నౌ శతశో ఘృతాద్యైః బ్రాహ్మేణ రౌద్రేణ సవైష్ణవేన ॥
బ్రహ్మేశగాయత్రిముదీర్య షడ్భిః బిల్వైః శతాష్టౌ జుహుయాజ్జయాదీన్ ।
ప్రాతర్హరేర్దక్షిణవామపార్శ్వే సంస్థాప్య బ్రాహ్మం చ హృదోర్లిఖేత్తామ్ ॥

సప్తర్షిప్రతిష్ఠా:—

ఋషిప్రతిష్ఠాక్షినిమీలనాద్యమౌపాసనాగ్నౌ తు తదీయమన్త్రైః ।
చిరాయ పుణ్యాయ మనూచ్య పద్మాపిత్రేతి మన్త్రైః భృగవే ఇతి ద్వా ॥
యతః స్వమాసీద్ధృదయాదిమన్త్రైః (బింబం) బీజం సమావాహ్య తథార్చయేత్తా ।
శాన్తప్రతిష్ఠా యది సభ్యకుండే ఔపాసనే వాక్షినిమీలనాద్యమ్ ॥ 9

విష్వక్సేనప్రతిష్ఠా:—

ప్రేతూామ ఆగ్నేయ యుగేన చాంగం సభూతమన్త్రైరమితద్వయేన ।
జయాదిహోమం సహ వైష్ణవేన హుత్వా దృగున్మేషజలాధివాసౌ ॥
కృత్వాభిషేకం ప్రతిబధ్య రక్షాం సవైష్ణవం శాన్తమనుద్వయం చ ।
జప్త్వా సమావాహ్య ఘటేర్చ్య వేద్యాం తం శాయయిత్వా సముదీర్య హౌత్రమ్ ॥ 11
ఆవాహ్య తన్మూర్తిభిరేవ హుత్వా విత్తాదిమన్త్రైః సహ వారుణేన ।
శాన్తద్వయేనాపి శతాష్టహోమం అపూపలాజాం చ ససక్తుదూర్వమ్ ॥
షడ్వైష్ణవైః షోడశకృత్వ ఆజ్యం హునేత్ప్రభాతే అమితద్వయేన ।
సంస్థాప్య విన్యస్య తదీయబీజమావాహ్య నిత్యం హరమర్చయేచ్చ ॥
కుర్యాత్ప్రతిష్ఠామనపాయినాం చ నేత్రోన్మిమేషాది తదీయమన్త్రైః ।
ఔపాసనాగ్నౌ పృథగాహరేకే హౌత్రం తదీయైర్మనుభిః ఘృతాద్యైః ॥

హుత్వా శతాష్టౌ సహ వైష్ణవేన బీజం న్యసేచ్ఛక్తిమథార్చయేత్తాన్ ।

చక్రప్రతిష్ఠా:—

చక్రప్రతిష్ఠా యది బింబయుక్తమక్ష్ణ్యున్మేషాది తదీయమన్త్రైః ॥ 15
ఔపాసనే వాఽహవనీయవహ్నౌ హోత్రాత్తమావాహ్య
సుదర్శనాదీన్ ।
పంచాస్త్రమూర్తిరిహ వైష్ణవం చ భూమాసవంద్యోన మచుద్వయం చ ॥
సూక్తేన విష్ణోః పురుషస్య చాజ్యం శ్రీచక్రగాయత్రిసుదర్శనాభ్యామ్ ।
సమిద్ఘృతాన్నైర్జుహుయాచ్ఛతాష్టౌ ప్రాతర్న్యసేద్బీజమథాస్య
శక్తిమ్ ॥ 17

గరుడప్రతిష్ఠా:—

తార్క్ష్యప్రతిష్ఠా శతధారమన్త్రైః కదా విస్పృద్వేఽక్షినిమీలనాద్యమ్ ।
ఔపాసనే గారుడవిష్ణుసూక్తం మహావైష్ణవం ప్రోచ్య హునేద్ఘృతాద్యైః ॥

శంఖప్రతిష్ఠా:—

శ్రీతార్క్ష్యగాయత్రిమనోః శతాష్టౌ ప్రాతర్న్యసేద్బీజమథాస్య శక్తిమ్ ।
శంఖస్య తన్నామయమనుద్వయేన ఔపాసనాగ్నౌ సహ వైష్ణవేన ॥ 19
తన్మూర్తిమన్త్రైః జుహుయాచ్ఛతాష్టౌ ప్రాతర్న్యసేద్బీజమథాస్య
శక్తిమ్ ।

ధాత్రాదిద్వారదేవప్రతిష్ఠాది:—

ధాత్రాదికస్యాక్షినిమీలనాది ద్యావాపృథివ్యోః శ్రియ తస్థు వహ్నౌ ॥ 20
మంత్రైః చతుర్ణామపి వాస్తుహోమం కృత్వాంగశుద్ధిం
పరివహ్నిగవ్యైః ॥ 21
వస్త్రైస్తదంగానభివేష్ట్య కుంభే ధాత్రాదిదేవానభిపూజ్య హోత్రమ్ ।
ఔపాసనాగ్నౌ సహ వైష్ణవేన ధాత్రాదిదైవత్యముదీర్య హుత్వా ॥ 22
సమిద్ఘృతాన్నైః దశశః ప్రభాతే బీజాని చావాహ్య
తథార్చయేత్తాన్ ।
కవాటయుగ్మస్య పృథక్ ప్రతిష్ఠా తద్దేవమన్త్రైః ప్రతిమాన్వితస్య ॥ 23

నేత్రోన్మేషాది కృత్వా విశ్వం యో నోభిరక్షేతి మనుద్వయేన ।
ఔపాసనాగ్నావపి వాస్తుహోమం వేద్యాం కవాటౌ సునిధాయ
హోమః ॥ 24
షడ్వైష్ణవాన్తే పతిరాదిమన్త్రైః ప్రాతస్తథావాహ్య దదేత్కవాటే ।
స్యాద్ద్వారపాలస్య మునీన్ద్రసన్ధ్యాసతాప వైఖానసకీర్తితైః ॥ 25
నేత్రోన్మేషాద్యఖిలం చ హోత్రమౌపాసనే వైష్ణవశాన్తియుక్తైః ।
హుత్వా ఘృతాద్యైః దశశః ప్రభాతే బీజాని చావాహ్య
తథార్చయేత్తాః ॥ 26

బలిపీఠప్రతిష్ఠా :—

కుర్యాత్ప్రతిష్ఠాం బలిపీఠకస్య ఔపాసనాగ్నౌ ఖలు వాస్తుహోమమ్ ।
కృత్వాంగశుద్ధిం పరివేష్ట్య వస్త్రైః సంకల్ప్య శయ్యాం చ
ఘటేఽక్షుహోత్రమ్ ॥ 27
ఆవాహ్య హోత్రం సహ మూర్తిమన్త్రైః సహాంగనామ్నా సహ
వైష్ణవేన ।
హుత్వాఽత్ర యేభూతమనుద్వయేన దశాజ్యముఖ్యైః బలిపీఠమధ్యే ॥
ప్రాతస్తథావాహ్య బలిం ప్రదద్యాత్ యేభూతమన్త్రేణ తు
మూర్తిభిర్వా ।

భూషణప్రతిష్ఠా :—

స్యాద్భూషణస్యాధిపషణ్ముఖస్య చక్రాదికానాం చ తదీయమన్త్రైః ॥
ఔపాసనాగ్నౌ యది వాత్ర హోత్రం తన్మూర్తిమన్త్రైః సహ వైష్ణవేన ।
సమిద్ఘృతాన్నైః దశశో హునేత ప్రాతః సమావాహ్య
విభూషయేత్తమ్ ॥ 30
చేత్పాదుకాయా గరుడాధిపాయా వినాక్షిమోక్షం తదధీశమన్త్రైః ।
ఔపాసనాగ్నౌ యది వాత్రహోత్రం తన్నామమన్త్రేణ సవైష్ణవేన ।
సమిద్ఘృతాన్నైః దశశో హునేయుః ప్రాతః సమావాహ్య
హరేద్దదేత్తే ।

పీఠే చ ధర్మో వ్యజనే చ వాయుః సచామరస్యాథ రతిశ్చ వస్త్రే ॥ 32
ఛత్రేషు ఖట్వాసు చ శేషమేవం వాద్యేషు నందీశమథాఖిలేషు ।
యానేషు తార్క్ష్యం చతురం ఏవమాన్దోలికాయాం తు జయో
ధ్వజాదౌ ॥ 33

సపానపాత్రేష్వఖిలేషు సోమో భోజ్యాదిపాత్రేష్వితరేషు సూర్యః ।
శ్రీః దీపదానే గరుడశ్చ లక్ష్మీః స్యాత్తోరణే శేష(శు) ఉభే రవిర్వా ॥
చేద్ఘంటికాయాం శివమస్య నాదే వేదాశ్చ జిహ్వాసు మహానసశ్చ ।
సపీఠఖట్వాంశుకపాత్రఘంటాఛత్రధ్వజో చామరతోరణాదేః ॥ 35
అత్యున్నిమేషాః ప్రతిమాన్వితా శ్చ ఔపాసనాగ్నౌ తదధీశమన్త్రైః ।
హుత్వార్చకృత్వః సహ వైష్ణవేన ప్రాతః సమావాహ్య హరేః
ప్రదద్యాత్ ॥ 36

హనూమత్ప్రతిష్ఠా:—

కుర్యాద్ధనూమత్ప్రతిమాప్రతిష్ఠామత్యున్నిమేషాది తు తన్త్రమన్త్రాత్ ।
ఔపాసనాగ్నౌ సముదీర్య హోత్రం మన్త్రైః హనూమత్క్రమతః కపీశమ్ ।
సశబ్దరాశిం త్వనిలాత్మజం తమావాహ్య నిర్వాప్య హునేచ్చ వేద్యామ్ ।
తం శాయయిత్వా శయనేఽత్ర కుంభే త్వావాహ్య సంస్నాప్య
సమిద్ఘృతాన్నైః ॥ 38

తన్మూర్తిమన్త్రైః జుహుయాచ్చ తాష్టౌ తన్నామమన్త్రైః సవైష్ణవేన ।
ప్రాతః ప్రతిష్ఠాప్య తదీయబీజం సన్న్యస్య చావాహ్య తథార్చయేత్తమ్ ॥

భక్తప్రతిష్ఠా :—

భక్తప్రతిష్ఠాక్షినిమీలనాద్యం తన్నామమన్త్రైః న చ వాత్ర హోత్రమ్ ।
వేద్యాం పృథగ్వై శయనాని కుంభేష్వావాహ్య సంస్నాప్య
సుబద్ధరక్షాః ॥ 40

తాన్ శాయయిత్వా శయనేషు చైకే త్వావాహ్య కుంభేషు
తదీయనామ్నా ।

ఔపాసనాగ్నౌ సహ శాన్తమన్త్రైః తన్నామభిశ్చాష్టశతం ప్రణక్ స్యాత్ ।

యద్వా ద్విజాదేః పృథగేవ సర్వం శూద్రాదానులోమస్య పృథఙ్
మహానత్రమ్ ।
ప్రాతః సమావాహ్య తదీయనామ్నామాద్యాక్షరం బీజమపి న్యసేయుః ॥

వాహనాది ప్రతిష్ఠా :—

కుర్యాత్ప్రతిష్ఠాం యది వాహనానామావాసనాగ్నౌ సహ వా తదీయైః ।
అక్ష్యున్మేషాద్యథ వాస్తుహోమం కృత్వాఽగ్నిశుద్ధిం చ
జలాధివాసమ్ ॥ 43
సంకల్ప్య శయ్యాం పరివేష్ట్య వస్త్రైరావాహ్య కుంభే యది
వాఽత్ర మన్త్రమ్ ।
తదీయమన్త్రైశ్చ యమర్పయన్తి శనోన్నిధత్తేఽథ ఫణీశ్వరస్య ॥ 44
గజస్య చేద్ధస్త్యసి హస్తి మన్త్రమశ్వస్య చాశ్వోఽసి హయోఽసి
మన్త్రమ్ ।
గరుత్మతశ్చేచ్ఛతధాకదేతి చాన్యస్య తన్మూర్తి(ల)తదీయమన్త్రైః ॥ 45
సవైష్ణవాస్త్రే శతశో హునేత్తానావాహ్య దేవానధిరోపయేత్తమ్ ।
రథప్రతిష్ఠా తు రథస్థతత్తద్దేవోక్తమన్త్రైరఖిలాని కుర్యాత్ ॥ 46
సద్మప్రతిష్ఠా విధినాక్షిమోక్షం స్యాద్వాస్తుహోమోఽథ జలాధివాసః ।
సంకల్ప్య చావాహ్య తథైవ కుంభే రక్షాం చ బద్ధ్వా తదధస్తు వేదిః ॥
వ్రీహ్యాదినా ద్వ్యంగులికోన్నతం స్యాత్ పంచోక్తశయ్యాశయనే
శయానమ్ ।
కృత్వా రథం వస్త్రచయైః సమస్తం నిశ్ఛిద్రమావేష్ట్య
రథాఽభితోఽగ్నీన్ ॥ 48
పంచ త్రిరేకం యది వా ప్రపాయాం కృత్వాఽత్ర హోమాశ్చ
నవాలయోక్తః ।
తత్తద్దిశిస్థామరమన్త్రనామ్నా తత్తద్దిగగ్నౌ యది వా హునేయుః ॥ 49
ఏకాగ్నిపక్షే యది సభ్యకుండే ఔపాసనే వాఽత్ర రథన్తరేతి ।
శతాష్టకృత్వః సమిదోదనాజ్యైః సవైష్ణవేనైవ హునేత్ప్రభాతే ॥ 50

సన్న్యస్య బీజాని తదీయశక్తీరావాహ్య దేవానధికోపహోత్రమ్ ।
దేయాః ప్రతిష్ఠోదితదక్షిణాస్సైన్యా సత్తుపస్థాఽస్తు తదఙ్గదేవాస్స్యుః ॥

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహవాజపేయయాజినా వైఖానసముతేన ప్రణీతే సకలాగమసారసంగ్రహే సర్వప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే బ్రహ్మాదిసర్వపరివారాణాం సహ ప్రతిష్ఠాభూషణవాహనానాం పీఠకాదిసర్వపరిచ్ఛదపఞ్చాయుధహనుమద్భక్తజనవాహనరథప్రతిష్ఠాలక్షణం నామ దశమం ప్రకరణమ్.

ఇతి దశమం ప్రకరణమ్.

అథైకాదశం ప్రకరణమ్.

త్రిమూర్తిప్రతిష్ఠా :—

వక్ష్యే త్రిమూర్తిప్రతిమాప్రతిష్ఠాం మధ్యే హరిం బ్రహ్మశివౌ ద్విపార్శ్వే
తథా త్రిశాలా పురతస్తు తత్ స్థాః విష్ణోర్యథోక్తం సకలం చ కుర్యాత్ ॥
బ్రహ్మప్రతిష్ఠాంకురకర్మ కృత్వా తదీయమన్త్రైస్తు తథాగ్నిహోమః ।
నేత్రోన్మేషం చ జలాధివాసం సంస్థాప్య రత్నాం ప్రతిబద్ధ్య వేద్యామ్ ॥
తం శాయయిత్వా పరిపూజ్య కుమ్భే సభ్యే తు హోత్రం సహ లోకపాలైః ।
ఆవాహ్య నిర్వాప్య హునేచ్చ మూర్తీః ప్రజాపతే న త్వదితి ద్వయం చ ॥
జయాది కూశ్మాండగణాది సర్వదైవత్యమంత్రాంత్సకృదేవ హుత్వా ।
బ్రాహ్మద్వయేనైవ శతాష్టకృత్వః సావిత్రిముక్త్వాబ్జశతైశ్చ హోమః ॥ 4
ఐన్ద్రానలావాహవనీయకుండే తౌ దక్షిణాగ్నౌ యమనైరృతౌ చ ।
స్యాద్గార్హపత్యేంబుపవాయుమన్త్రః సౌమ్యేశకౌబేరకమావసథ్యే ॥ 5
వేదాదిమన్త్రైః శతశస్తదగ్నౌ ప్రాతస్సన్యాసేద్బీజమథాస్య శక్తిమ్ ।
స్యుః బ్రహ్మణశ్చైత్పరివారదేవా దిక్పాలకాస్తన్మనుభిః ప్రతిష్ఠా ॥ 6
హంసధ్వజం బ్రహ్మణ ఉత్సవేఽన్యత్తదీయమన్త్రైః సహ విష్ణువత్స్యాత్ ।

స్యాచ్ఛంకరస్థాపనమత్ర సర్వం బ్రహ్మోక్తవద్రాద్రయుగేన సార్థమ్ ॥ 7
తదాగమోక్తం యది వాగ్నిశాలా వేదిశ్చ కుండం నవ పంచవైకమ్ ।
యుగాశ్రయోన్యర్థశశిత్రికోణ వృత్తర్తుకోణాబ్జవదష్టకోణమ్ ॥ 8
ప్రాగాది వేద్యాః పరితోఽష్టకుండం వృత్తం ప్రధానం శివశక్ర మధ్యే ।
ద్వ్యేకార్ధముంగుల్యుదయం విశాలం త్రిమేఖలానామథ ఏవ మేవ ॥ 9
ఏకాదివృద్ధ్యా దశకాంగులాన్తం ముష్ట్యాదికాష్టాన్తకరాగ్నికుండమ్ ।
సమేఖలం ఖాతసమం విశాలం సయోనినాభిర్న హి యోనిపద్మే(ద్యే) ॥
కృత్వాంకురం తత్త్వపదేషు మధ్యే న్యస్తే వ్వస్తుకుంభం పరితోఽష్టచారం।
ద్వారార్థమేకం ప్రతిదిగ్విహాయ తత్పాలికాదీన్ క్రమశః శివాదా ॥
న్యస్త్వా భవం కేశవమర్చయిత్వా త్రయీమయం చ
క్రమశోఽభిపూజ్య ।
పుణ్యాహముచ్చార్య నివాపయేయుః బీజాని సించేచ్ఛివకుంభతోయైః ॥
ప్రాక్ స్థాపనాయాం యది లోహజస్య తాత్కాలికే శైలజశూలయోశ్చ।
మధ్యాది దిక్ష్వత్ర మణీన్ నిధాయ దిక్పాలబీజైః క్రమశోదృఢేఽస్మిన్ ॥
శాల్యబ్జమధ్యే శివమష్టకుంభాంత్సలోకపాలాన్ పరితో నిధాయ ।
సువర్ణసూచ్యా ప్రహారేణ కృత్వా నేత్రేణ మన్త్రేణ దృగున్నిమీషమ్॥
త్రియంబకం ప్రోచ్య తదీయసూక్తం తద్బ్రహ్మాజజ్ఞేతి చ వైష్ణవం తత్ ।
న నిష్కలస్యాక్షినిమీలనం చ న సూత్రరేఖాం సకలస్య కుర్యాత్ ॥
ద్రవ్యాణి సందృశ్య ఘటాభిషేకం మూర్ధాది కృత్వాష్టమృదర్పణం చ।
జలం ప్రవిశ్యాత్ర సరస్వతీం చ గంగా చ సింధుం యమునాం సమర్చ్య ॥
లంబాఖ్యకూర్చేన సహాంశుకేన బద్ధ్వా జలాన్తః సునిధాయ పీఠే ।
తం కంఠదఘ్నే కలశాష్టకం చ సలోకపాలం పరితో నిధాయ ॥ 17
త్రిద్వ్యేకరాత్రార్ధదినార్ధయామం యద్వాధివాస్య త్వభిషిచ్య నీత్వా ।
స్నానావటే తం కలశైశ్చ గవ్యైః సంస్నాప్య చాజ్యాష్టమృదంబుభిశ్చ॥
పుణ్యాహమాఘోష్య హిరణ్మయాద్యం వా తాన్తవం
కౌతుకమస్య దక్షే ।

లింగస్య మధ్యే పురుషేణ బద్ధ్వా తం శాయయిత్వా శయనే యథోక్తే॥
అగ్రే ఘటం వర్ధనిమష్టకుంభాన్ సవస్త్రసూత్రాన్ సపిధానకూర్చాన్ ।
సన్న్యస్య మధ్యే శివమిన్ద్రిపూరం కుంభేష్వనన్తేశముఖాంశ్చ సూక్ష్మమ్॥ 20
శివోత్తమేకాక్షరమేకరుద్రం త్రిమూర్తిమావాహ్య యథాక్రమేణ ।
శ్రీకంఠమావాహ్య శిఖండకం చ బీజం తదస్త్రం చ నిధాయ హోమమ్॥
ఆవాహనం స్వాగతసుప్రతిష్ఠే నిరోధనం సన్నిధిరీశకుంభే।
సద్యాదిమన్త్రైరుపవేది మంగలాన్ ఋగాదివేదాన్ కురు
మన్త్రిజప్యాన్ ॥ 22
గురుః ప్రధానే త్వితరేఽన్య ఇత్థైః సద్యేన మూలేన
ఘృతం హునేచ్చ ।
ఆఘోరమన్త్రేణ చరుం చ లాజాన్ తత్పూర్వమన్త్రేణ
హృదాస్య ముద్గమ్ ॥ 23
మాషాన్ శిరోమన్త్రిత ఈక్షణేన యవాంశ్చ వామేన తిలాంశ్చ శాలీన్।
ఈశానమన్త్రేణ తతోఽస్త్రమంత్రాత్ గోధూమధాన్యాం చ
శిఖామనోస్తు ॥ 24
నీవారహోమం కవచేన సక్తుం సిద్ధార్థకం పాశుపతేన బీజైః ।
దధీని ముద్గస్తు దశాక్షరేణ సర్వం చ సవ్యాహృతిమేవ హుత్వా ॥ 25
స్పర్శ్యా (పార్శ్వే) హుతిం బ్రహ్మశిలాం స్పృశేన్ స తాం
బ్రహ్మజజ్ఞానముదీర్య పిండికామ్ ।
మనోన్మనీమన్త్రిత ఆముఖాంఘ్రిం మూర్త్యస్య చేత్ షోడశవారహోమః॥
ప్రాతర్మణీన్ న్యస్య శివాఖ్యసూత్రే శ్రీవామదేవేన నిధీయమానమ్ ।
అఘోరమన్త్రేణ నిరోధనం చ తం సన్నిధిం తత్పురుషేణ కృత్వా ॥ 27
ఈశానమంత్రాత్సుముఖీకృతం తద్ధ్యాయేన్మనోన్మన్యముదీర్య దేవమ్ ।
జయాదిహోమం జుహుయాన్నవాగ్నౌ పూర్ణాహుతిస్తాః శిరసాఽథ
హోమమ్ ॥ 28
సమాప్య కుంభన్తు గురుః ప్రధానం తన్మూర్తిపాస్త్వన్య
ఘటాన్ గృహీత్వా

పరీత్య గేహం పురతో నిధాయ చావాహ్య మూలేన శివం తదన్యాన్॥
తద్వర్ధనీతో హ్యపి మూలమన్త్రై దలేషు పూర్వాద్యభితశ్చ బీజాన్ ।
సన్న్యస్య కుంభాంబ్వభిషిచ్య దేవమభ్యర్చ్య కుర్యాత్స్నపనోత్సవౌ చ॥
దద్యాచ్చతుఃషష్టిమితాంశ్చ నిష్కాన్ పంచాశదస్మై గురవే చ యద్వా
ద్వాత్రింశదన్యస్య దశాష్ట సప్త వా మూర్తిపానామపి దక్షిణా స్యాత్॥
వక్ష్యామ్యశేషం యది చోత్తమాత్ర తనుత్సవాదీని హరస్య కుర్యాత్ ।

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహవాజపేయయాజినా వైఖానసముతేన ప్రణీతే సకలాగమసారసంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే త్రిమూర్తిప్రతిష్ఠావిధిర్నామైకాదశం ప్రకరణమ్ ॥

ఇత్యేకాదశం ప్రకరణమ్.

అథ ద్వాదశం ప్రకరణమ్.

గృహార్చనాబింబప్రతిష్ఠా:—

కుర్యాత్ప్రతిష్ఠాం హరిశంకరాదిగృహార్చనానాం గృహవాయుశంభ్వోః ।
త్రిద్వ్యేకహస్తాలయమిష్టకాభిః మృదాథ వేద్యామపి పీఠకం స్యాత్॥ 1
పూర్వోక్తవత్సాంకురకర్మ కృత్వా సపీఠసంఘాతకమక్షిమోక్షమ్ ।
జలాధివాసం యది వాంబుపూర్ణే పాత్రేంబువాసం గృహ ఏవ శాలామ్॥
బద్ధ్వాస్య రక్షాం కలశైశ్చ సప్తభిః సంస్నాప్య శాల్యాదికృతాత్ర వేదిః।
హస్తోన్నతాయామవిశాలకాస్యాం సపంచవస్త్రే శయనే సదేవీమ్ ॥ 3
తం శాయయిత్వేన్ద్రశిరశ్చ కుంభే సమూర్చ్యరత్నే చ సవస్త్రయుగ్మే ।
ఆవాహ్య తత్కల్పవిధేర్యథోక్తం తద్దక్షిణేగ్నిత్రయమేకమాహుః ॥ 4
ఔపాసనే హోత్రమపి ప్రణీతే ఓం భూర్భువః స్వః పురుషాది సర్వమ్।
నిర్వాప్య విష్ణోః పురుషస్య సూక్తం మోర్ధ్వైశ్చ షడ్వైష్ణవ
పూర్వమాహుః॥ 5

తదీయమూర్త్రిశ్చ తదీయమన్త్రైః నారాయణాయేతి శతాష్టపద్మే ।
హుత్వా ప్రభాతే నవరత్నపూరితే న్యసేద్బ్రహ్మాదిగీశమన్త్రైః ॥ 6
పీఠే ప్రతిష్ఠాప్య చ విష్ణుసూక్తాదావాహ్య బీజం హృదయే న్యసేత్తమ్।
తన్మూర్తిభేదస్య తథైవ సర్వాః తదీయమన్త్రైశ్చ సహైవ కుర్యాత్॥ 7
రత్నాదిలింగస్య గృహార్చనస్య వా దత్తమూర్త్యాది కలాన్వితస్య ।
పూర్వోక్తవన్నేత్రనిమీలనాంబువాసాదిరక్షాగుణబన్ధనాన్తమ్ ॥ 8
తద్ధాన్యవేద్యాం యది కుంభగోర్ధ్వే తం శాయయిత్వా యది
పంచవహ్నౌ ।
యద్వైకవహ్నౌ చతురశ్రమేకే వా వర్తులం స్థండిలమేవ వాత్ర ॥ 9
సమిద్ఘృతాన్నైః సహ ముద్గమాషయవాంస్తిలాన్ శాలి
సగోధుమాఖ్యమ్ ।
నీవారసక్తూంస్తిలసర్షపం చ దధీని దుగ్ధం చ తదీయమన్త్రైః । 10
సద్యాదికాస్త్రాన్తమన్త్రైర్వా హుత్వా జయాదీనపి వా ప్రభాతే ।
ఆవాహనస్యాగతసుప్రతిష్ఠా నిరోధనం సన్నిధి(మధ్య)పస్య పీఠే ॥ 11
సద్యాదిమన్త్రైః కృతమేవ కుంభానావాహ్య బీజం హృది చాభిషించేత్।
విఘ్నేశ్వరస్థాపనమస్య మన్త్రైః అక్ష్యున్మిమేషం చ జలాధివాసమ్ ॥12
బద్ధ్వాస్య రక్షామభిషిచ్య వేద్యాం తం శాయయిత్వాంబుఘటే సవస్త్రే।
ఆవాహ్య చౌపాసనవహ్నికుండే పద్మాసనే వాఽస్య సమిత్ఘృతాన్నైః॥
ధర్మోక్షయుగ్మేన చ కల్పమన్త్రైశ్చేక్షుఖండాదిసుభక్షణేన ।
విఘ్నేశగాయత్రిముదీర్య హోమః శతం తదర్ధం యదివా తదర్ధమ్ ॥ 14
హుత్వా ప్రభాతే తు తదీయమన్త్రైణావాహ్య బీజం చ ఘటేభిషించేత్
స్కందప్రతిష్ఠాక్షినిమీలనాంబువాసాభిషేకాది తదీయమన్త్రైః ॥ 15
తం శాయయిత్వాత్ర ఘటే సమర్ప్య షడశ్రి ఔపాసనకేఽనలే వా ।
జగద్భవాద్యైశ్చ జయాదిభిశ్చ హుత్వా శతార్ధార్ధమథ ప్రభాతే ॥ 16
సంస్థాప్య తన్మంత్రత ఏవ పీఠే బీజం సమావాహ్య తథార్చయేత్తమ్ ।

లక్ష్మీప్రతిష్ఠాపావనేఽబ్జకుండే శ్రియేతి కృత్వాఽక్షినిమీలనాదీన్ ॥ 17
హోత్రం చ తంసాది సానుద్వశోంక శతాష్టకం సూక్తత ఏవ కృత్వా ।
శతాష్టనామ్నా శతవారమస్యాః శ్రియేతి బిల్వైః జుహుయాచ్ఛతాష్ట॥
మధ్వాజ్యయుక్తాం పృషదాజ్యమేతాం ప్రాతస్తథావాహ్య
తథార్చయేత్తామ్ ।
దుర్గాప్రతిష్ఠాక్షినిమీలనాదీన్ కుర్యాత్తదీయైర్మనుభిర్యథోక్తామ్ ॥ 19
తాం శాయయిత్వాత్ర ఘటే జయాదీనావాహ్య వేద్యాం
పరితోఽర్చయేత్తాః ।
హోత్రం చ సభ్యే సహ వైష్ణవేన దుర్గోక్తసూక్తేన శతాష్టకృత్వః ॥ 20
బ్రాహ్మ్యాం చ రౌద్రే సహ భౌతికేన సవారుణే తత్ర జయాదిమూర్తీః ।
కూశ్మాండమన్త్రాది సహస్రహోమం సకృత్ఫలాద్యైరపి విష్ణుసూక్తాత్ ।
హుత్వా శతాష్ట సహ కల్పమన్త్రైః ప్రాతః సమావాహ్య
తథార్చయేత్తామ్ ।
సరస్వతీస్థాపనమబ్జకుండే సారస్వతం సూక్తముదీర్య కుర్యాత్ ॥ 22
అక్ష్యున్మిమేషాద్యఖిలాని హోత్రం తదుక్తమన్త్రైః సితపద్మపత్రైః ।
సహస్రహోమం యది వా స్వశక్త్యా ఘృతాహుతిర్వాథ
సపారమాత్మ్యమ్ ॥ 23
శ్రీవిష్ణుసూక్తం సకృదేవ హుత్వా ప్రాతః సమావాహ్య
తథార్చయేత్తామ్ ।
యది ప్రతిష్ఠా భువనేశిముఖ్యశక్తేః తదీయైః మనుభిశ్చ కుర్యాత్ ॥ 24
దుర్గోక్తవదాక్షినిమీలనాద్యం తాం శాయయిత్వాఽథ
ఘటేఽభిపూజ్య ।
ఔపాసనే వా యది సభ్య ఉక్తే హోత్రం తదీయైః శతశో ఘృతాద్యైః॥
హుత్వాఽథవా కల్పవిధానవాచా ప్రాతః సమావాహ్య
సమర్చయేత్తామ్ ।
కాళీప్రతిష్ఠాక్షినిమీలనాద్యం తదీయమన్త్రైః విదధీత వేద్యామ్ ॥ 26

తాం శాయయిత్వాథ సుపూజ్య కుంభే చౌపాసనాగ్నౌ యది
వాత్ర హోత్రమ్ ।
చండీతి మోహేతి మనుద్వయేన తత్కల్పమన్త్రైశ్చ హునేచ్ఛతాష్టౌ ॥
సమిద్ఘృతాన్నైశ్చ తథాన్యకర్తృః ప్రాతః సమావాహ్య
తథార్చయేత్తామ్ ।
కుర్యాత్ప్రతిష్ఠాం మనుజాదికర్తేరేవం తదాఖ్యామనుభిః సమస్తమ్ ॥ 28
కుర్యాత్ప్రతిష్ఠాం యది క్షేత్రపస్య నేత్రోన్మిమేషాది తదీయమన్త్రైః ।
తం శాయయిత్వాథ ఘటేఽభిపూజ్య చౌపాసనాగ్నౌ యది
వాత్ర హోత్రమ్ ॥ 29
క్షేత్రస్య పత్యాది మనుద్వయేన కల్పోక్తమన్త్రైః శతశో హునేయుః ।
సమిద్ఘృతాన్నైరపి కల్పవద్వా ప్రాతః సమావాహ్య తథార్చయేత్తమ్ ॥
నవగ్రహాణాం యది వా ప్రతిష్ఠా నేత్రోన్మిమేషాది తదీయమన్త్రైః ।
మధ్యాది తత్తచ్ఛయనే క్రమేణ తాన్ శాయయిత్వైకఘటేఽభి
పూజ్య ॥ 31
ఔపాసనాగ్నౌ యది పంచవహ్నౌ సూర్యస్య సభ్యే శశిశుక్రయోస్తు ।
హుత్వా తయోరాహవనీయకుండే రాహ్వారయోః దక్షిణవహ్నికుండే ॥
చేన్మన్దకేత్వోరపి గార్హపత్యే హుత్వాఽవసథ్యే గురుసౌమ్యయోశ్చ ।
తదీయమన్త్రైశ్చ సమిద్ఘృతాన్నైః హుత్వా శతాష్టౌ చ పృథక్
పృథక్ స్యాత్ ॥ 32
యద్యేకవహ్నౌ పృథగేవ సర్వం ప్రాతః సమావాహ్య
తథార్చయేత్తాన్ ।
సూర్యప్రతిష్ఠాఽక్షినిమీలనాద్యమనుత్ర్యమన్త్రైర్న భవేచ్చ హోత్రమ్ ॥
ఔపాసనాగ్నౌ రవిమూర్తిమన్త్రైరావాహనాద్యం సహ మాసనామ్నా ।
శ్రీసూర్యగాయత్రిముఖైశ్చ హుత్వా సహస్రమర్ధం యది వా శతాష్టౌ ॥
మిత్రాదిమన్త్రద్వయముద్వయం చ సోమత్యచిత్రద్వయమేకవారమ్ ।
యచ్ఛిద్రమన్త్రాది చతుష్టయం చ సమిచ్చరాభిర్హవిష్యమన్నమ్ ॥ 33

షడ్భైర్విష్ణ్వాదీంశ్చ దిగీశమన్త్రాన్ మిన్ద్రాహుతీ నామభిరస్య దేవ్యాః ।
శతాష్టవారం జుహుయాదనుక్తం కల్పోక్తమావాహ్య యజేత్ప్రభాతే ॥
చన్ద్రప్రతిష్ఠాక్షినిమీలనాద్యం స్యాత్సోమ యాస్తేతి మనుద్వయేన ।
ఔపాసనాగ్నౌ సముదీర్య హోత్రం సౌమ్యం సహాప్యాయముదీర్య
హుత్వా ॥ 38

త్వం సోమమన్త్రాదను సోమగీర్భిః ఉక్త్వా వసకృత్సౌమ్యముదీర్యహుత్వా ।
సమిద్ఘృతాన్నైః దశశః ప్రభాతే చన్ద్రం సమావాహ్య
తథార్చయేత్తమ్ ॥ 39

ఫణిప్రతిష్ఠాక్షినిమీలనాద్యం కుర్యాత్తదీయైః మనుభిర్ద్వయేన ।
తం శాయయిత్వా పరిపూజ్య కుంభే చౌపాసనాగ్నౌ సముదీర్య
హోత్రమ్ ॥ 40

సమిద్ఘృతాన్నైశ్చ యమప్యయన్తి శన్నో నిధత్తేతి మనుద్వయేన ।
తన్మూర్తిమన్త్రైః జుహుయాచ్ఛతాష్ట ప్రాతః సమావాహ్య
సమర్చయేత్తమ్ ॥ 41

జలాశయప్రతిష్ఠాః—
తటాకకూపాదిజలప్రతిష్ఠా త్వౌపాసనాగ్నేః పరితశ్చ వేద్యామ్ ।
పూర్వోక్తవత్త్వంకురపంచగవ్యక్షీరాజలాదిస్నపనం శయాద్యమ్ ।
తీర్థాని కుంభే వరుణం సమర్చ్య యే తే శతాద్యైశ్చ జలప్రశంసైః ॥
సమిద్ఘృతాన్నైః జుహుయాచ్ఛతాష్టౌ తదంబుకుంభేన శతం త్వపోహ్య।
పుణ్యాహమాఘోష్య విమృశ్య తోయమిమంమ ఇత్యాదిభిరంబుమధ్యే ॥
గంగాదితీర్థం వరుణం ఘటస్థమావాహ్య జన్తూన్ జలజాన్ క్షిపేయుః ।
వనప్రతిష్ఠా—
వనప్రతిష్ఠా యది తత్ర కుర్యాదౌపాసనాగ్నౌ పరితోఽస్య వేద్యామ్ ॥
కామం వసన్తం శ్రియమిన్దుబిమ్బం వనస్పతిం కుమ్భజలేఽభిపూజ్య ।
తదీయమన్త్రైరపి నామమన్త్రైః సమిద్ఘృతాన్నైః శతశో హునేయుః ॥
ఆవాహ్య దేవాన్ వనమధ్యదేశే సంపూజ్య దద్యాద్గురుదక్షిణాదీన్ ।

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహవాజపేయయాజినా వైఖానసమతేన ప్రణీతే సకలాగమసారసంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే గృహార్చనవిష్ణుశివ విఘ్నేశస్కన్దలక్ష్మీదుర్గాసరస్వతీ భువనేశ్వరీముఖ్యశక్తి కాలీ భైరవ నవగ్రహసూర్యచన్ద్ర ఫణిపతిజలవనప్రతిష్ఠాలక్షణం నామ ద్వాదశం ప్రకరణమ్.

ఇతి ద్వాదశం ప్రకరణమ్

అథ త్రయోదశం ప్రకరణమ్.

త్రివిధ ఉత్సవః :—

వక్ష్యే హరేః భక్తిమహోత్సవం చ శాన్త్యుత్సవం నిత్యమహోత్సవంచ।
సమంగలా గౌణకభౌతికాపార్థాః సదైవికశ్రీకరపైతృకా చ॥ 1
సౌమ్యస్తతో భావనభద్రకా చ సావిత్ర ఏకాద్యసమాహాని స్యుః।
తే కేతుపూర్వాంకుర పూర్వభేరీసన్తాడనాద్యాగుణాస ప్తకాద్రా॥ 2
యద్వోత్సవాహ్ని త్రిగుణే ద్విభాగే సార్ధేఽథ వా తీర్థదినం నవాద్రా।
ధ్వజాదికం పంచదినోత్సవాద్రా కుర్యాన్న చైకత్రిదినోత్సవే వా॥ 3
భక్త్యుత్సవః శాన్తిమహోత్సవః స్యాత్కదాచిదబ్దం ప్రతినిత్య ఏవ।
భక్త్యా కృతో భక్తిమహోత్సవః స్యాద్వ్యాధ్యాదిశాన్త్యై యది
శాన్తికోత్సవః॥ 4
స్యాద్విష్ణుపంచస్వయనాదికాలే తీర్థం భవేత్కర్తృనృపోద్భవర్క్షే।

ధ్వజదండలక్షణమ్:—

వేణుద్రుజాతిద్రుమచంపకద్రుపూగద్రుమాః స్యుః క్రమశో ధ్వజాదేః॥ 5
సర్వస్య వా పూగతరుర్మఖద్రుమాన్తబహిస్సారతరుస్త్వచః స్యుః।
దండో విమానస్య సమో విహీనః పాదేన వార్ధేన తథాధికో వా॥ 6
భుజాయతాన్ యష్టిధరాన్ సరంధ్రాన్ దండాగ్రమాయోజ్య
భుజాన్తరాంస్త్రీన్।

యష్ట్యగ్రతో భాగముపాస్య చోర్ధ్వం న్యస్త్వాఽయసాన్తర్వలయే చ రజ్జుమ్ ॥
దండాయతం వాథ విమానతుల్యం న్యూనాధికం ద్వారసమం ధ్వజం వా ।

ధ్వజపటగరుడలక్షణమ్:—

వస్త్రద్వయేనైవ చ కారయిత్వా తన్మధ్యభాగే గరుడో ధ్రువస్య ॥ 8
నాభిస్తనస్కన్ధముఖార్ధమాత్రం వా ద్వారగర్భాంశయతుల్యహీనమ్ ।
ప్రసారితాకుంచితదక్షవామపాదః సువర్ణప్రభ ఊర్ధ్వదృష్టిః ॥ 9
ద్విపక్షబాహ్వంజలినస్య ఘాతే సతామ్రముఖారుణం నఖదన్తయోః సితమ్ ।
రక్తం కరాంఘ్ర్యోః తలయోర్నసాగ్రే శ్యామం చ కేశాదిషు
కృష్ణవర్ణమ్ ॥ 10
రక్తో హ్యనన్తో గులికోఽగ్నిజో ద్విజః తౌ హస్తయోర్వాసుకిరాపవీతకః ।
శంఖః శిరస్యేవ తథేన్ద్రజౌ నృపౌ పీతౌ మహాబ్జః శ్రవణే తు వామతః ॥
స్యాత్తక్షకోఽముం కటిసూత్రముఖజౌ వైశ్యౌ సితౌ దక్షిణకర్ణకేఽమ్బుజః ।
కర్కోటకో హార ఉభౌ తు వాయుజౌ కృష్ణౌ తు శూద్రౌ గరుడస్య
భూషణౌ ॥ 12
తత్పార్శ్వయోర్దీపధరౌ చ చామరే ఛత్రే ఽర్కచన్ద్రావపి చక్రశంఖకౌ ।
సనాతనాఖ్యః సనకశ్చ ధూపదీపౌ చ ఘంటా లిఖితాష్టమంగలమ్ ॥ 13
పంచాయుధాన్యూర్ధ్వమధశ్చ పూర్ణకుంభాంకురోఽన్యత్ర సితేన
పూరయేత్ ।

ధ్వజదండశుద్ధిస్థాపనాది :—

ప్రక్షాల్య దండం పరివేష్ట్య దర్భమాలాం ద్విదండాయతసూత్రరజ్జుమ్ ॥ 14
సంస్థాప్య చక్రస్య తు వాస్తుపాస్త్రయోర్ధేశయోః పృష్ఠత ఏవ వాన్యే ।
తన్మూలవేదిశ్చతురశ్రవృత్తే త్రిమేఖలేష్టచ్ఛదపద్మయూర్ధ్వే ॥ 15

ధ్వజపటప్రతిష్ఠా:—

వృత్వాత్ర పంచర్త్విజ ఏవ విష్ణోరగ్రాదిదేశేతివిశాలదీర్ఘామ్ ।
కృత్వా ప్రపాం వేదిమపీన్ద్రతోఽస్యా ఔపాసనాగ్నిస్త్వథ వేదిమధ్యే ॥
శాల్యాదిభిర్వేదిచతుష్టయాని యద్వా ధరణ్యాం కృతశాలివేద్యామ్ ।

ప్రాగాసనం పీఠముదఙ్ముఖన్తు చక్రం చ శాన్తం యది దక్షిణస్యామ్ ॥
ప్రత్యఙ్ముఖం వా ధ్వజమిన్ద్రచక్రం వా స్థాప్య తేషాం మరుతీశ్వరే వా।
ఔపాసనం స్థండిలమాత్ర కృత్వాతథా వాస్తుహోమం ప్రథమేఽఙ్గహోమమ్॥
సగారుడధ్వాజక వైష్ణవాన్తం నేత్రోన్మేషమం గరుడధ్వమన్త్రాత్ ।
గవాది సందృశ్య జలాధివాసమభ్యుక్ష్య బద్ధ్వాత్ర కరే చ కౌతుకమ్ ॥
సా స ప్తకుంభస్నపనం సముత్థ్య శాల్యాదివేద్యాం శయనం ప్రకల్ప్య ।
ఆవాహ్య కుంభే గరుడం తదగ్నావాసాగ్ర ఓజోబలమన్త్రియుగ్మమ్ ॥
ధ్వజం తు పీఠం శతధా కదేతి హునేచ్చతుర్ధా సహ వైష్ణవేన ।
చక్రామితాభ్యాం సహ చేత్సుమంత్రాణ్ వా వాస్తుహోమే
సకలం సమాప్య॥　21
ఆవాహ్య సద్యో గరుడాయ మార్గం చక్రాయ శాన్తాయ నివేద్య
శుద్ధమ్।

భేరీపూజాతాడనమ్:—

పుణ్యాహమగ్నేర్దిశి నైరృతే వా ధాన్యే సవస్త్రాం వినివేశ్య భేరీమ్ ॥
అభ్యర్చ్య భూతేశమహాభుజౌ చ సవిష్ణుభక్తం చ గదాధరం చ ।
ప్రజాపతిం చర్మణి నాగరాజం సూత్రే కవీన్ద్రం యమసౌమ్యభాగే ॥ 23
తాః సప్తమాతౄః సుషిరేఽస్య దక్షిణే వామే భుజం తద్వలయే
వృషం క్రమాత్ ।
తద్బంధ ఇంద్రం యది వాదదండకే వాచస్పతిం సన్నిపతిం చ నాదకే ॥
జపన్నుపశ్వేతి చ భేరిసూక్తం సభూర్భువస్స్వః సముదీర్య యష్ట్వా ।
సంతాడ్య పశ్చాద్గరుడాదితాలైః సంతాడయేత్పానశవేన సర్వమ్ ॥ 25

గ్రామబలిదానమ్:—

బలిం బలీశాన్నపతిం చ చక్రం వాగ్రేతు నీత్వా ధ్వజచక్రశాన్తౌ ।
నీత్వోత్సవాగ్రే యది వా బలిః స్యాద్ద్వారికాదేశ్చ వినాత్మహస్తమ్ ॥
దత్వా బలిం గ్రామముపేత్య యద్దిగ్దేవాలయం తద్ధరిదీశపూర్వమ్ ।
దేవాగ్రవీథ్యాద్యపి వాత్ర దండే త్రిస్త్రిస్త్రిరీశాన్తమజాది పూర్వమ్ ॥

ఆద్యేహ్ని వీథీమవధూతమన్త్రైస్సమార్జ్య ధారాస్వితి వారిసేకమ్ ।
కృత్వా సుధూపాద్యఖిలప్రశస్తమస్యాం వికీర్య తత్రోత్సవమాచరేయుః ॥ 28
పీఠే సమాల్క్షేత్ర సుచిత్ర్యవోఽక్య మధ్యే దిగీశాయ తుపుష్పపూర్వమ్ ।
క్షేప్త్వం దిశాస్వష్టసు దేవభూతయక్షాంశ్చ రక్షాంసి పిశాచనాగాన్ ॥ 29
గన్ధర్వమష్టాదశసంఖ్యదేవాన్ సంపూజ్య తేభ్యః ప్రదదేద్బలీంశ్చ ।
మధ్యం చతుర్దిక్షు చ భూతదేవయక్షాంశ్చ రక్షాంస్యధమం దిగీశమ్ ॥ 30
సర్వత్ర మధ్యాది తథోర్ధ్వదిక్షు యే భూతమన్త్రైర్బలిముత్క్షిపేయుః ।
చేద్రాజధాన్యస్య గృహోపసీమ్ని చేన్ద్రాగ్నియపార్శ్వే
జయాలక్ష్మీశయోః ॥ 31
ద్విపార్శ్వయోః శంఖనిధేశ్చ పద్మనిధేశ్చ దత్వా పునరంబుదానమ్ ।
యద్వగ్రహారోఽత్ర దిగీశసూక్తైః పుర్యాదికే గద్యసుపద్యతాలైః ॥ 32
పద్మాంకవిష్వండజసృష్టిధాతృతాలాంశ్చ గీతే మలహారిరాగే ।
యథాదేశవాద్యం లలితం చ నృత్తమేతేషు చైకం భ్రమరస్య మధ్యే ॥
సమాఖ్యతాలౌ రఘురామతాల ఇంద్రాఖ్యతాలౌ ఘననాదవాద్యమ్ ।
గాంధారిరాగం లలితాఖ్యనృత్తం పూర్వే భవేత్స్వస్తికనృత్తమేకమ్ ॥
అథాగ్నిపదం కింకిణీరుద్రతాలం కలింగనృత్తం యది భద్రనృత్తమ్ ।
నాటాఖ్యరాగః ఖలు సింహనాదవాద్యం తదగ్నేర్నిశి తేషు చైకమ్ ॥
తాలం యమం భృంగిణీనామధేయం నందాఖ్యవాద్యం భజ
దక్షిణస్యామ్ ।
రాగౌ తు తౌ కౌశికకైశికాఖ్యౌ సచక్రకం నృత్తమిహోర్ధ్వపాదమ్ ॥
తౌ నైరృతౌ నైరృతిమల్లతాలౌ రాగౌ తు తత్త్రైకశికభైరవౌ చ ।
నృత్తం భుజంగం యది విద్రుమం వా వాద్యం జయానన్ద
మిహైకముక్తమ్ ॥ 37
స్యాద్వారుణౌ టంకరిరుద్రతాలౌ గానే తు తత్త్రైకశికకామరే చ ।
ఉత్సంగనృత్తం భ్రమరాఖ్యనృత్తం వా వారుణే మంగలవాద్యమేకమ్ ॥
వాయౌ తు తౌ టంకరివాయుతాలౌ గాలాఖ్యగానం విరహోలిగీతమ్ ।

సువ్యాపకం వర్తినినామనృత్తం గంభీరనాదం త్విహ వాద్యమేకమ్ ॥
దిశ్యుత్తరస్యాం భృగుమంగలాఖ్యకాభేరతాలానిహ నాటరాగమ్ ।
సంకీర్ణనృత్తం యది భావనృత్తం సంగీతవాద్యం భరతజ్ఞ ఆహ । 40
తాలౌ వృషేశావిహ దండపాదం వా తాండవం చేదిభగీతమీశే ।
దశావతారోక్తమిహాఖిలం వా నృత్తం చ వాద్యం భజ గీతతాలౌ ॥

ధ్వజారోహణమ్:—

ఏవం తమాఘోష్య పరీత్య గేహం క్షిప్త్వా ఉపశిష్టం బలిపీఠమధ్యే ।
స్వస్తీతి రజ్జ్వా ధ్వజకూర్చఘంటా బద్ధ్వాగ్రమారోజ్య చ
విష్ణుమన్త్రాత్ ॥ 42
సభ్యాస్యమారోప్య హవిః సుపక్వ మంత్రాచ్ఛుభాత్
ప్రాగుదగీశదృష్టిః ।
సంస్థాప్య తం భూరసి మంత్రముక్త్వా సంస్నాప్య శక్త్యా
కలశైస్తతోఽస్య ॥ 43
మూలే దిగీశాన్ పరిపూజ్య దండే బ్రహ్మాణమగ్రే గరుడం త్రిధారా ।
రవీన్దువహ్నీంశ్చ సుదర్శనన్తు యష్ట్యాం తతో వాసుకిమాయసాగ్రే ॥ 44
రజ్జ్వాం త్రిమూర్తీరథ ఘంటికాయామజం చ వాణీం
కుశమాలికాయామ్ ।
అత్యుచ్ఛ్రయం ధన్యజమధ్వజాంశ్చ సంపూజ్య పుణ్యాహమనూచ్య
చాగ్రే ॥ 45
సబ్రహ్మఘోషం సముదీర్య తస్మై తార్క్ష్యాయ ముద్గాన్నహవిర్నివేద్య।
తార్క్ష్యార్పితాన్నం యది భుక్తవత్యః స్త్రియో భవేయుః
బహుపుత్రవత్యః ॥ 46
నివేద్య విష్ణోః ద్విగుణం ధ్వజాయ హవిర్బలిం వాప్యవరోహణాన్తమ్ ।

మృత్సంగ్రహణమ్:—

తీర్థాఙ్కురార్థం మృదముద్గృహీతుం చక్రామితాభ్యాం గరుడేన
సార్థమ్ ॥ 47

గ్రామస్య పూర్వాం యది వోదగీశాం గత్వా దధిక్రేతి సముత్క్షిప్య భూమిం ।
జప్త్వాత్మసూక్తం గురురత్ర భూమిర్భూమ్నేతి వృత్తం పరిలిఖ్య భూమిమ్ ॥
ఈశానమాలూర్ధ్వముఖాప్రసార్యాంఘ్రిం ప్రసారితాకుంచితదక్షవామామ్।
దక్షాంబుజోర్ధ్వాగతాన్యహస్తామభ్యర్చ్య పుణ్యాహముదీర్య తస్యాః ॥
లలాటబాహుస్తనకుక్షికేఽన్యే వా త్వాం ఖనామీతి మృదం ఖనిత్వా ।
పాత్రేషు సంగృహ్య చ మేదినీతి ఉద్వాస్య భూమిం త్వవటం ప్రపూర్య ॥
గత్వాలయం చాంకురకర్మ కుర్యాద్యత్రాఙ్కురం తత్ర సమస్తమేవమ్ ।

శాలాలంకరణాదిః—

వస్త్రాదినా దర్భగుణైః విభూష్య యజ్ఞాలయం వేదభుజాత్ర వేదిః ॥ 51
పంచానలాన్ కేచిదిహాహురేకే త్రేతానలానేకకృశానుమన్యే ।
శాలీంస్తథాస్తీర్య యుగాంగులోచ్చం కృత్వా నవాంశం
నవనూత్నకుంభాన్ ॥ 52
సవస్త్రయుగ్మాన్ సపిధానకూర్చాన్ సన్న్యస్య మధ్యాదిషు విష్ణుసూక్తాత్ ।
మణీన్ న చేద్ధేమ పృథఙ్నిధాయ పంచాయుధాదీనపి మధ్యకుంభే ॥ 53

హోమప్రకారనవమూర్త్యావాహనాదిః —

నిత్యాగ్నిమాధాయ హరేః పురస్తాద్వా స్థండిలే సోఽగ్నిముఖాని
కృత్వా ।
హోత్రం ప్రశంస్యాత్ర తు కౌతుకం చ బద్ధ్వా తమగ్నిం
స్రువముఖ్యపాత్రమ్ ॥ 54
ఆనీయ యజ్ఞాలయమగ్నికుండే ప్రణీయ కుర్యాదితి కేచిదన్యే ।
ఆఘారయిత్వా ధ్రువతః ప్రణీత్యామాదాయ మధ్యే తు సదేవివిష్ణుమ్ ॥
చతుర్దిశాయాం పురుషం చ సత్యం తతోఽచ్యుతం
చాప్యనిరుద్ధమూర్తిమ్ ।
ఆవాహ్య కోణే కపిలం చ యజ్ఞం నారాయణం చాప్యథ
పుణ్యమూర్తిమ్ ॥ 56
కేచిద్ ఘటానుత్సవవారసంఖ్యానాహుస్తదన్యావరణోక్తదేవాన్ ।

పాత్రం ప్రశంస్యాత్ర చ కౌతుకం చ తం బద్ధ్వోత్సవాన్తే హ్యభిషిచ్య
ముంచేత్ ॥ 57

సభ్యే హునేదుత్సవదేవమూర్తిరబ్దేశమాసా తిథివారభేశాన్ ।
సమానమూర్తిరథ పౌరుషన్తు సూక్తం హునేదాహవనీయకుండే ॥ 58
విష్ణోర్నుకాదీనిహ దక్షిణాగ్నౌ మద్వైష్ణవాదీనపి గార్హపత్యే ।
ఏకాక్షరాదీనపి చావసథ్యే సూక్తే చ మోర్వ్యోః యమసోమపహార్వ్యోః
త్రేతాగ్నిపక్షే యది గార్హపత్యే సభ్యోచితం చాహవనీయకేఽన్యత్ ।
ఏకాగ్నిపక్షే జుహుయాచ్చ సభ్యే ఘృతం స్రువేణోత్సవదైవతాని ॥ 60
తిథీశమంత్రోపభృతా చరుం చ వారాధిపత్యం జుహుయాద్ధవన్యా ।
జుహ్వా భదైవం స్రువతోఽఖిలం వా సూక్తాని విష్ణోః పురుషస్య
మోర్వ్యోః ॥ 61

మద్వైష్ణవం చావరణత్రయాదీన్ తదాలయస్థాః పరివారమూర్తీః ।
సమిద్ఘృతాన్నైః పృథగేవ లాజాన్ హుత్వోపజుహ్వాఽత్ర చ
వైష్ణవేన ॥ 62

నవాహ్నికే బ్రాహ్మమృషీంశ్చ రౌద్రం సవాసవం సౌమ్యకవైష్ణవాంచ ।
ససర్వదైవ్యౌ యమవారుణౌ చ తదబ్దమాసా తిథివారభేశాన్ ॥ 63
సూర్యాగ్నికౌబేరకవాయువైఘ్నప్రజాపతీయాన్ గురుతార్క్ష్య
దౌర్గాన్
చక్రాసుర(శ్రీ)క్షి(ప)తిశాన్తశంఖభూతాశ్వివిశ్వేనలసోమపైత్రాన్ ॥ 64
త్రింశద్దినాద్యా యది పూర్వయుక్తాన్ సంవత్సరాన్తం
ప్రతిమాసమాహుః ।
సముద్గనిష్పావకులుద్థమాషతిలైరపూపైర్యవలాజసక్తుభిః ॥ 65
సమిద్ఘృతాన్నం క్రమశో నవాదౌ బలిస్త్వలాభే యది శుద్ధమోదనమ్ ।
పాలాశబిల్వౌ చ శమీ వటాఖ్యా ఉదుంబరాశ్వత్థకఖాదిరాశ్చ ॥ 66
ప్లక్షం నవాదౌ సమిధస్త్వలాభే పాలాశమాశ్వత్థమథాఖిలత్ర ।

పద్మం చ బిల్వం కరవీరముత్పలం నన్ద్యావర్తం స్థలపద్మమాహతత్ ॥

శాన్తం చ కృష్ణాః కలికం తులస్యా సహాఖిలానాం తులసీభిరర్చయేత్ ।
కుంభాధిదేవానభిపూజ్య నిత్యం నివేద్య కాలద్వయ ఏవ వేద్యామ్ ॥
పశ్చాద్ధ్వజం ప్రాగ్గరుడం బలీశం చక్రం తు సౌమ్యే హ్యుదగేవ శాన్తమ్ ।
విష్ణ్వాదికానావరణత్రయోక్తానభ్యర్చ్య బాహ్యే పరివారదేవాన్ ॥
పూర్వోదితాన్ వా స తదాలయస్థాన్ గర్భాలయస్థానుపరీహ వేద్యాః ।
వాహనభేదాః —
నవాహ్ని సాయం శిబికాసనస్థం సుపుష్పకాన్తం గరుడప్రభేదాన్ ॥ 70
రథాశ్వడోలానధిరోప్య విష్ణుం వేదాదిమన్త్రైర్యది వా సదేవికమ్ ।
సస్వస్తిసూక్తాంశ్చ కవిప్రవాదీన్ జప్త్వోత్సవం గ్రామముపేత్య కుర్యాత్ ॥
ప్రేంఖోలికాం డోలికపిచ్ఛకూటప్రభాప్రపాపుష్పకపీఠకల్పాన్ ।
సింహాదిహంసభ్రమణాది దిగ్గజాన్ త్రింశద్దినాదావితరాంశ్చ
వాహనాన్ ॥ 72
అన్యాన్ ప్రభాతేఽఖిలవాహనాని నోచేద్యథాలాభమిహోత్సవే
స్యాత్ ।
ఆసాయమాప్రాతరిహోత్సవాదీన్ యద్వోత్సవం సాయమపి ద్వికాలమ్ ॥
వసాన్తాదిషు త్వావరణే బలింశ్చ దత్త్వోత్సవం చాత్ర తథైవ కుర్యాత్ ।
కృత్వైవమేవోత్సవమాసనే తమాస్థానమధ్యే వినివేశ్య నిత్యమ్ ॥ 74
నీరాజనం రాజవదస్య నృత్తం సన్దర్శ్య సంస్నాప్య దదేత్ప్రభూతమ్ ।
జలకుంకుమోత్సవః —
షష్ఠేఽహ్ని పీఠే జలకుంకుమాభ్యాం దేవ్యా సహైవోత్సవమాచరేయుః ॥
సప్తర్షిపూజనగంధోత్సవౌ :—
సప్తేఽహన్యృషః స్వర్ణగవాజ్యతండులాన్ కుంభం చ
దూర్వాక్రముకాదిసర్వమ్ ।
ప్రాతః ద్విజేభ్యః ప్రదదేత్క్రమేణ స్మృత్వా మునీన్విష్ణునియోగతస్సః ॥

కేచిత్సువర్ణం దధి తండులాంశ్చ తిలాజ్యతాంబూలకదూర్వతోయమ్ ।
సతండులం స్వం లవణం చ ధేనుం తాంబూలమాజ్యం సహ
దూర్వయైకే ॥ 77

తత్తద్దినే కేచిదుశన్తి దానం త్రింశద్దినాద్యా దశ చాద్యయుక్తమ్ ।
సప్తాహ్ని సాయే సతి కృష్ణగన్ధం సద్యోఽధివాస్య శ్రియమర్చ్య రక్షామ్ ॥
బద్ధ్వాత్ర పుణ్యాహముదీర్య గన్ధద్వారేతి చాలిప్య హరిం తదన్యాన్ ।
షడ్వైష్ణవేనాథ దదేజ్జనేభ్యో రథే సదేవ్యుత్సవమాచరేత్తమ్ ॥ 79

మృగయోత్సవః —

అహ్న్యష్టమే సాయుధమశ్వరూఢం చక్రామితాభ్యాం గరుడేన భక్తైః ।
నీత్వా వనాన్తం మృగయావినోదం దేవీవివాదోత్సవమాచరేయుః । 80
తీర్థాయ రాత్ర్యాం హరిచక్రశాన్త్యై దేవ్యా చ బద్ధ్వా నవకౌతుకాని ।
శాల్యాదివేదిష్వధివాస్య దేవాన్ ప్రాతః సముద్ధాప్య (హవిః)
హరిం వినా తాన్ ॥ 81

డోలోత్సవ చూర్ణోత్సవౌ:—

అభ్యర్చ్య డోలామధిరోప్య మన్దం దేవీవినోదోత్సవమాచరేయుః ।
ఆస్థానమధ్యే యుగశాలివేద్యాం మధ్యే హరిం శాన్తసుదర్శనౌ తు ॥ 82
తత్పార్శ్వయోః ప్రాగ్గరుడం తదగ్రే చోలూఖలేఽజం ముసలే
శివం చ ।
సంపూజ్య దేవాన్ క్రమశో హరిద్రాం సతండులాం తత్ర నిధాయ
కించిత్ ॥ 83

షడ్వైష్ణవం ప్రోచ్య గురుర్విహృత్య సంచూర్ణయేద్భక్తజనైః తదగ్రే ।
ఆస్తీర్య శాలీన్ కృతపంచభాగే సంపూర్ణచూర్ణాన్ కలశాన్ దిశాసు ॥
మధ్యే సతైలం కలశం నిధాయ దేవీం సినీవాలిమిహార్చయిత్వా ।
వేదాహమేతేత్యభిషిచ్య విష్ణుం శిష్టైః తదన్యాంశ్చ తదీయమన్త్రైః ॥ 85

అవభృథః—

కృత్వైవ చూర్ణోత్సవమంబుదేశం గత్వా సముద్రాదికమస్య తీరే ।

నివేశ్య తాన్ పూర్వవదగ్రతోఽస్య సుధ్యాదిపంచోపజలైః సహాత్ర ॥
సిద్ధార్థవార్యక్షతవారికశ్చాత్కుశోదరత్నోదకజప్యతోయమ్ ।
సూర్యాశ్వసంః కాశ్యపగుర్వృషీంశ్చ సతక్షకాంశ్చాథ మునీంశ్చ
మన్త్రాన్ ॥ 86

విద్యాధరాన్ విష్ణుమిహార్చయిత్వా పుణ్యాహముక్త్వా కలశైః ప్రధానైః।
శస్తైః తతః పూర్ణ ఇమా అభిత్వా చత్వారి మన్త్రైః హరిముత్తమోద్వా ॥
వారిశ్చ తత్రైత్యుపవాదిభిశ్చ సూక్తైః తదన్యాన్యభిషిచ్య తీర్థైః ।
యే తే శతాద్యైః వరుణం సమర్చ్య గంగాదితీర్థాన్యపి తత్ర విష్ణుమ్ ॥
విష్ణుం వినా వా సకలాన్ నిమజ్జ్య వా చక్రమస్మిన్ హరిపాదతీర్థే ।
స్నాత్వా గృహీత్వా కలశైశ్చ తీర్థం సంపూజ్య దేవాన్ సదనం
విశేయుః ॥ 90

ఆస్థానమధ్యే వినివేశ్య విష్ణుమృగాది వేదాధ్యయనాని కుర్యుః ।

పూర్ణాహుతిః—

తీర్థాని దత్త్వాత్ర హవిర్నివేద్య హుత్వా తు పూర్ణాహుతిముత్తహోమమ్॥
షష్టిర్గవాముత్తమదక్షిణా స్యాత్ స్యాదేకషంశద్యది మధ్యమా చ ।
వా సప్తనిష్కాన్ గురవేఽధమా తాం దద్యాద్యథార్హాం
సకలర్త్విజాం చ ॥ 92

ధ్రువే సమారోప్య చ కుంభదేవాన్ దత్త్వా బలిం స్తత్ర సకృత్సవాద్యమ్।
సన్నిధ్ధదేవాంశ్చ విసృజ్య వాద్యం వినా చ మానేన సహస్రహస్తైః ॥ 93
శూన్యాలయే కూపతరుశ్మశానే దత్త్వా బలీన్ గ్రామగతామరేభ్యః ।
స్నాత్వావరోప్య ధ్వజమస్య మన్త్రాన్ తత్ ఛత్త్రిమాద్యే గరుడేఽవరోప్య॥
ధ్వజం పరీత్యాలయమస్య దత్త్వా సంస్నాప్య సబ్రాహ్మముదీరయేత్సః ।
అసంభవే బల్యవరోహణాదీన్ వా తత్తృతీయాది నిశాసు కుర్యాత్ ॥
అన్త్యే ద్వితీర్థతున్ ఇహైకమాసే ఖండే పరాంశే దశనాడికా చేత్ ।
దశావతారాది మహోత్సవాశ్చ స్యురేవ మేకే తు తదీయమన్త్రైః ॥ 96

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహవాజపేయయాజినా శ్రీవైఖానసముత్తేన ప్రణీతే సకలాగమసారసంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే త్రివిధోత్సవ ధ్వజవృక్ష గరుడలక్షణ ధ్వజప్రతిష్ఠా భేరీతాడనదిక్పాలతాలగీతవాద్యనృత్త ధ్వజారోహణ మృద్గ్రహణ యజ్ఞాలయ కుంభదేవావాహన పంచత్రిద్వ్యేకాగ్ని హోమబలిప్రదాన వాహన దాన జలక్రీడా కృష్ణగంధచూర్ణోత్సవ దక్షిణామానబల్యవరోహణావాహనవిధిర్నామ త్రయోదశం ప్రకరణమ్.

ఇతి త్రయోదశం ప్రకరణమ్.

అథ చతుర్థశం ప్రకరణమ్.

శ్రీపుష్పయాగః—

స్యాత్పుష్పయాగః త్రివిధః శరాగ్నిరేకాగ్నిరన్యైః గదితో నిరగ్నిః ।
తత్రాగ్నిమధ్యే హరిమబ్జపత్రే చేన్ద్రాదికాన్ ప్రాగ్గరుడం సమర్చ్య ॥
చక్రామితౌ దక్షిణవామయోశ్చ పశ్చాత్తు పంక్తీశమథార్కసంఖ్యే ।
తేష్వాసనాద్యర్చనవస్తుజాతం పంచానలాంస్తాన్ పరితః ప్రకల్ప్య ॥ 2
షడ్వైష్ణవం వైష్ణవపౌరుషాఖ్యనారాయణైకాక్షరసూక్తముక్త్వా ।
సభ్యే సమూర్తీరపి వైష్ణవాంశ్చ శ్రీపౌరుషం చాహవనీయకుండే ॥ 3
శ్రీవిష్ణుసూక్తం ఖలు దక్షిణాగ్నౌ నారాయణాయేతి చ గార్హపత్యే ।
ఏకాక్షరాదీనపి చావసథ్యే శ్రీభూమిసూక్తే యది గార్హపత్యే ॥ 4
సమాప్య హోమం సదనం పరీత్య స్థానే నివేశ్యాత్ర సమర్చయేత్తమ్ ।
తం స్వస్తికోర్ధ్వే వినివేశ్య పూర్వే శ్రీవిష్ణుగాయత్రిముదీర్య సభ్యే ॥ 5
హుత్వా శతాష్టాబ్జదలైః సదేవం వా ఉభ్యర్చ్య తం చావరణ
త్రయోక్తాన్ ।

అష్టాక్షరాద్యైః తులసీసుపుష్పైః పుష్పాంజలీన్
జానుకుచాస్యదఘ్నాన్ ॥ 6

దత్వా ప్రభూతం వినివేద్య హుత్వా వేదాదిమన్త్రైః సహ వైష్ణవేన ।
శతాష్టకృత్వో విసృజేచ్చ వహ్నీన్ వేదాదిభాషాధ్యయనాని కుర్యాత్ ॥
స్యాత్సప్తసప్తాంఘ్రిషు మధ్యతోఽబ్జమష్టౌ శివాదేః పరితః కలాంఘ్రీన్ ।
ద్వారాయ హిత్వా చతురో దిశాసు ద్వారాయ శేషాంఘ్రిషు
తండులాదీన్ ॥ 8

చక్రేంద్రవహ్నీంశ్చ విధిం మృకండుపుత్రం సధర్మావృషినైరృతౌ చ ।
పంక్తీశమేవం వరుణం చ శోషణంచానన్తవాయూన్ బలిరక్షకేందూ॥ 9
శాన్తం చ భృగ్వీశరవీంశ్చ శంఖం ప్రాగ్ద్వారయామ్యాదిషుపూజయేత్తాన్ ।
పద్మే సమభ్యర్చ్య సమాభువం వా పుష్పాంజలీన్ మూలమనూన్
శతాష్ట ॥ 10

దత్వాంఘ్రిమాలీన్ నవధాభిపూజ్య తత్తత్పదం తేషు హవిర్నివేద్య ।
పరీత్య గేహం వినివేశ్య శక్తిం ధ్రువే విధాయ స్నపనం ప్రభూతమ్ ॥11
పుణ్యాహమాఘోష్య చతుః శ్రుతీశ్చ సబ్రహ్మఘోషం
చ హరిస్తవాంశ్చ ।

దద్యాద్గురోస్తామిహ దక్షిణాం చ శక్త్యా ద్విజేభ్యః సహ వైష్ణవేభ్యః ॥
అత్రోపయోగ్యం మణివస్త్రహేమధాన్యం సమృద్ధ్యై
గురవే ప్రదద్యాత్ ।

ఏవం హరేరుత్సవమాచరేద్యః సర్వక్రతూనాం చ ఫలాని లబ్ధ్వా ॥ 13
భుక్త్వైన్ద్రభోగాంశ్చిరకాలమన్తే స హి వ్రజేద్విష్ణుజగత్సవంశః ।
శ్రీమాధవాచార్యాత్మజవాజపేయకృదగ్నిచిన్నరసింహయజ్వనా ।
కృతే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణేఽస్మిన్ స్యాత్సమ్ప్రయోగః త్రివిధశ్చతుర్దశః ॥

ఇతి చతుర్దశం ప్రకరణమ్.

అథ పంచదశం ప్రకరణమ్.

సహస్రకలశస్నపనమ్:—

సహస్రకుంభస్నపనం తు పూర్వతః కృత్వా తృతీయేహాని
వాంకురార్పణమ్ ।

త్రింశత్కరాయామమిహార్ధవిస్తృతం ద్వేధా విభజ్యోత్తమమాది
మండపమ్ ॥ 1

పశ్చార్ధమధ్యే స్నపనావటం తథౌపాసనాగ్నిం కురు దక్షిణస్యామ్ ।
తయోః ప్రతీచ్యాం శయనాయ వేదిం శాలాగ్రతః కేచిదుశన్తి సభ్యమ్ ॥
మృదో నదీసస్యతటాకదర్భవృషేభవల్మీకకులీరవాసజాః ।
హిమోర్జవింధ్యాధివిదూరవేదమహేన్ద్రిచన్ద్రాద్రిః శతశృంగకాద్రయః ॥ 3
ధాన్యాని శాలీయవముద్గమాషగోధూమతిలాస్త్రిలసర్షపౌ చ ।
శ్రీవత్సభేరీఘటమత్స్యమంకుశాన్యావర్తశంఖౌ ముకురోష్టమంగలమ్ ॥
పుష్పం తులస్యంబుజబిల్వధాతకీనంద్యావృతాబ్జం కరవీరచంపకమ్ ।
శ్రీవేష్టకోశీరమసూరచన్దనం కర్పూరజాతీదమనం చ ముద్గకమ్ ॥ 5
ఉదుంబరాశ్వద్ధవటాసనార్జునాశ్చిత్రానుధూ [1]వంజులఖాదిరత్వచః ।
తీర్థాంబువాపీహ్రదశీకపాల్వలం నదీతటాకాబ్ధిసరః సమాహృతమ్ ॥ 6
వనౌషధిః సింహసువర్చలాఖ్యేవ్యాఘ్రీ సనన్దాఖులు మాతులీ స్యాత్ ।
స్యాత్సర్వగన్ధః సితపత్రచన్దనం హరేణుమైణేయ [2] మనద్విసంజ్ఞమ్
(కచోరసంజ్ఞమ్) 7

మనఃశిలాహింగులిజాతిగైరికం రాజాదివర్తం హరితాలధాతవః ।
హారిద్రచూర్ణం బహుగన్ధచూర్ణం ప్లోతాదివస్త్రాభరణాదికం చ ॥ 8

---

1. వైష్ణవఖాదిర. 2. మగర్విన్దుసంజ్ఞమ్.

ఏకం ఘృతం శుక్రమసీతి గవ్యాం దధిక్రావ్ణో మన్త్రేణ దధి ద్విభాగమ్ ।
త్రిభాగమాప్యాయముదీర్యదుగ్ధం గన్ధద్వారామన్త్రాచ్చతురేవ గోమయమ్ ॥
సావిత్రీముచ్చార్య షడంశమేతద్గోమూత్రమేవంయుతపంచగవ్యమ్ ।
సద్యో ఘృతం క్షీరమశుక్తకం దధి పౌష్పం చ ఫాలం మధు మాక్షికం తు వా ॥ 10

గంధోదకం చన్దనముఖ్యమిశ్రితం సతండులం వా యవమక్షతోదకమ్ ।
ఫలాంబు చూతాదిఫలాన్వితాంభః కుశోదకం చేత్కుశమిశ్రితోయమ్ ॥
రత్నాంబురత్నైః నవభిశ్చ పంచభిః యథోపలబ్ధైరపి వాఽన్వితం జలమ్ ।
జప్యాంబు దర్భైః శతకృత్వ ఆపో హిష్ఠేతి మన్త్రైరభిమన్త్రితం జలమ్ ॥
ప్రియంగుముఖ్యౌషధియుక్తతోయం సర్వౌషధీతోయమితి ప్రధానమ్ ।
తృణాని దూర్వా దమనార్పణాఖ్యకుశానపామార్గమిహాన్యమాహరేత్ ॥
మృచ్చైఫలధాన్యాంకురమంగలాని ప్రాగ్ద్రవ్యమన్యాన్యను పూర్వమాహుః ।
హోతారమేకం కలశార్చనార్థావుద్ధారణార్థౌ పరిచారకౌ ద్వౌ ॥ 14
వృత్వాభిషేకాయ చతుస్తదన్యకర్మార్థమేకం గురుమేవమృత్విజః ।
పూర్వేహ్ని రాత్రిం ప్రతిబద్ధ కౌతుకం తం శాయయిత్వా శయనే సశిష్యః ॥ 15

పూర్వార్ధతో వింశతిహస్తకాయతాం త్రిపంచపంక్తిం కృతహస్తవిస్తృతామ్ ।
హస్తోన్నతాం శాలిభిరేవ కృత్వా శాన్తస్య పీఠం ఉదగీశమధ్యే (?)
మిత్రస్య నీలాంబుపమధ్యతోఽస్య బాహ్యే జయాద్యాసనమాహురేకే ।
యద్వా గుణైః షోడశభిః కృతేఽంశే మధ్యేఽవటం పూర్ణఘటం తు శాన్త్యామ్ ॥ 17

* అభ్యర్చ్య శ్రీ తద్బాహ్యపదాష్టచారం బహిః కలే ద్వారచతుష్టయం చ ।
నిధాయ చేష్టార్కరపదేషు చేన్ద్రాదిదర్భాదిషు ద్వాదశద్రవ్యపూర్ణాన్ ॥

జయాద్యమష్టస్వభితోఽస్య బాహ్యే మృదాదికాన్ షోడశపత్సు
బాహ్యే ।
తాన్ పంచగవ్యాదిఘటానుపాంబూన్ పంచాశకుంభాన్
ప్రతికోష్ఠమాహుః ॥ 18

యద్వా గుణేనైకశతేన కల్పితే సహస్రకోష్ఠే కలశాన్ క్రమాన్న్యసేత్ ।
గవ్యోక్షితాస్త్వేవ కుశాస్తృతాసు పంక్తిషు తత్పంచదశీషు పశ్చాత్ ॥
పృథక్ చతుస్త్రింశఘటాన్ ప్రధానానుపాంబుకుంభాంశ్చ
షడష్టసంఖ్యాన్ ।
ససర్వగంధాంశ్చతురః కషాయాన్ పృథక్ పృథక్ షోడశ
తూపకుంభాన్ ॥ 20

హారిద్రచూర్ణానుప తీర్థతోయాన్ పృథక్చతుస్త్రింశమితానుపాంబూన్ ।
సహస్రసంఖ్యాన్ కలశాన్ క్రమేణ శ్రీవిష్ణుగాయత్రిముదీర్య తత్ర ॥ 21
న్యసేత్పృథగ్గంధమిహేంద్రపంక్త్యాం మృచ్ఛైలధాన్యాంకుర
మంగలాని ।
తతః ప్రతీచ్యాం యది పుణ్యపుష్ప ప్లోతాదివస్త్రాదికగైరికాదీన్ ॥ 22
తన్మధ్యపంక్త్యాం యది పూర్ణకుంభం జయాదిదేవానపి తత్ర చారమ్ ।
తాన్ పంచగవ్యాదిఘటాంస్తదన్యాన న్యాసు పంక్తిష్వభితో నిధాయ ॥
సువర్ణకూర్చాక్షతపల్లవాదీన్ పృథక్సవస్త్రే కలశే నిధాయ ।
తేష్వీశసామాఖ్యమృచం యజూంషి చాథర్వవేదం త్విహ కాశ్యపేన్ద్రా ॥

క్రమాన్న్యసేత్తత్కలశాన్ ప్రధానాన్ తథోపకుంభానధమాధమం హి ।
త్రీంస్త్రీనుపాంబూనథ మధ్యమస్యాం అష్టోపకుంభాన్ ధమాధమం హి । 2
ఏతద్ద్వితాష్టాద్విగుణీకృతం చేత్తన్మధ్యనీలః చ తదర్ధిమధ్యమే ।
తత్పంచకం మధ్యమ ఉత్తమం స్యాత్తత్సప్తమే చోత్తమనీచమధ్యమ్ ॥ 3
తథోత్తరాశీతిసహస్రకుంభాన్ సర్వోత్తమం స్యాన్నవధైవ చోక్తమ్ ।
తత్పంచవింశేష్వధిరోప్య కుర్యాచ్ఛక్త్యానుగుణ్యం చ మరీచినోక్తమ్ ॥ 4

ఇతి శ్లోకచతుష్టయసన్వితమివాధికం వర్తతే క్వచిత్.

మునీంశ్చ విష్ణుం[1] త్వథ మన్త్రిమర్క-మావాహ్య సర్వే కలశే ప్రధానే ।
దేవానుపాంబుమ్వథ విశ్వముబ్ధం ప్రాణాంశ్చ రుద్రాశ్విమరుద్గురూంశ్చ ॥
అనన్తకం తక్షకమర్చయిత్వా గన్ధర్వవిద్యాధరమప్సరాశ్చ ।
భూమిం చ మృత్స్వప్తసు పర్వతేషు వహ్నిం చ ధాన్యేష్వభిపూజ్య
వాయుమ్ ॥ 26
బీజేషు తార్క్ష్యం వసుమంగలేషు సుదర్శనం తాన్ క్రమశః ప్రపూజ్య ।
విధిం చ పుష్పేషు సుదర్శనం చ మూర్ల్నే కషాయే వరుణం సమర్చ్య ॥
గుహం చ తీర్థే చ వనౌషధీషు రుద్రం సినీవాలిమథో హరిద్రే ।
చన్ద్రం చ గన్ధేష్వథ మూలకేఽజం త్వష్టా ప్లుతే ధాతుషు
దుర్గిదేవీమ్ ॥ 28
ఆవాహ్య తేషూదితదైవతాని మధ్యేంబుకుంభే యది తత్ర విష్ణుమ్ ।
పంక్తీశశాంతాదిజయాదికాంశ్చ పర్ణైః తృణైర్వాప్యవటం పిధాయ ॥ 29
దత్వాబలేఃదానమథాగ్నికుండే తత్పావకే వహ్నిముఖం చ హోత్రమ్ ।
విష్ణ్వాదికాన్ ద్రవ్యగుణాధిదేవానావాహనాద్యం పరివారమన్త్రైః ॥
షడ్వైష్ణవాన్తే పురుషస్య విష్ణోః సూక్తే హునేచ్ఛ్రీక్షితిసూక్తమన్త్రైః ।
ఋగాదివేదాధ్యయనాని దిక్షు హోమం మహాశాన్తిముశన్తి కేచిత్ ॥
ప్రాతస్తదా వా శయనస్థదేవం గ్రామం పరీత్య స్నపనావటే తమ్ ।
వసోః పవిత్రేతి చ పంచగవ్యైః తముగ్న ఆయాహీముదీర్యచాన్యైః ॥
జప్త్వాఽగ్నిమీళేతి మధూదకైస్తదిషే త్వమన్త్రైర్దధివారిభిస్తమ్ ।
శన్నో మనోః క్షీరజలైశ్చ విష్ణుమభిస్త్వమన్త్రైశ్చ గన్ధతోయైః ॥ 33
ఇమేతి మన్త్రేణ తమక్షతోదైః జపన్ద మంత్రేణ ఫలాంబుభిస్తమ్ ।
చత్వారి వాజ్ మన్త్రితరత్నతోయైః నారాయణాయేతి కుశోదకైస్తమ్ ॥
పూతస్తమన్త్రేణ చ జప్యతోయైః చత్వారి శృంగేత్యఖిలౌషధీకైః ।
వారీశ్చతస్రేత్యఖిలోషతోయైః తన్మన్త్రమావృత్య జపన్త ఏతే ॥ 35

1 చ పవిత్రమర్కం.

సస్నాపకాస్తం క్రమశోఽభిషిచ్య ఏకాక్షరేత్యష్టమృదాఽభిషిచ్య ।
విశ్వేతి శైలైశ్చ హరిం పరీత్య ప్రాణప్రసూతీత్యభిషిచ్య ధాన్యైః ॥ 36
వితత్య బాణేత్యభిషిచ్య బీజైః త్వం వజ్రభృన్మంగలకైః పరీత్య ।
ధాతేతి పుష్పైస్తమృచో యజూంష్యా చూర్ణైః స ఏషేతి
కషాయతోయైః ॥ 37
తీర్థైః ససర్వేతి వనౌషధీభిః సామైశ్చతాంగేతి హరిద్రచూర్ణైః ।
త్వం స్త్రీతి గన్ధైస్త్వథ వైష్ణవేన త్వం భూర్భువః ప్రోచ్య
చ మూలగన్ధైః ॥ 38
కృత్వా యథార్హం తమిషాదిమన్త్రైః ఉష్ణాద్భిరాస్నాప్య చ
మిత్రమన్త్రాత్ ।
ప్లోతేన సమ్మృజ్య స ఏషమన్త్రాద్ధాత్వాదినా భూష్య దదేత్ప్రభూతమ్ ॥
దద్యాత్ప్రతిష్ఠోదితదక్షిణాం చ తత్స్నాపకాదేశ్చ తదర్ధమర్ధమ్ ।
సహస్రకుంభస్నపనం య ఏవం కుర్యాత్ప్రతిష్ఠాఫలమాప్నుయాత్సః ॥ 40

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహ వాజపేయయాజినా వైఖానసమతేన ప్రణీతే సకలాగమసారసంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే స్నపనద్రవ్యమండపహోమర్త్విగ్వరణ స్నపనప్రయోగవిధిర్నామ పంచదశం ప్రకరణమ్.

ఇతి పంచదశం ప్రకరణమ్.

అథ షోడశం ప్రకరణమ్.

చతుర్వింశతికలశస్నపనమ్:—

స్నానాలయే తత్త్వపదేషు మధ్యే స్నానావటం చాహవనీయవత్తత్ ।
ద్వితాలనిమ్నం పరితోఽస్య పీఠావ్యాభాగాధికం తత్పరితోఽష్టచారమ్ ॥ 1

ద్వారార్థమేకం ప్రతిదిగ్విహాయ పంక్తిర్య శాలీనితరేషు బాహ్యే ।
ఇన్ద్రాది శేషాది జయాదికానాం పీఠాని కృత్వా పరితోఽర్చయేత్తాన్ ॥
మృచ్ఛైలధాన్యాంకురమంగలాని సుపుష్పచూర్ణాఖ్యకషాయతీర్థమ్ ।
వనౌషధిద్రవ్యహరిద్రచూర్ణం ససర్వగన్ధాన్ ఖలు మూలగన్ధమ్ ॥ 3
ప్లోతాని ధాత్వాది తదీయమన్త్రైః నారాయణాయేత్యభితః ప్రదక్షిణమ్ ।
సపంచగవ్యం ఘృతమాక్షికాంబు దధ్యంబుదుగ్ధోదకగన్ధతోయమ్ ॥ 4
స్వస్త్యక్షతోదం ఫలరత్నదర్భజప్యౌషధీర్ద్వాదశశుద్ధతోయమ్ ।
సద్రవ్యపూర్ణాన్ కలశాన్ శివాదౌ గవ్యానుపస్నానయుతాన్ నిధాయ ॥
తేష్వీశసామాఖ్యమృచం యజూంషి చాథర్వవేదం
త్వ ఋతుకాశ్యపేన్ద్రాన్ ।
మునీంశ్చ విష్ణుం [1] త్వథమన్త్రమర్కమావాహ్య సర్వే కలశే ప్రధానే ॥
దేవానుపాంబుమ్వథ విశ్వమబ్దం ప్రాణాంశ్చ రుద్రాశ్విమరుద్గణాంశ్చ ।
అనన్తకం తక్షకమర్చయిత్వా గన్ధర్వవిద్యాధరమప్సరాశ్చ ॥ 7
మృదాదికేషు క్షితివహ్నివాయూన్ తార్క్ష్యం చ చక్రం చ విధిం
సుదర్శనమ్ ।
ఆవాహ్య దేవాన్ వరుణం గుహం చ రుద్రం సినీవాలిమతః సచన్ద్రిమ్ ॥
అజం చ దుర్గాం క్రమశో హునేయురౌపాసనాగ్నావపరే తు సభ్యే ।
కేచిత్స్వనా హోమముశన్తి వాత్రం ... ... ॥ 9
విష్ణ్వాదికాన్ ద్రవ్యగుణాధిదేవానావాహనాద్యం పరివారమన్త్రాన్ ।
షడ్వైష్ణవాన్తే పురుషస్య విష్ణోః సూక్తే హునేచ్ఛ్రీక్షితిసూక్తమన్త్రాన్ ॥
వసోః పవిత్రేతి తతోఽగ్న ఆయాహ్యథాగ్నిమీళేతి జపన్నిషే త్వా ।
శన్నేత్యభి త్వేతి ఇమాన్ జపన్ద చత్వారి నారాయణ పూర్త చత్వాః ॥
మన్త్రైః ప్రధానైరభిషిచ్య కుంభైః వారీశ్చతస్రేత్యుపవారికుంభైః ।
ఏకాక్షరాద్యైరనువాకమన్త్రైః మృదాదిభిస్తం తుచరేద్యథార్హమ్ ॥
ఉష్ణోదకైః విష్ణుమిహాదిమన్త్రైః గన్ధాద్భిరాస్నాప్య చ మిత్రమన్త్రాత్

1 చ పవిత్రం.

ష్ఠోతేన సమ్మృజ్య య ఏష మన్త్రోద్ధాత్యాదినాభ్యూష్య దదేత్ప్రభూతమ్ ॥
అయం చతుర్వింశఘటాభిషేకోఽధమాధమః ప్రాగనుభిర్విన్నైకే ।

తత్రోత్తమోత్తమాది నవభేదః—

ఏకప్రధానస్య గుణోపకుమ్భాః షడష్ట సంఖ్యాస్తు కనిష్ఠమధ్యాః ॥ 14
ద్విద్విప్రధానస్య రిపూపకుంభాః కేచిత్కనిష్ఠోత్తమమాహురేకే ।
ఏకప్రధానస్య ససప్తసోపకాశ్చేత్ షణ్ణవత్యంబుఘటాధమోత్తమాః ॥
తీర్థాంబుపూర్ణాశ్చ సహోపకుంభాః హారిద్రచూర్ణాః చతురష్టకుంభాః ॥
చేత్ప్రాగనుద్రవ్యయుతాశ్శతాష్టౌ వా షణ్ణవత్యా చ
సహోధమోత్తమాః ॥ 16

శతాష్టకుంభద్విగుణాదివృద్ధ్యా మధ్యాధమాద్యాః స్నపనా భవన్తి ।
షడష్టకుంభాధికమాహ చాపరః సహస్రమేకే త్విదముత్తమోత్తమమ్ ॥
కేచిత్ప్రధానాంశ్చతురస్తథోపాన్ త్రీంస్త్రీన్ప్రధానానుపకాంశ్చ పంచ ।
ద్వౌ ద్వౌ ప్రధానౌ షడుపాంబుకుంభాః స్యుః శ్రేష్ఠమధ్యోత్తమతః
త్రిధాహుః ॥ 18

అశక్తస్య స్నపనమ్:—

ఉక్త్వాథ్యమార్గం నవధాధమాద్యం వక్ష్యామ్యశక్తస్నపనం న్వైవమ్ ।
వ్రీహ్యాదినాగ్రే చతురశ్రపంక్తిం కృత్వాస్య మధ్యే యది పంచగవ్యమ్ ॥
తస్యోపకుంభం తు తదుత్తరేంద్రయా గంధోదకం దక్షిణతోఽథ పూర్వే ।
తస్యోపకుంభం త్వథ పశ్చిమాంద్రయా హారిద్రచూర్ణం
త్వధమాధమం స్యాత్ ॥ 20
సౌమ్యే కుశోదం త్వితరం చ తద్వత్పూర్వాంఘ్రిషూపాంబుఘటాంశ్చ
సప్త ।
తన్మధ్యదక్షోత్తరదిక్షు పంచగవ్యాంబుగంధాంబుకుశోదకాని ॥ 21
తత్తత్పురస్తాదుపవారి కుంభాన్ న్యస్యాత్కుతోదం పురతోఽథ వాయయా ।

తస్యోపకుంభం త్వథ నైర్ఋతే ఘటం హారిద్రచూర్ణం
నవధాధమోత్తమమ్ ॥ 22

సన్న్యస్య కుంభానథ పూర్వవత్తత్పూర్వేంబుజప్యం దశమధ్యమధ్యమం ।
తథానవేన్ద్రే మధు చోపతోయం సౌమ్యే జపోదం త్వితరేఽర్కసంఖ్యమ్॥
చేద్గంధపంక్త్యాముదగన్త మేతద్ద్రవ్యా ఘృతోదం మధు గన్ధతోయమ్ ।
న్యస్త్వాక్షతోదం కుశవారి తత్తత్పూర్వే తదీయానుపవారికుంభాన్ ॥ 28
హారిద్రచూర్ణం త్వదగిన్ద్రితోఽస్య జప్యోదమేతాని చతుర్దశ స్యుః।
క్షీరం త్వపోదం సచతుర్దశాంబు స్యాత్ షోడశశ్రేష్ఠకనిష్ఠమాహుః ॥
దధ్నా సహాష్టాదశ సోపకుంభం ప్రాక్షోడశం చోత్తమమధ్యమం చ ।
సర్వౌషధీతోయముపోదకం ఘటం సాష్టాదశం వింశతిరుత్తమోత్తమః ॥
బాహుల్యమల్పం తు ఘటస్య సర్వం విచింత్య కుర్యాత్ స్నపనం
తదుత్తమమ్ ।
శ్రేష్ఠం త్విదం మధ్యమపాస్య హోమం వినా మృదాదీనధమం వదన్తి ॥
శాన్త్యాదిచిత్త్యామయనాదికాలే గ్రహే సశాన్త్యై స్నపనాని
కుర్యాత్ ।
కుర్యాద్య ఏవం స్నపనం హరేః స సుఖీ త్వరోగీ త్వనఘీ కృతీ స్యాత్ ॥

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహవాజపేయయాజినా వైఖానసమతేన ప్రణీతే సకలాగమసారసంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే సహస్రకలశనవవిధస్నపనప్రయోగవిధిర్నామ షోడశం ప్రకరణమ్.

ఇతి షోడశం ప్రకరణమ్.

అథ సప్తదశం ప్రకరణమ్.

నిత్యార్చనావిధిః —

స్నాత్వా ప్రతద్విష్ణుముదీర్య గేహం ప్రదక్షిణీకృత్య నిరస్తమన్త్రాత్ ।
ముక్త్వా కవాటం దివమారుహేతి గత్వాన్తరాన్యస్య చ వైష్ణవేన 1
ఉద్దీప్య దీపాన్ ప్రణవైః ప్రబోధ్య శామ్యన్తు ఘోరేతి కరాత్త్రితాడ్య ।
సంప్రార్థ్య దేవం భగవేతి శిష్యో గత్వాంబుతీరం సుమహాతాం ఇవేతి । 2
జలం గృహీత్వాద్యమభీతి సోమం రాజానమిత్యాలయమావిశేత్సః ।
విమృశ్య తోయం త్విదమాప ఉక్త్వా వధూతమన్త్రేణ విమృజ్య గేహమ్
ఆశాసు మన్త్రేణ జలైరవోక్ష్యామావాజమన్త్రేణ విశోధ్య శాస్త్రైః ।
సర్వాణి పాత్రాణి హవీంషి శాకాన్ సుపాచయేద్దక్షిణతోఽస్య పీఠే ।
సస్వస్తికాసీన ఉదఙ్ముఖః సన్ ధృతోర్ధ్వపుండ్రః ఖలు మాతృకాం చ ।
న్యస్త్వా షడంగం హృది బ్రహ్మమన్త్రం ద్వ్యగ్రాక్షైః శిరస్యత్ర శిఖాం
శిఖేతి ॥ 5

కృత్వా సకృద్దేవముదీర్య వర్మ నారాయణాయేతి దిశః ప్రబధ్య ।
సూర్యోఽసి చన్ద్రోఽసి మనుద్వయేన దృశోశ్చ బీజేన హృది న్యసిత్వా ॥ 6
చక్రంచ దక్షేతు సుదర్శనేతి శంఖం భుజేఽన్యే రవిపామమన్త్రాత్ ।
క్రమేణ సన్న్యస్య తతోఽభరణ్యామన్త్రాదినా యుగ్మకరాంగులీషు ॥ 7
బ్రహ్మాణమాధ్యాయ తథాన్తరస్మిన్ ద్రవ్యాధిదేవానభిపూజయేయుః ।
పీఠేషు ధర్మం వరుణం జలేషు పుష్పేషు దేవం హారితం ప్రపూజ్య ॥ 8
గంధేషు భూమిం గురుమేవ ధూపే దీపే శ్రియం పాత్రయుగే రవిం చ ।
సపానపాత్రేష్వఖిలేషు సోమం భోజ్యాదిపాత్రేష్వితరేషు సూర్యమ్ ॥ 9
ప్లోతాంశుకే త్వష్ట్రధిదేవమన్యత్ర రవిం సోమమిహోత్తరీయే ।
సభూషణే స్కన్దమథోపవీతే వహ్నిం చ వాయుం వ్యజనే చ చామరే ॥
ఛత్రేషు ఖట్వాసు చ శేషమేవం వాద్యేషు నన్దీశమథాఖిలేషు ।

యానేషు తార్క్ష్యం చతురంగ ఏవం సుపాదుకాయాం గరుడం సమర్చ్య॥
శంఖస్య కుక్షౌ వరుణం చ మూలే పృథ్వీం తదగ్రేఖిలతీర్థతోయమ్ ।
చేద్ఘంటికాయాం శివమస్య నాదే వేదం చ జిహ్వాసు షడాననం చ ॥ 12
ద్రవ్యేషు చాన్యేషు విచిన్త్య దేవానుక్తాన్ ప్రపూజ్యైవ
తమర్చయేత్తైః ।
నిర్మాల్యమాదాయ సమర్చ్య శాన్తం తంబూః ప్రపద్యేతి హరిం
ప్రణమ్య ॥ 13
న్యస్త్వా వరం రంహా ముదీర్య గేహాం సంయుక్తకూర్చం ధ్రువకౌతుకస్య ।
నారాయణాయేతి జలం ప్రసిచ్య న్యాసం చ పుష్పం ధ్రువవిష్ణవే చ ॥ 14

పుష్పన్యాసః —

స్యాత్పూర్వతః సత్యాచ్యుతకానిరుద్ధముగ్నాష్ఠదికం కాపిలయజ్ఞదేవః ।
నారాయణపుణ్యౌ ప్రథమం విధేయా వారాహభద్రౌ నరసింహ ఈశే॥
సర్వోద్వహా వామనచాత్ర సర్వే ఇంద్రాదిదేవావరణే నమోన్తైః ।
సుభద్రహాయాత్మకరామదేవపుణ్యాయ సర్వాయ సుఖావహాయ ॥ 16
సువాస్య వారష్టభిరేవ కృత్వా ప్రాగాదికం కౌతుకపీఠదేవాన్ ।
మిత్రం తమత్రిం శివవిశ్వమూర్తిం సనాతసానన్దసనత్సనాతకః ॥ 17
బహిర్ముఖాః స్యుః పురుషాదికాస్తే బ్రహ్మేశ్వరాద్యా ధ్రువబేర
ఈక్షితాః ।
ధ్రువస్య దక్షోత్తరభిత్తిమూలే మృకండుపుత్రం భృగుమబ్జజం చ ॥ 18
స్యాత్పార్వతీశం ఖలు ద్వారదేవాన్ శిష్యేణ పూర్వం
విధినార్చయేయుః ।
సస్వస్తికే చాసనరేచపూరకం కుంభం చ కృత్వాఽత్మకసూక్తమేవమ్॥
తద్ధ్యానమూర్ధ్ని హృదయం చ పాదౌ సువర్భువర్భూరితి తం న్యసిత్వా ।
సప్రాణవైర్వేష్ట్య అకారయిత్వా హృద్దేశమేవాంఘ్రితలే యకారమ్ ॥
ఉదమ్య మన్త్రేణ చ సోమ ఏవ అగ్నిన్దుమన్త్రైర్ద్రవిమిన్దుమగ్నిమ్ ।

త్రీన్ మండలః ధ్యానమనోః ప్రణిధ్యాం సాధావకూర్చేన్ద్రభువాత్తు
కౌతుకే ॥
దీపాత్తుపీఠేషువచాత్మశక్తిమిదం విష్ణురామూత్వితిచావాహయేత్తత్ ।
విష్ణుంచప్రాగాదిషు పూరుషాదీన్ సర్వాంస్తథా చాత్మనబింబమాదీన్ ॥
ఆవాహ్య తేషాంసకుశాదిభిస్తత్ ప్రతద్విష్ణుమన్త్రేణ సపుష్పమాసనమ్ ।
తత్త్రీణి మన్త్రేణ సపాద్యవిశ్వా సస్వాగతం చైవ మనోభిమన్త్రితః ।
యాచేనుపానావితి మాత్రపాదుకం దేవస్య మన్త్రేణ చ దర్పణంచ ॥ 22
అన్నాద్యమన్త్రేణ తు దన్తధావనం స్వక్షేన కాష్ఠేన చ పూతకేన ।
ప్రక్షాల్య యన్మేతి ముఖం చ శన్నో దేవీతి దత్వాచమనం చ హస్తే ॥
తం వీజయేద్వాయుపకేతి వృన్తైః నారాయణాయేత్యభిషిచ్య తైలాత్ ।
సంశోధ్య దేవం పరివీతి మన్త్రాద్దామ్లాదినా లోహజముష్ణవారిణా ॥ 24
వారీశ్చేత్రసేత్యభిషిచ్య శుద్ధైః సహస్రశీర్షా పురుషాదిభిశ్చ ।
క్షీరాది నామోవరుణేతి మన్త్రాదిషే త్వమన్త్రాదిభిరంబునైవ ॥ 24
హారిద్రచూర్ణైస్తు సిసీతి మన్త్రాద్దూర్భరానిలాం ప్రోచ్య సగన్ధతోయైః ।
సోమస్య తన్వేతి తథోత్తరీయమగ్నిం దుమన్త్రాదుపవీతమస్మై ॥ 25
దత్వా పవిత్రేతి పవిత్రమస్య సహస్రధారాం శతధారమన్త్రాత్ ।
ధృత్వోర్ధ్వపుండ్రాణ్యభిషిచ్య దేవం శుభ్రేతి నీరాజనమానివేద్య ॥ 26
మిత్రస్సుపర్ణేతి విమృజ్య వస్త్రైః తం భూరసీత్యాసన ఆసయిత్వా ।
శంఖాదిదేవాన్ పరితః ప్రపూజ్య సుధూప్య కేశాని తు కంకతేన ॥
విష్ణుస్త్వమన్త్రేణ విమృజ్య బద్ధ్వా భూతేతి మన్త్రేణ విభూషణాని ।
దత్వోత్తరీయాన్యుపవీతమస్మై తద్విష్ణు చేమా ఇతి పుష్పదానమ్ ॥ 28
యదాంజనం ప్రోచ్య దృశౌ సముజ్య దేవస్య మన్త్రేణ చ దర్పణం చ ।
తద్విప్ర చేమే యుగళేన గన్ధం దత్వా పరో మాత్ర ఇమేతి ధూపమ్ ॥
విష్ణోః క శుభ్రేతి యుగేన దీపం యో మేతి ఖడ్గానభిదృశ్య
పార్శ్వయోః ।

తాం ధారయిత్వా గణికాదినాలయం నారాయణాయేతి పరీత్య పృష్ఠతః ॥
యూథాధిపస్యైవ విసృజ్య దీపాన్ సందర్శయేత్తం వివిధం చ నృత్తమ్ ।
దత్త్వైవ పాత్రాచమనాని చాగ్రేష్వథావసదేతి చ మండలాని ॥ 31
దేవస్య మన్త్రైరభిఘార్య పశ్చాత్ ప్రక్షిప్య పాత్రేష్వహమస్మి మన్త్రైః ।
స్పృష్ట్వా తదస్యేతి ఘృతాః స్వధేతి హవిర్నివేద్యాథ దదేన్బలీంశ్చ ॥ 32
హిరణ్యగర్భేత్యుపపాద్య పాద్యం యన్మేతి సత్యాయ తిలోదనం చ ।
సమావవర్త్యా కులమచ్యుతాయ క్రీణీతి యావన్త్వనిరుద్ధమూర్త్యై ॥ 33
దత్త్వాథ పానీయమిదంవిమన్త్రైర్విష్వచక్రమన్త్రైర్ముఖవాసదానమ్ ।
కర్పూరయుక్తం చ ఘృతాత్పరీతి సమర్ప్య సర్వం పృథగేకదా వా ॥
నిత్యాగ్నికుండే త్వావరణాలయస్థాన్ విష్ణ్వాదిమూర్తీన్ సహ వైష్ణవేన ।
హుత్వాత్ర చుల్ల్యామపి హోత్రనూద్యాః త్రిద్వ్యేకకాలాహుతయో భవన్తి ॥ 35
ధాత్రాదిభూతాన్తగణాయ దత్త్వా బలిం బలీశం సదనం పరీత్య ।
నత్వా స్తుసూక్తైః పురుషాదిసూక్తైరష్టాక్షరాద్యైః కుసుమాంజలీంశ్చ
సూర్యస్త్వమన్త్రేణ కవాటయుగ్మం బధ్వోపతిష్ఠేద్రవిముద్వహేచ్చ ।
మధ్యాహ్నకాలే పునరర్చ్యద్వారం న్యస్తం చ పుష్పం న చ ఉద్ధృతం చ ।
ఉత్కీర్య పుష్పం విసృజేచ్చ మాల్యాంస్తత్పీఠపార్శ్వే చ నిధాయ పుష్పమ్ ।
పాద్యాదిరర్చ్య హవిరన్తపూర్వం బలిం చ హోమం చ తథైవ రాత్రౌ ॥
తదర్ధయామే హవిరన్తపూజా బలిం వినా హోమసకౌతుకాదీన్ ।
ఆవాహనోద్వాసనమర్చయిత్వా విష్ణ్వాదిమూర్త్యైవ శయానకే వా ॥
స్నాత్వా ప్రతద్విష్ణుముదీర్య గేహం ప్రదక్షిణీకృత్య నిరస్తమన్త్రాత్ ।
ముక్త్వా కవాటం దివమాన్పృణేతి గత్వాన్తరానమ్య చ వైష్ణవేన ॥ 40
శిష్యేణ దీపం చ సముజ్జ్వలంశ్చ ధారాసుమన్త్రేణ జలం గృహీత్వా ।

నిర్మాల్యమాదాయ సమర్చ్య శాన్తాం సమ్మార్జనం
చాలయపాత్రశుద్ధిః ॥ 41
హవీంషి. పుష్పాణి సుగంధద్రవ్యం సర్వాణి సంగృహ్య ప్రతద్విష్ణుమన్త్రాత్ ।
అస్త్వాసనం త్రీణి పదేతి పాద్యం శన్నేతి దత్త్వాచమనం చ హస్తే ॥ 42
ఇషే త్వమన్త్రేణ ధ్రువస్య స్నానం విష్ణోర్నుకం వస్త్రవిభూషణాద్యైః ।
సమర్చ్య ప్రాగాది సవిష్ణుమూర్తిం పూర్వోక్త (?) తద్విష్ణు
సపుష్పగన్ధైః ॥ 43
ధూపం పరో మాత్రయమైవ విష్ణోః కర్మాణి దీపం త్వత ఇంద్రియాణి ।
అర్ఘ్యం తదస్య ప్రియమితి మన్త్రైర్ద్ధవిర్నివేద్యం బలిమూర్తిహోమమ్॥
హిమాంబు తత్కేతకముత్పలాద్యైః సువాస్య పానీయమిదం
విమన్త్రాత్ ।
శన్నోదేద ఇత్యాచమనం విచక్రాత్తాంబూలమావేద్య తదాలయం చ ॥ 45
పరిదక్షిణీకృత్య బలిం బలీశం చాష్టాక్షరాద్యైః కుసుమాంజలిం చ ।
ఆవాహనోద్వాసనవర్జమత్రి పంచపరిణామానితి కర్మ కుర్యాత్ ॥ 46
సహస్రశీర్షా పురుషాదిమన్త్రైః సర్వోపచారైరపి వార్చయేయుః ।
దశావతారస్య చ కేశవాదేర్దేవం సమర్చ్య స తదీయమన్త్రైః ॥ 47
తత్కల్పమన్త్రేణ తథార్చనం వా తన్మన్త్రికల్పోక్తవిధానతో వా ।
ఏవం జలస్థండిలమండలాగ్ని పూజాః స్యురుద్వాసనకర్మ బింబే ॥ 48
స్యాన్మానసార్చా పరికల్ప్య సర్వమేవం హరేః తం యది భావయేయుః ।
గృహార్చనానాం తు హృదోర్కబింబాదావాహనోద్వాసనమన్యదేవం ॥
ఆవాహనోద్వాసనవర్జమేకే ధుర్వోక్తవదావరణం తదీయమ్ ।
ఆవాహ్య లక్ష్మీం చ హిరణ్యవర్ణామిత్యాసనం తాం మ ఉదీర్య దత్త్వా ॥
స్యాదశ్వపూర్వేతి పదోః సుపాద్యం కాంసోఽస్మితేత్యాచమనం చ
దత్త్వా ।
చన్ద్రాం ప్రభాసేత్యభిషిచ్య లక్ష్మీమాదిత్యవర్ణేతి విసృజ్య వస్త్రాత్ ॥

ఉపైతు మేత్యాభరణైః విభూష్య తాం క్షుత్పిపాసేతి దదేత్సుపుష్పమ్ ।
గన్ధద్వామన్త్రేణ సుగన్ధమస్యై దత్త్వా సుధూపం మనసః క మన్త్రాత్ ॥
తాం కర్దమేనేత్యభిమృశ్య దీపమాపః స్రుజం ప్రోచ్య తథార్ఘ్యమస్యై ।
ఆర్ద్రేతి మన్త్రేణ హవిర్నివేద్య చన్ద్రేతి పానీయమపి ప్రదద్యాత్ ॥ 53
తాం మేతి తాంబూల సపద్మప్రియే మన్త్రేణ చోద్వాస్య విధానమర్చ్య ।
భూదేవిమర్చ్యాసనభూమియుగ్మాన్ ఆయంగు మన్త్రైరుపాద్యత్రింశత్ ॥
మన్త్రేణ చార్ఘ్యం పరిదృశ్య దేవీహిరణ్యమన్త్రేణ హవిర్నివేద్య ।
సముద్రపానీయసశృంగమన్త్రౌ చాచమ్య వాయూపరి మన్త్రయేయుః ॥
తాంబూలనైవేద్యదదేత్సదేవ్యాః శ్రీభూమిమర్చేత్సుఖం బభూవ ।

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహవాజపేయయాజినా ప్రణీతే సకలాగమసారసంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే బహుబేరైకబేర శ్రీభూమ్యర్చన విధిర్నామ సప్తదశం ప్రకరణమ్.

ఇతి సప్తదశం ప్రకరణమ్-

అథాష్టాదశం ప్రకరణమ్.

సచైత్రపౌర్ణే దమనం విధేయమలంకృతం గేహసమూలమేరుమ్ ।
మూర్ధన్యస్య విన్యస్య కులాష్టశైలమగ్రేషు గన్ధాంబుఘటాన్
న్యసేత్తత్ ॥ 1
బహిః పదే షోడశకం విధేయం ప్రాగాది చత్వారి పదం విసృజ్య ।
సపంచగవ్యాదిసమర్కదేశే సన్న్యస్య పూర్వే తు సపౌండరీకే ॥ 2
ఆఘారమగ్నిం విధివత్స శాయయేద్ద్రవ్యాదినాభ్యర్చ్య వసన్తకావహా ।
సవైష్ణవం విష్ణుసపౌరుషం చ శ్రీభూమికూశ్మాండజయాదిసూక్తాన్ ॥ 3
ఆజ్యం చరుం వై సమిధః పలాశాః పిష్టాదిమూర్తీః పరివారమన్త్రాన్ ।
హుత్వా ప్రభాతే కలశైః సగన్ధైః సంస్నాప్య విష్ణుః దమనస్రజశ్చ ॥ 4

విష్ణోర్మునికాద్యైః ప్రదదేచ్ఛ దేవ్యోః తదీయమన్త్రైః పరిమర్జనస్య ।
గ్రామం పరీత్యాలయమేవ యద్వా చాస్థానమావిశ్య సగన్ధతోయైః ॥ 5
సంస్నాప్య దుగ్ధాన్నహవిర్నివేద్య నిత్యాగ్నిమారోప్య సమర్చయేత్తమ్ ।
బ్రహ్మేశ్వరాదేస్తు తదీయమన్త్రైరేవం గృహార్చాదమనార్పణం స్యాత్ ॥
పుణ్యర్క్షకాలేషు తథాంకురాణి సమర్ప్య బద్ధ్వా నిశి కౌతుకం చ ।
కృత్వాధివాసం చ పరేహ్ని హుత్వా నిత్యానలే తీర్థదినోక్తమన్త్రాన్ ॥
దత్వా బలిం చోత్సవమత్ర తీర్థం కృత్వాథ సంస్నాప్య తథార్చయేత్తమ్ ।
ధాన్యైః నవైరాగ్రయణం చ కుర్యాద్ధాన్యేషు వాయుం యది
తండులే శ్రియమ్ ॥ 8
శ్రియేతి పక్త్వాథ హవిర్నివేద్య తత్తండులైః మూర్తిభిరేవ హుత్వా ।
నిత్యానలే వైష్ణవమూర్తిమేవ దద్యాద్బలీన్నైవ పరిమర్జనాయ ॥ 9
ఏకాదశీం కార్తికికాముపోష్య తద్ద్వాదశీప్రాతరినోదయాత్ప్రాక్ ।
ఆస్థానమావేశ్య హరిం సమర్చ్య సుకారయేత్కైశికగానమగ్రే ॥ 10
దీపార్పణం కార్తికపూర్ణిమాస్యాం నిత్యం చ రాత్రావధిరోప్య
దీపాన్ ।
ఉద్దీప్య మన్త్రైస్త్రిరతోఽస్య ధాన్యే న్యస్త్వా శ్రియే జాత ఇతి శ్రియం చ ॥
దండాగ్రతః సర్వత ఏవ దీపాన్ నివేదయేత్తం పృథుకాది భక్ష్యమ్ ।
ఏకాదశీం మార్గశిరాముపోష్య చాస్థానమావేశ్య హరిం సమర్చ్య ॥ 12
ప్రాగాద్యఋగాద్యధ్యయనాని దిక్షు పురాణభాషాధ్యయనాని కుర్యాత్ ।
పక్షం దశాహం దినపంచకం వా తదాది నిత్యం చ తథా విదధ్యాత్ ॥
ధనుఃస్థితేఽర్కేఽప్యుషసి ప్రకుర్యాన్నిత్యం హరేః పూజనముత్సవం వా ।
వా శ్రావణే భాద్రపదే సరోహిణీం కృష్ణాష్టమీం తాం సముపోష్య
కృష్ణమ్ ॥ 14
తత్రార్ధరాత్రే యది కల్పమార్గాచ్చంద్రార్ఘ్యముఖ్యాద్యఖిలాని
కుర్యాత్ ।
మాఘేఽథ వా చైత్రసితే నవమ్యాం మధ్యాహ్నకాలే సపునర్వసౌ చ ॥

అభ్యర్చ్య శ్రీరామం ఖలు కల్పమార్గం విచార్య కుర్యాదఖిలం చ

తన్త్రిమ్ ।

సపౌర్ణమాస్యామపి ఫాల్గునస్య విష్ణుం సమర్చ్యాగ్రత ఏవ ధాన్యే ॥

కామం వసన్తం పరిపూజ్య విష్ణుం కుర్యాదవసంతోత్సవమంబుముఖ్యైః ।

వైశాఖమాసే హరిమర్చయేత్తైః గంధాదిభిస్తైః శిశిరోపచారైః ॥ 17

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహవాజపేయయాజినా వైఖానసమతేన ప్రణీతే సకలాగమ సారసంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే పవిత్రారోపణ దమనారోపణపుణ్యకాలోత్సవాగ్రయణకార్తికదీపమార్గశిరైకాదశీధనుర్మాసార్చన కృష్ణాష్టమీ శ్రీరామనవమీ ఫాల్గునవసంతోత్సవ వైశాఖశిశిరోపచారాదిమాస పూజా లక్షణం నామాఽష్టాదశం ప్రకరణమ్.

ఇత్యష్టాదశం ప్రకరణమ్.

అథైకోనవింశం ప్రకరణమ్.

పునః ప్రతిష్ఠా యది పూర్వవత్స్యాత్త్యక్త్వా మణిన్యాస

మథాక్షిమోక్షమ్ ।

వినాధివాసత్రయమత్ర హోమాత్రమావాహనాద్యం సకలామరార్చామ్ ॥

అగ్నీంశ్చ సర్వానథ సభ్యకుండే స్యాత్సర్వదైవాద్యఖిలం చ పద్మే ।

శ్రీపారమాత్మ్యం సహ శాన్తిమన్త్రైః యజేదిహాన్యద్యది

పూర్వవత్స్యాత్ ॥ 2

వినాక్షిమోక్షం త్రివిధావాసం న్యాసం మణీనామపి కేచిదాహుః ।

పూర్వం ప్రతిష్ఠాపిత ఏవ విష్ణౌ చేత్పుంజరస్థే సతి పూజితే చ ॥ 3

కృత్వాలయం తత్ర చ వాస్తుహోమం కృత్వాభిషేకం కలశైశ్చ పద్మే ।

హుత్వా మహాశాన్తిమతః ప్రతిష్ఠాం కృత్వా విమానస్య

తథార్చయేత్తమ్ ॥ 4

గాష్టాక్షరాసీనహోమేస్తు హుత్వా నారాయణాయేతి శతాష్టమబ్జే ।
షడ్వైష్ణవం బ్రాహ్మకవిష్ణుసూక్తం శ్రీపౌరుషం విశ్వజితం చ గాత్రిమ్ ॥
ఆజ్యేన హుత్వైవ పునః ప్రతిష్ఠాం కుర్యాత్సహస్రద్విజభోజనం చ ।
బేరస్థశక్తిం త్వవరోప్య పద్మే హైమేర్చయేత్తాం సువిధానభూవతా ॥
స్వస్థే తదుద్ధృత్య యజేచ్ఛతాష్టౌపాసనే వైష్ణవవిష్ణుసూక్తే ।
ససర్వదైవ్యం త్వథ సప్తకుంభైః సంస్నాప్య చాచమ్య సమర్చయేత్తమ్ ॥
మాసాంతమేవం ద్విగుణాదివృద్ధ్యా మాసద్వయే పూర్వయుతం చ
పద్మే ।
కూశ్మాండమింకారమశీతిమస్త్రైః శతాష్టకృత్వః కలశాభిషేకమ్ ॥ 8
సహస్రసద్భోజనమాబ్దమేవం ద్విత్రాదివృద్ధ్యా పునరబ్జవహ్నౌ ।
పూర్వోక్తమేనం సమపారమాత్మ్యం ససర్వదైవ్యం
జుహుయాచ్ఛతాష్టౌ ॥ 9
సమిద్ఘృతాన్నైశ్చ పునః ప్రతిష్ఠా ద్వాత్రింశతిర్గాః గురవే ప్రదద్యాత్ ।
శతాష్టకుంభస్నపనం చ కృత్వా దశాబ్దమేవం ద్విగుణాదివృద్ధ్యా ॥ 10
శతాబ్దమేవం సజలాధివాసః పూర్వోక్తహోమశ్చ గవాం శతాష్టౌ ।
తథా సహస్రాబ్దమతో న బింబం చేదుక్తమేవం ద్విగుణాదివృద్ధ్యా ॥ 11
శక్తిం త్వథారోప్య హిరణ్మయాదౌ భూవారిగుప్తస్య పునః ప్రతిష్ఠా ।
జీర్ణే జలే కుంభజలేవరోప్య శక్తిం ధ్రువే తాం యది కౌతుకాదౌ ॥ 12
బాలాలయే స్థాపనకర్మ కృత్వా తమర్చయేత్తం చ నవీకరోతి ।
చేద్వర్ణజం పూర్వవదేవ యోజ్యం స్ఫోటాదియుక్తం తు పటోపదిష్టమ్ ॥
త్యక్త్వా పటాంతం పునరంశుకాద్యం శూలోర్ధ్వమాశూలమిదం విశోధ్య ।
తథైవ మృద్దారుశిలామయేషు స్యాచ్ఛర్కరాలేపనకాదిసర్వమ్ ॥ 14
జీర్ణం శిలామృణ్మయశూలదారవం స్వం సముద్రాదిజలే విసృజ్య తత్ ।
పునః ప్రమాణాదితథా న హీనం [1]కార్యం పరే లోహజశైలజే తు ॥ 15
మహాంగహీనం యది వర్జనీయం ప్రత్యంగకోపాంగవిహీనమేనమ్ ।

1 దారౌ పటే.

స్థానయోగ్యం యది కారయేత్తథా యద్వా చతుష్పంచ యవాధికం త్యజేత్ ॥ 16

స్థానయోగ్యం యది నో భవేత్తం వస్త్రాదినాబద్ధ్య జలం నినీయ ।
జలే న్యసేద్వారుణమన్త్రఘోషైః తత్తీర అబ్జే జుహుయాచ్చచిత్తిమ్ ॥
శాన్త్యగ్నిహోమా సహ వైష్ణవేన తాం కారయిత్వా తు మహాప్రతిష్ఠామ్ ।
స్థానమన్త్రైస్తు పునఃప్రతిష్ఠాం కృత్వార్చయేత్తత్రివారం యథోక్తమ్ ॥
యద్వాలయాదౌ స్ఫుటితే విభిన్నే చోపాసనే చాలయపాదుకాదేః ।
హుత్వా మనూన్ బింబగతాం చ శక్తిం ధ్రువే నివేశ్యాథ సమీకృతేఽస్మిన్ ॥ 19

పాద్మే మహాశాన్తిసహస్రహోమా కుర్యాత్పునః స్థాపనమాలయాదేః ।
స్వేదాదిచిహ్నైః సహ దృశ్యమానే బింబే త్వకాలే శశినఃక్షయాదౌ ॥ 20
యజేన్మహాశాన్తిమిహాబ్జకుండే శతాష్టకుంభస్నపనం చ కుర్యాత్ ।
సౌరం ప్రతీనే దహనే దిగీశం పాషాణవర్షే యది వారుణం చ ॥ 21
తృణాదివర్షే యది వాయుమన్త్రాన్ చేద్రక్తవర్షే యది నైరృతాఖ్యాన్ ।
చేత్పాంసువర్షే యది భూమిదైవ్యం భూకంపజంబూకరుతేఽపి శాన్తిమ్ ॥ 22

ఉల్కానిపాతే యది తద్దినేశతద్దైవతే వైష్ణవపూర్వమేతాన్ ।
వల్మీకసన్మాక్షికజాలయో చేచ్ఛాన్తిం హునేచ్ఛ్ఛిథిలేషు శాన్తిమ్ ॥ 23
యద్వాలయాదావశనిప్రపాతే పాద్మే మహాశాన్తిమతస్తు శాన్తిమ్ ।
బింబేఽగ్నిదాహే త్రిదినం హునేత్తాం కుర్యాన్మహాశాన్తిపునఃప్రతిష్ఠే ।
యద్వాలయాన్తః ప్రవిశేదుదక్యా వా సూతికా శ్వా పతితోఽన్త్యజాతిః ।

స్యాద్వాస్తుహోమః స్నపనేన శుద్ధిః శాన్త్యై చ పాద్మే తు హరిం
స్పృశేచ్చేత్ ॥ 25

తస్యాంబువాసశ్చ పునః ప్రతిష్ఠా శూద్రాదినా చేత్స్నపనాంబువాసౌ ।
శతాష్టకుంభస్నపనం చ కుర్యాత్సశౌచవిప్రాదిభిరేవమేవ । 26
అన్యద్విజైః శుద్ధజలాభిషేకః స్యాత్ క్షత్రియైశ్చేత్కలశాభిషేకః ।
వైశ్యైః శతాష్ట కలశాభిషేకః శూద్రైశ్శతాష్ట కలశాంబువాసౌ ॥
స్పృష్టే హరౌ చేత్ప్రతిలోమజానులోమైశ్చ కుర్యాత్తు పునః ప్రతిష్ఠామ్ ।
చేత్కాకఘూకా (లూకా?) దిశ్వభిః స్పృశేత్తం సంస్నాప్య శక్త్యా
కలశైర్నివేద్య ॥ 28

యద్యాలయే మూత్రపురీషయుక్తే సంశోధ్య పుణ్యాహకవాస్తుహోమౌ ।
రక్తే తు శక్త్యా స్నపనం మృతే తు స్యాద్వాస్తుహోమః
పరితోఽబ్జవహ్నౌ ॥ 29

వేద్యాం తమావాహ్య ఘటే సగన్ధైరోంకారషడ్వైష్ణవపావనాని ।
నారాయణాయేతి శతాష్టపద్మైః బిల్వైః హునేద్వా కలశాభిషేకః ॥
శుచీతి కుంభాద్భిరథాభిషించేదన్యత్ర గేహాద్యది వాస్తుహోమః ।
అర్చావిహీనేఽహ్ని తు వైష్ణవం స్యాత్ శ్రీవిష్ణుసూక్తం పురుషస్య
సూక్తమ్ ॥ 31

శ్రీభూమిదేవ్యం ద్విగుణాదివృద్ధ్యా వా ద్వాదశాహాదథ
పూర్వహోమః ।

ఔపాసనాగ్నౌ పరివారమన్త్రైః సహోఽయుస్తైః కలశాభిషేకః ॥ 37

మాసాన్తమేవం త్వథ సభ్యకుండే పూర్వోక్తహోమం చ
ససర్వదేవ్యమ్ ।

అబ్దాన్తమేవం ద్విగుణాదివృద్ధ్యా తతో మహాశాన్తిరిహాబ్జవహ్నౌ ॥ 33
సప్తాహమేతత్కలశాభిషేకః పునః ప్రతిష్ఠా తత ఏవమేవమ్ ।
ఆద్వాదశాబ్దం ద్విగుణాదివృద్ధ్యా నాతః పరం వాథ మహాప్రతిష్ఠా ॥ 34
కామ్యాని వక్ష్యే ప్రసుద్ధదేశే కృత్వాప్లశాలాస్వపి పౌండరీకమ్ ।

కృత్వా క్రియాభావపి విష్ణుపూజామాఘారమన్తే ఘృతసక్తుపద్మైః ॥ 35
శ్రీవిష్ణుగాయత్రిముదీర్య హోమం కృత్వార్కకృత్వ స్తదనుప్రవృత్తిః ।
విన్యాపయేత్తాదపి దీప్యమానః ప్రదక్షిణావర్తశిఖాదియుక్తః ॥ 36
తాక్ష్యాదిరూపః సుమనోరమోగ్నిః సదాజ్యగంధో యది సిద్ధికృత్సః ।
దుర్గన్ధస్త్రీవ్రశ్చ సవిస్ఫులింగోఽప్రదక్షిణార్చిస్త్వశుభః సధూమః ॥ 37
చేత్స్పందనం దక్షిణవామకాదేః శుభాశుభాన్యేవ మనూహ్యకుర్యాత్ ।
చేచ్ఛాన్తికామస్తు సషోడశచ్ఛదే కుండే సితాబ్జైరపి బిల్వపత్రైః ॥ 38
యద్దేవముఖ్యానపి పారమాత్మ్యమోంకారమన్త్రానపి వైష్ణవం చ ।
బ్రాహ్మం ప్రజాపత్యక దార్గవిష్ణుగాయత్రిమన్త్రైః జుహుయాద్
ఘృతేన । 39
అపాపకామో యది పౌండరీకే షట్త్రింశపత్రేఽపి చ రాత్రిసూక్తమ్ ।
ఉక్త్వా తిలైః ద్వాదశకృత్వ ఏవం హుత్వానఘః స్యాద్బహుశో
మహాచ్ఛేత్ ॥ 40
విద్యార్థినా షణ్ణవతిచ్ఛదాన్వితే కుండే సమిద్భిః మధునాప్లుతాభిః ।
అశ్వత్థకాభిః జుహుయాత్సతాం స్మరన్ బ్రాహ్మప్రజాపత్యక వైఘ్న
వైష్ణవాన్ ॥ 41
ధ్యాత్వా త్రిణేత్రీం తటిదుజ్జ్వలాంగీం పద్మాసనస్థాం ద్విభుజాం
ధృతాబ్జామ్ ।
సారస్వతం ద్వాదశకృత్వ ఏవ తన్మంత్రతో ద్వాదశరాత్రమేవమ్ ॥ 42
త్రయోదశాహే నిశి సన్నిధిర్భవేత్తామిష్టమీప్సేద్గతభీర్దదాతి సా ।
బ్రహ్మశ్రియం కామ్యతి యోఽబ్జవహ్నౌ శతద్వయాబ్జచ్ఛదమన్వితేతు ॥
పద్మాసనస్థాం శ్రియమబ్జహస్తాం పద్మప్రభాం చేతసి చిన్తయానః ।
శ్రీసూక్తతః ప్రత్యృచమబ్జపుష్పైః ఘృతప్లుతైః లక్షమితాచ్చ
హోమాత్ ॥ 44
దృష్టా భవేచ్ఛ్రీరథ తాం నిరీక్ష్య యథేష్టమర్థంవరయేద్దదాతి ।

*రాజశ్రియం కామ్యతి యస్తథైవ బిల్వైః ఫలైః హోమత
ఆప్నుయాత్తామ్ ॥ 45

దేవ్యాస్తు మన్త్రేణ నివేద్య ఏవం స్యాద్ద్రవ్యవాంస్తన్మనునా సహైవ ।
శ్రియం సమర్చ్యైవ త్రిరఘ్నుసిదినే యో హోమయేత్తస్య
దరిద్రనాశనమ్ ॥ 46

అష్టాధికైరబ్జసహస్రపత్రైః యత్త్వబ్జకుండేఽగ్నిముఖే కృతే తు ।
ఆజ్యప్లుతైః లక్షబకాఖ్యపుష్పైః శ్రీనారుమం సూక్తముదీర్య హుత్వా ॥
అనుష్టుబఘ్నే ధృతిపత్రయుక్తే మన్త్రాజ్యసిక్తైశ్చ పలాశపుష్పైః ।
ద్విషట్సహస్రం జుహుయాద్య ఏవం సబ్రహ్మవర్చస-
మవాప్నుయాత్సః ॥ 48

దినద్వయాతీతపురాణపుష్పైః వా పుష్పఖండైః స
హునేత్కరాభ్యామ్ ।
సుకాపిలాజ్యైరిహ నాటకాద్యైః సువాగ్యతః తద్గతమానసో హునేత్ ।
అశీతిపత్రాన్వితమబ్జకుండం కృత్వాత్ర చాశ్వత్థసమిద్భిరేవ ।
ప్రవాచ్య షడ్వైష్ణవరాత్రిసూక్తే హుత్వా త్రిలక్షం
పరమాయురాప్నుయాత్ ॥ 50

చేద్వింశలక్షం జుహుయాద్య ఏవం బ్రహ్మాయురత్యన్తమవాప్నుయాత్సః ।

---

* రాజశ్రియం కామ్యతి యః పుమాన్ స సంస్థాపయేద్విష్ణుగృహేఽష్టలక్ష్మీః ।
శ్రియస్తథా భేదమథాత్ర వక్ష్యే శ్రీవత్సమాహుస్త్వనపాయినీం చ ॥ 1
భోగశ్రియా పార్శ్వయుగే చ హార్ద్యా వీరా స్వతంత్రా విజయా చ గోదా ।
భోగాఖ్యవీరావిజయాభిధానాం చతుశ్శ్రియామేవ చ పంచభేదమ్ ॥ 2
తత్పాక దేశే తు సుపాకలక్ష్మీః పీఠేవ మూలం న తు కాతుకాదిః ।
నీలా తు మూలప్రకృతిస్తథోక్తా వైకుంఠమార్గే తు సులక్షితా స్యాత్ ॥ 3
ద్వారోర్ధ్వదేశే తు గజాఖ్యలక్ష్మీః గజద్వయాసిక్తసుచిత్రరూపా ।
ఇత్యష్టలక్ష్మీర్విభవానుసారం సంస్థాప్య బిల్వైరథపద్మకుండే ॥ 4
పద్మేతిమన్త్రేణ హునేద్య ఏవం స్యాద్ద్రవ్యవాంస్తన్మనునా సహైవ ।
ఇతిగ్రన్థభాగః క్వచిత్ అధిక ఉపలభ్యతే. 5

సన్తానకామీ తు సదార ఏవ పూర్వాం తదహ్నా ద్విదినం హ్యుపోష్య ॥
స్నాత్వాఽగ్నిశాలామపి పంచవహ్నీన్ పద్మాసనలం వింశతిపత్రయుక్తమ్।
కృత్వా తదాఘారముతోఽబ్జకుండాత్ ప్రాచ్యాం తు
విష్ణ్వాదికపంచమూర్త్యై ॥ 52
బ్రహ్మేశ్వరౌ దక్షిణసౌమ్యయోశ్చ దేవ్యావుదక్సప్తఋషీంశ్చ సౌమ్యే ।
సూర్యాంశ్చ రుద్రాంశ్చ వసూనథాశ్వినౌ గణాన్ క్రమేణ ప్రతి
తండులాద్భిః ॥ 53
ప్రాగుత్తరాన్తం కృతదండవేద్యామరత్నిమాత్రోన్నతవిస్తృతాయామ్ ।
శక్త్యా హిరణ్యాదిమయాంశ్చ దేవానారోప్య పద్మోపరి తత్ర తత్ర। 54
రత్నం సువర్ణం యది వా నిధాయ శ్రీవత్సచిహ్నం చ సహస్రనేత్రమ్ ।
విష్ణుం జగద్బీజమతశ్చ విష్ణుం నారాయణం శ్రీపతిపుణ్యమూర్తిమ్ ॥ 55
షష్ఠం తదన్యానభిపూజ్య నామభిః తైః సప్తవింశైరుపచారకైస్తాన్ ।
విఘ్నేశ్వరం దక్షిణతోఽస్య రౌద్రం సరస్వతీముత్తరతోఽ
ఘుణ్యాకాన్తైః ॥ 56
అథర్చ్య పత్నీసహితః సగవ్యైః స్నాత్వా చ పీత్వా
నవవస్త్రభూషణైః ।
అలంకృతం దక్షిణతోఽనలస్య పుణ్యాహముచ్చార్య చ దంపతీ తౌ ॥
విశ్వా ఉతేత్యగ్నిగణం ప్రదక్షిణమఘోరచక్షుః సముదీర్య చాసనమ్ ।
మయి గృహ్ణామన్త్రాదభివన్దనం చ కృత్వాఽథ వహ్నీన్ పరిషిచ్య పద్మే ॥
హుత్వాగ్నిసోమ్యం చ బృహస్పతీయం బ్రాహ్మప్రజాపత్యకవైష్ణవాని ।
సారస్వతం చాహావనీయకుండే వైఘ్నం హునేద్దక్షిణవహ్నికుండే ॥ 59
సౌరం హునేద్గార్హపత్యకుండే తద్వైశ్వదేవం త్వపి చావసథ్యే ।
సభ్యే హునేదారోమయమన్త్రాన్నాజ్యేన సర్వత్ర సవైష్ణవం చ ॥ 60
శ్రీపౌండరీకే కుముదం ఘృతాక్తం సహస్రసంఖ్యం దశకృత్వ హుత్వా ।
ఆగ్నేయవత్ స్థాల్యభిమర్శనాది కృత్వాత్ర శాల్యోదనమాభిఘార్య ॥ 61
ప్రక్షిప్య పాత్రే తు కుశాగ్రసమ్మానమవాం స్థితానాజ్యవతీని మధ్యమ్ ।

సమేత్య పిండీకృతతత్రభాగేష్వాద్యం త్వతో దేవమనుం వదేత్సః ॥ 62
శ్రీబ్రహ్మాజజ్ఞేతి చ మధ్యమం చ శ్రీరుద్రమస్యేత్యక్షరం సమర్చ్య ।
విష్ణ్వాదికేభ్యో వినివేద్య భర్తా పత్నీహ్యాదం తద్ధృదయాఖ్యమన్త్రాత్ ॥
సమ్మేళ్య చాచార్యకరాచ్చ పిండమాసమ్య విశ్వేత్యభిగృహ్య వైష్ణవమ్ ।
తాం ప్రాశయేద్బ్రాహ్మమపి స్వయం తత్త్రాశ్యాచమేచ్ఛేద్బహుభార్య ఏవః ॥ 64
విభజ్య దద్యాత్ప్రతిపత్ని విష్ణోర్యోనిం సమీర్యాభిమృశేత్సుహృత్కమ్ ।
రౌద్రం తు పిండం జలమధ్యతః క్షిపేద్దద్యాత్స్వశక్త్యా గురుదక్షిణాదీన్ ॥
గోభూహిరణ్యాదిసమస్తదానం కృత్వాన్తహోమం చ విసృజ్య దేవాన్ ।
ఉద్దిశ్య విష్ణ్వాదిసమస్తదేవాన్ కుర్యాత్తదా బ్రాహ్మణభోజనాని ॥ 65
భుక్త్వా స్వయం స్వస్య గృహం ప్రవిశ్య రాత్రౌ చతుర్థక్రియయోపగచ్ఛేత్ ।
ఏవం స్వశక్త్యా యది భక్తిమత్యా కృత్వా లభేత్పుత్రమనూపమం సా ॥

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహవాజపేయయాజినా వైఖానసమతేన ప్రణీతే సకలాగమసారసంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే పునఃప్రతిష్ఠా పంజరస్థదేవప్రాయశ్చిత్తం రాష్ట్రాన్తరానీత బింబప్రాయశ్చిత్తం భూగుప్తబింబప్రాయశ్చిత్తం జీర్ణబేరపరిత్యాగ ప్రాయశ్చిత్తమాలయనవీకరణప్రాయశ్చిత్తం స్వేదాది చిత్రదర్శనప్రాయశ్చిత్తమకాలే చన్ద్రోదయే ప్రాయశ్చిత్తం ప్రతిసూర్య దిగ్దాహపాషాణవర్ష భూకంప దివాజంబూకవిరుత ఉల్కాపాతాలయే మక్షికాదిదర్శన శిథిలదర్శన ఆలయాదావశనిపాత వజ్రభిన్నాలయాంతః ప్రవిష్టరజస్వలాసూతికాశునక పతితః చండాలాది బింబస్పర్శన సాశౌచాది విప్రస్పర్శన క్షత్రియ వైశ్య శూద్ర ప్రతిలోమానులోమాది బింబ స్పర్శన కాకసూకాది (?) స్పర్శన ఆలయాన్తర్మూత్ర పురీషరక్తదర్శనః

మనుష్యాది ... రణప్రాయశ్చిత్త మేకకాలార్చనా హీనప్రాయశ్చిత్త లక్షణం రోగాది శాన్తికామవిద్యాకామ సర్వసంపత్కామాయుష్కా-మపుత్రకామాదిలక్షణం నామైకోనవింశం ప్రకరణమ్.

ఇత్యేకోనవింశం ప్రకరణమ్.

అథ వింశం ప్రకరణమ్.

వక్ష్యే ప్రతిష్ఠాదిషు చిత్తిముక్తాం భూవీక్షణాకర్షణవర్జితాదౌ ।
భూసూక్తభూదైవ్యమనూన్ హునేత్ధాద్యేష్టకాన్త్యేష్టకయోశ్చ హీనే॥
విమానశాలాష్టదిగీశమన్త్రాన్ సూక్తాని విష్ణోః పురుషస్యవైష్ణవమ్ ।
చేద్గర్భ ఫేలాదినిధాన హీనే తద్ద్రవ్యదైవ్యం పురుషాదిసూక్తమ్ ॥ 2
సూత్కాలయే స్థాపనకే విహీనే తద్దేవతానాం చ ససర్వదైవ్యమ్ ।
హుత్వాష్టకృత్వః పునరేవ కృత్వా తదూర్ధ్వపరీక్షాది తతః ప్రతిష్ఠా ॥ 3
బాలాలయస్థాపనకర్మహీనే హుత్వా మహాశాన్తిమిహాబ్జకుండే ।
బీజార్పణే తత్తదధీశమన్త్రాన్ సవైష్ణవం చేద్ధవిరాదిహీనే ॥ 4
హీనేంకురే వైష్ణవవిష్ణుసూక్తే శ్రీపౌరుషం బ్రాహ్మమతశ్చ సౌమ్యమ్ ।
సవ్యాహృతి స్తత్పునరంకురాది కృత్వా న కుర్యాద్యది కర్మకాలే ॥ 5
శాంతిర్మహాత్స్యాత్పునరంకురాది పీఠే న రత్నాన్యదివిష్ణుసూక్తమ్ ।
గవాదిసన్దర్శనవస్తుహీనే గోదానతద్ద్రవ్యగణేశమన్త్రాన్ ॥ 6
హీనేఽక్షిమోక్షే యది వైష్ణవం చ శ్రీవిష్ణుసూక్తం గ్రహదైవతాని ।
హుత్వా పునః స్యాద్యది పంచగవ్యక్షీరాధివాసాద్యధివాసహీనే ॥ 7
రౌద్రాక్షౌ వైష్ణవవిష్ణుసూక్తే జలాధివాసం త్రియహాది కుర్యాత్ ।
హీనే గృహే యాగగృహాది సర్వే చేద్భూమిదైవత్యకవైష్ణవే చ ॥ 8
శ్రీభూమిదైవత్యమతో ధ్రువస్య శుద్ధిక్రియాయా విపరీతహీనే ।
సూక్తే చ విష్ణోః పురుషస్య రౌద్రం వవైష్ణవాఖ్యం వరుణం
క్రమాత్స్యాత్ ॥ 9

హీనేఽగ్నికుండేప్యధికే యజేత్తద్బ్రాహ్మ్యా చ సౌమ్యా
త్వనలాధిపత్యమ్ ।
కుర్యాత్ప్రణీతిస్రువముఖ్యపాత్రే హీనేఽధికే వ్యాహృతిమన్త్రితశ్చ ॥ 10
సావిత్రిమిన్ద్రావహుతికే హునేత్తు మంథాగ్న్యలాభే యది వైష్ణవం చ ।
సభూమిదైవత్యమిహాగ్నిమన్త్రైః శ్రౌత్రానలం తన్మనునా ప్రణీయ ॥
తస్మిన్త్రిహీనే విపరీతకేఽపి తే చేద్వైష్ణవాగ్నేయమనూంశ్చ హుత్వా ।
బ్రాహ్మం చ సౌమ్యం యది వా సమాప్తేః గచ్ఛేద్దిశం యాం
శిఖినో దిగీశమ్ ॥ 12
షడ్వైష్ణవాగ్నేయమథాజ్యచర్వోర్వ్యత్యస్తకే కాదిక పరిహృత్య చాన్యమ్ ।
ప్రజాపతీయద్వయమాగ్నివైష్ణవౌ దర్వ్యోర్భల్లయోర్ద్దిశ్య యజేత
వైతయోః ॥ 13
కుర్యాద్వినాశాదిషు చేత్పునస్తాన్ స్పృష్ట్వా మహావ్యాహృతిమిన్ద్రవహ్నీ ।
పాత్రేత్వనుక్తే స్రువహోమమాజ్యం హవిష్యనుక్తే సుఘృతే త్వలాభే ॥
సాజ్యం చరుద్రవ్యవిహీన ఉక్తే షడ్వైష్ణవం వింశతికృత్వ ఏవ ।
చిత్త్యగ్న్యనుక్తే యది నిత్యవహ్నా ఛుల్ల్యాం మనూనాం విపరీతహీనే ॥
క్రియావిహీనేష్వనువైష్ణవం చ సవ్యాహృతిశ్చ త్రివిధావనుక్తా
సూక్తం చ విష్ణోః పురుషస్య వైష్ణవం చేద్రత్నధాత్వంకురహీన
ఏవ తత్ ॥ 16
స్వర్ణం ప్రతిః పారదకో యవాశ్చ స్యాద్విష్ణుసూక్తం చ దిగీశమన్త్రైః ।
వాయవ్యమేతాన్ సహ వైష్ణవం చ పృథక్తువింశత్క్రమశో హునేచ్చ ॥
సవైష్ణవం శ్రీద్వయమప్యలాభే స్యాత్తు పిండజే వస్త్రసవైష్ణవం చ ।
ధారాసు వా తోరణ ఉక్తహీనే ధాత్రాదిదైవత్యసవింశతిశ్చ ॥ 18
కుంభేష్వయుక్తే నరసూక్తవిష్ణూ సవైష్ణవం బ్రాహ్మమృషీంశ్చ
హుత్వా ।
చేద్దక్షిణాహీనఘటాదిభగ్నే సవైష్ణవం వైష్ణవపౌరుషం చ । 19

బ్రాహ్మేన్ద్రమాగ్నేయ సవింశకృత్వః శ్వకాకమార్జార
సకుక్కుటాద్యైః ।
స్పృష్టే చ కుంభే స్నపనం విధేయం బింబే తథా వైష్ణవమూర్తి
హోమమ్ ॥ 20

సంపూజ్య విప్రాన్ సహభోజనం చ స్రువాద్యలాభే సహ విష్ణుమన్త్రైః ।
సమిత్కుశేహీనసవారుణం చ సవైష్ణవం బ్రాహ్మససౌమ్యమగ్నిః ॥
ఆదిత్యమంత్రానజమాహిషం దధి క్షీరం గృహేద్వైష్ణవ
బ్రాహ్మమగ్నిః ।
సౌరం హునేద్వ్యాహృతిమత్ర కుండే మృదాదిదోషే వరుణం చ
వైష్ణవమ్ ॥ 22

ఇధ్మే కృమిః పావకవ్యాహృతిం చ హుత్వా సవస్త్రైః
కుశద్రవ్యపాత్రమ్ ।
ప్రపా చ దగ్ధా సహ వైష్ణవం చ బ్రాహ్మం చ సౌరం చ మమాగ్ని
ముక్త్వా ॥ 23

సకౌతుకాది స్నపనే విపర్యా వైష్ణవ్యపంక్తీశసవారుణం చ ।
షడ్వైష్ణవాన్తం క్రమశో హునేచ్చ శయ్యావిపర్యా సహ వైష్ణవంశ్రీః ।
సభూమిదైవ్యంతుహునేచ్చ పాత్రమతోదిమన్త్రైః సహ విష్ణుసూక్తమ్॥
బ్రాహ్మం చ రౌద్రం త్రయస్త్రింశద్ధుత్వా యథోక్తహోమే సహ
చాబ్జకుండే ॥ 25

సవిష్ణుసూక్తం చ సపౌరుషం చ హునేత్తముద్ధృత్య శయానదేవమ్ ।
శ్రీభూమిదైవత్యసవైష్ణవం చ తథైవ శయ్యాధ్యయనాదిహీనే ॥ 26
సారస్వతం వ్యాహృతిమన్త్రహోమః సదక్షిణాకాలవిహీనకాదా ।
సవైష్ణవం స్యాన్మనిమన్త్రహోమః రత్నాద్యలాభే యది విష్ణుసూక్త ॥
ససౌరుషం వైష్ణవమన్త్రహోమం సభ్యాగ్నికుండే సహ శేషహోమమ్ ।
ఆగ్నేయవ్యాహృత్యపి వైష్ణవేన ధ్రువం చ దైవ్యం చ స కౌతుకం చ ॥
కుంభే జలావాహనమన్త్రదోషే శీఘ్రంతుశుద్ధోదకస్నానమన్త్రైః ।

సపౌరుషం విష్ణుసవైష్ణవం చ హుత్వా ధ్రువం బేరముపాహ్వయేత్తమ్ ॥
కాలోత్సవాదిత్రివిధే విహీనే ద్వితీయమాసేపి తదృక్షతీర్థమ్ ।
స్యాద్ధోమనాశే త్వథ చాబ్జకుండే సవైష్ణవం విష్ణుసపౌరుషం చ ॥ 30
ధ్వజం చ పీఠం త్వమితం సుదర్శనం దినోత్సవం వ్యాహృతిమత్ర హుత్వా ।
స్యాత్తీర్థనక్షత్రతిథీంశ్చ వారాన్ ఉక్తేష్వయుక్తే తిథిదైవహోమః ॥ 31
ధ్వజే చ పీఠే సహ చేద్విహీనే సవైష్ణవం విష్ణుధ్వజం చ గారుడమ్ ।
సపంక్తిసంఖ్యేన హునేచ్చ భేరీపూజావిహీనే త్వథ దేవవైష్ణవమ్ ॥ 32
సన్త్రాద్యహీనే సహ రుద్రమన్త్రం తం వ్యాహృతింవై సహ భేరితాడనమ్ ।
దండాగ్రపీఠం సహ యోజయిత్వా పీఠస్య నైవేద్యవిహీనవైష్ణవమ్ ॥
ధ్వజం చ వింశాహృతివ్యాహృతీశ్చ ।
హవిష్యలాభే గరుడాయ ముద్గే చేద్వైష్ణవం ధ్వాజకగారుడాని ॥ 34
చోరాదినా చాపహృతే ధ్వజే చేద్వాతేన భిన్నే త్వశనిప్రపాతే ।
వాయవ్యమాగ్నం గరుడధ్వజోక్తం స్యాద్వైష్ణవం పూర్వవదేవ కేతుః ॥
చేదుత్సవాదౌ స్నపనే విహీనే షడ్వైష్ణవం వారుణమంబుభిస్తమ్ ।
రక్షావిహీనే యది విష్ణుశాన్తపీఠాదిమన్త్రైః ప్రతిబధ్య రక్షామ్ ॥ 36
దత్వా బలిం ప్రాతరిహోత్సవాదౌ హీనే హునే
ద్వైష్ణవవిష్ణుసూక్తే ।
శాన్తం చ తస్యోత్సవవాసరేశం హుత్వాఽథ సాయే ద్విగుణోత్సవః
స్యాత్ ॥ 37
సాయే విహీనే ద్విగుణం ప్రభాతే హీనే బలౌ చేద్ద్విగుణో బలిః
స్యాత్ ।
పాత్రేఽస్య హీనే పతితే వినష్టే సవైష్ణవం తద్బలిరక్షకేశమ్ ॥ 38
పునర్బలిః స్యాద్బలిపీఠమధ్యే శేషం న దద్యాద్యది వైష్ణవం చ ।
హుత్వాక్షహోన్త్రామితగారుడాని సౌదర్శనం చేద్ద్విగుణార్చనాదౌ ॥ 39
హీనం హవిర్వైష్ణవశాన్తిహోమః చతుర్గుణం పూజ్య
యథోక్తహోమే ।

హీనే సవిష్ణుం పురుషస్య వైష్ణవం । తయశ్చ త్రింశద్ధృతచక్రపీఠే ॥ 40
మితానకుంభాప్సనహీనదేవాన్ సవైష్ణవం విష్ణుసపౌరుషం చ ।
సౌదర్శనం శాన్తసపీఠమాలామలంకృతౌ చైవ సవైష్ణవశ్రీః ॥ 41
చేన్నృత్తగేయోరహితే సవైష్ణవం రౌద్రం హునేత్ స్తోత్రధ్వనౌ విహీనే ।
బ్రాహ్మం చ సారస్వతమేవభక్తైః జనైశ్చ హీనేఽమిత వైష్ణవం చ ॥
ఛత్త్రైః వ్యజైః చామరవైష్ణవం చ వాయవ్యసౌమ్యం చ సధూపదీపే ।
హీనే చ వైష్ణవ్యశ్రియే చ వాయూవాగ్నేయహోమం స్నపనే చ
హీనే । 43

సవారుణం వైష్ణవమత్రిహుత్వా తత్కాలనైవేద్యవిపర్యవైష్ణవమ్ ।
విష్ణుం చ హుత్వా పతితే చ యానే ఉద్ధృత్య శుద్ధోదకవైష్ణవం చ ॥
దినాధిదైవత్యసవిష్ణుహుత్వా యథోత్సవం చక్రవిశామితానామ్ ।
బలిం చ పుష్పాధిపతేశ్చ వైష్ణవం తదాధిదైవం చ పునర్బలిశ్చ ॥ 45
బింబేంగహీనే తు సపౌండరీకే కృత్వా మహాశాన్తిర్ధ్రువే చశక్తిమ్ ।
నిత్యార్చనస్నానబలిం చ బేరమలంకృతం చోత్సవమాచరేయుః ॥ 46
సన్ధానబేరం చ పునః ప్రతిష్ఠా నదీసముద్రస్య జలస్య పార్శ్వమ్ ।
భవేద్విమానంతుయతశ్చ భూమౌ విస్తీర్ణదేశే ధ్రువదండకృత్వా ॥ 47
గానాదినృత్తే పతనే శ్రియే చ వైష్ణవ్యవాదిత్రపతే చ బ్రాహ్మమ్ ।
రౌద్రం తథాచార్యపతేన చార్చనం సవైష్ణవం ఋత్విగథాపి
హోమమ్ ॥ 48

రక్తస్రవే శాలగృహేచదగ్ధే చాగ్నేయకం వైష్ణవబ్రాహ్మరౌద్రమ్ ।
దినాధిదైవత్య హుతిశ్చ కౌతుకే శయానహీనే సహ వైష్ణవంశ్రీః ॥ 49
సౌదర్శనం భూమిమనుంచ తీర్థకాలే త్వతీతేచ సవిష్ణువారుణమ్ ।
స్కాన్దం చ హుత్వా ధ్వజముద్గహీనే ధ్వజం చ వైష్ణవ్యఖగాదిహుత్వా ॥
తదుత్సవాన్తే స్నపనే విహీనే సవైష్ణవం విష్ణుజయాదిమూర్తిమ్ ।

యథోక్తహీనే స్నపనాలయే వా సవైష్ణవం విష్ణుసవారుణం చ ॥ 51
ఇన్ద్రాదిదైవంతు హునేచ్చ కౌతుకం శయ్యాం చ విష్ణుం శ్రియముర్వ్వచక్రమ్ ।
ధ్రువస్య చైకే శయనం వినాంకురం వైష్ణవ్యసామ్యం శ్రియవైష్ణు హోమః ॥

శ్వభ్రే ప్రమాణేప్యధికే చ హీనే వైష్ణవశ్రీభూమిసపంక్తి హుత్వా ।
హారార్చనాహీనసశాన్తవైష్ణవం పంక్త్యర్చనాహీనజయాన్తదేవాన్ ॥
ఇన్ద్రాదిపీఠార్చనహీన ఏవ దిగ్దేవవైష్ణవ్యయజేత్క్రమేణ ।
ప్రధానకుంభేత్వధికే చ హీనే వైష్ణవ్యమగ్నిం జవనం చ హుత్వా ॥ 54
అష్టాచలేవర్ణప్రమాణహీనే వైష్ణవ్యమాగ్నేయకమేవహుత్వా ।
ధాన్యేషు వైష్ణవ్యసవాయవం చ స్యాదంకురే గారుడవ్యాహృతీశ్చ ॥
చేత్ పంచగవ్యాదిప్రయోగహీనే క్రమేణ ద్రవ్యైః కలశాన్ప్రపూర్య ।
చేత్సంకరాదావధిదేవపూజాహీనే మనూనామపి సంకరే వా ॥ 56
శతం హునేద్వైష్ణవమన్త్రనిత్యే చేత్పుణ్యపుష్పాదివిహీన ఏవ ।
ప్రసాధితే చేత్కలశే విభిన్నే నాశే హునేద్వైష్ణవమష్టకృత్వః ॥ 57
క్రమం వినోద్ధృత్య కృతేఽభిషేకే చేద్వైష్ణవం ద్రవ్యఘటేశమన్త్రాన్ ।
స్పృష్టశ్చ కాకైః కలశోఽన్యమేవం సంసాధ్య హోమో యది శాన్తివైష్ణవాన్ ॥ 58
ద్రవ్యాణి కీటాదియుతాని హిత్వా ద్రవ్యేశమన్త్రాన్ సహ వైష్ణవేన ।
మణేరలాభే యది వైష్ణవం చ స్వర్ణం న్యసేద్ద్వాదశ వస్త్రహీనే ॥ 59
షడ్వైష్ణవంశ్రీక్షితిదైవతాని హుత్వాష్టచత్వార్యుపవాంశుకాని ।
గుర్వార్తిరోగాదేః మరణేషు మధ్యే శాన్తిం హునేదస్యసుతాదినా తత్ ॥ 60
కుర్యాత్ప్రయత్నేన చ చిత్తిముక్త్వా నోచేత్స పాపీ ఫలమస్య నాప్నుయాత్ ।
సుహృత్సుదృష్ట్వాత్ర మయోదితాని విచార్య కుర్యాదఖిలాని విద్వాన్ ॥

ఇతి శ్రీమాధవాచార్యసూనునా సర్వవేదసాగ్నిచితా నారసింహ వాజపేయయాజినా వైఖానసమతేన ప్రణీతే సకలాగమసారసంగ్రహే ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణే భూపరీక్షాదిమహాప్రతిష్ఠాప్రాయశ్చిత్తం మాహాత్మ్యవ ప్రాయశ్చిత్తం మహాస్నపనప్రాయశ్చిత్తలక్షణం నామవింశం ప్రకరణమ్.

శ్రీమాధవార్యాత్మజవాజపేయకృదగ్నిచిన్నరసింహయజ్వనా ।
కృతం ప్రతిష్ఠావిధిదర్పణం చ జీయాచ్చిరం విష్ణుమునిప్రసాదాత్ ॥

ఇతి వింశం ప్రకరణమ్.

గ్రంథశ్చ సమాప్తః

శ్రీమద్భార్గవగోత్రవార్ధిశశినం శ్రీపత్రపుర్యాం స్థితం
శ్రీకృష్ణార్యతనూభవం విఖనసోమూర్తిం కలౌ మానుషమ్ ।
సర్వేషామపి బోధయన్తమఖిలం చౌఖేయధర్మం సదా
వన్దేనుష్ఠితపాకయజ్ఞమనిశం కోదండరామాహ్వయమ్ ॥

జయతాత్సత్కలశ్లోకోన్నిద్రధ్యానసాధప్రియాతిథిః
శ్రీమత్పత్రే శ్రీరామస్సీతయాగృహీ ॥

D. Dis, P. Con, A 2154. Dated 24-3-48. C. 500.

